

Μακεδονικά

Τόμ. 5, Αρ. 1 (1963)

Οι Τζαμπλάκωνες: συμβολή εις την Βυζαντινήν Μακεδονικήν προσωπογραφίαν του ΙΔ' αιώνος

Γ. Ι. Θεοχαρίδης

doi: [10.12681/makedonika.786](https://doi.org/10.12681/makedonika.786)

Copyright © 2014, Γ. Ι. Θεοχαρίδης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Θεοχαρίδης Γ. Ι. (1963). Οι Τζαμπλάκωνες: συμβολή εις την Βυζαντινήν Μακεδονικήν προσωπογραφίαν του ΙΔ' αιώνος. *Μακεδονικά*, 5(1), 125–183. <https://doi.org/10.12681/makedonika.786>

ΟΙ ΤΖΑΜΠΛΑΚΩΝΕΣ

ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗΝ
ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑΝ ΤΟΥ ΙΔ' ΑΙΩΝΟΣ

1. Εισαγωγή.

Ἡ βυζαντινὴ οἰκογένεια τῶν Τζαμπλακῶνων συνδέεται κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα μὲ τὴν Μακεδονίαν γενικῶς καὶ μὲ τὴν Θεσσαλονικὴν ἰδιαιτέρως. Εἰς Ἀλέξιος Τζαμπλάκων διετέλεσε «μέγας τζαούσιος, κεφαλὴ Σερρῶν καὶ τῶν κάστρων τῆς χώρας Ποπολίας» καὶ οἱ Τζαμπλάκωνες εἶχον πολλὰ κτήματα ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης, εἰς τὰ ὅποια διέμενον καὶ εἰς τὰ ὅποια ἐγεννήθησαν πολλὰ ἐκ τῶν τέκνων τῶν. Ὁ Ο. Tafra li ἀφηγήθη μὲ βράσιν τὴν ἱστορίαν τοῦ Καντακουζηνοῦ τὸ ἐν Θεσσαλονικίᾳ ἐπεισόδιον τῆς συλλήψεως, τῆς διαπομπέσεως καὶ τῆς φυλακίσεως τοῦ Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῶν Ζηλωτῶν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, χωρὶς ὅμως νὰ ἀσχοληθῇ ἐν γένει μὲ τὴν μεγάλῃν οἰκογένειαν τῶν Τζαμπλακῶνων¹. Πρῶτος ὁ L. Petit ἐπεχείρησεν, ἐκδίδων τὰ ἔγγραφα τῆς μονῆς Ἐσφιγιμένου, νὰ σκιαγραφήσῃ εἰς τὴν εἰσαγωγήν του προσωπογραφίαν Τζαμπλάκωνος,² εἶχεν ὅμως τότε εἰς τὴν διάθεσίν του λίαν ἑλλιπὲς ὑλικόν. Ὁ Bânescu ἐθεωρεῖτο μέχρι τοῦδε ὡς ὁ περισσότερον ἀσχοληθεὶς μὲ τοὺς Τζαμπλάκωνας. Προσπαθῶν οὗτος νὰ ἐξακριβώσῃ ποῖος ἦτο ὁ Zamblaco τῶν ἐγγράφων τῆς πολιτείας Ῥαγούσης, ἀπὸ τὰ κτήματα τοῦ ὁποίου οἱ Ῥαγουσαῖοι ζητοῦν νὰ ἀγοράσουν σημαντικὴν ποσότητα σίτου, καταλήγει διερευνῶν τὰ τῶν Τζαμπλακῶνων εἰς τὸ ἀβέβαιον συμπέρασμα, ὅτι ὁ Zamblaco τῶν ἐν λόγῳ ἐγγράφων ἦτο ὁ Ἀρσένιος Τζαμπλάκων καὶ ὅτι τὰ κτήματα αὐτοῦ εὗρισκοντο εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Θεσσαλονίκης³. Τελευταίως ὁ P. Lemerle, ἐξ ἄλλης ἀφορμῆς ἐκκινῶν, ἀνεσκόπησε τὴν μέχρι

¹ O. Tafra li, Thessalonique au XIVe siècle. Paris 1913, σ. 232.

² L. Petit - W. Reg el, Actes d' Esphigmenou. Introduction, p. X. (Actes de l' Athos III. Βυζαντινὰ Χρονικά 12 [1906]).

³ N. B â n e s c u, Peut - on identifier le Zamplacus des documents ragusains? Mélanges Charles Diehl I. Paris 1930, p. 31 - 35. Εἰς τὴν ἐρευναν τοῦ Bânescu ἐπέφερον χρησίμους προσθήκας καὶ διορθώσεις ὁ Fr. Dölger ἐν Byzantinische Zeitschrift 31 (1931), 450 - 452 καὶ ὁ R. Guillaud πρῶτον ἐν Études Byzantines 3 (1945), 208 - 210 καὶ δεύτερον ἐν Byzantinische Zeitschrift 46 (1953), 80 - 81.

τοῦδε γνωστὴν βιβλιογραφίαν περὶ Τζαμπλακῶνων καὶ ἐτακτοποίησε τὰς περὶ αὐτῶν μέχρι τοῦδε γνωστὰς πληροφορίας τῶν πηγῶν, ἐπιφέροντας λίαν εὐστόχους παρατηρήσεις καὶ ὑπογραμμίζων τὰ προβλήματα.¹ Εἰς τὰς παρατηρήσεις ταύτας τοῦ Lemerle ὀφείλει ὁμολογουμένως τὴν πρώτην ὄθησιν ἢ παροῦσα ἐργασία.

Ἰδιαίτερον κλάδον ἐρευνῶν, σχετικῶν πρὸς τοὺς Τζαμπλάκωνας, δύναται νὰ ἀποτελέσουν αἱ σλαβικαὶ ἐργασίαι, αἱ ἀσχολούμεναι μὲ Τζαμπλάκωνας ζήσαντας εἰς σλαβικὰς χώρας, ὅπως ὁ μητροπολίτης Κιέβου Κυπριανὸς Τζαμπλάκων τοῦ τέλους τοῦ ΙΔ' αἰῶνος καὶ ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς Ντέτσιανι Γρηγόριος Τζαμπλάκων τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Περὶ τοῦ τελευταίου τούτου μάλιστα ἐγράφη τὸ 1904 ἑκτενὴς βιογραφικὴ ἐργασία ὑπὸ τοῦ Α. Ι. Jac'imirskij.² Τὴν αὐθεντικότητα τῶν πηγῶν τῆς ἐργασίας ταύτης ἤλεγξε τὸ 1946 ὁ Émile Turdeanu.³ Ἐπισκόπησιν τῆς σλαβικῆς βιβλιογραφίας περὶ Τζαμπλακῶνων δίδει ἡ τελευταία βιβλιοκρισία τοῦ J. Duc'εν⁴, κρίνουσα τὴν εἰς Viz. Vrem. 14 (1958), 318—357, δημοσιευθεῖσαν σχολιασμένην σλαβικὴν μετάφρασιν τῆς «Ἐπιδημίας Μάζαρι ἐν Ἄδου» τῶν S. Kondratjev—T. M. Sokolova.⁵

Πόθεν ὁμως παράγεται τὸ ἐπίθετον Τζαμπλάκων καὶ ποία ἡ καταγωγὴ τῆς φερούσης τὸ ἐπίθετον τοῦτο οἰκογενείας; Ὁ Η. Moritz εἰς τὸ βιβλίον του περὶ βυζαντινῶν ἐπιθέτων ἀποπειρᾶται ἐν ἐτυμολογίᾳ τοῦτο ἐκ τοῦ «ἔξ - ἀμπλάκημα» (=ἀμάχημα), ἐπειδὴ δις εἰς τὰς πηγὰς τὸ ἐπίθετον φέρεται μὲ τὸν τύπον Ἐξαμπλάκων.⁶ Τοῦτο ὁμως ἀποτελεῖ καταφανῆ παρετυμολογίαν, βυζαντινὴν ἤδη καὶ ἀπαντωμένην παρὰ τῷ ἱστορικῷ Φραντζῆ,⁷ καὶ δικαίως ἀπορρίπτεται ὑπὸ τοῦ Bănescu.⁸ Τὸ ἐπίθετον φαίνεται ξενικὸν καὶ διὰ τὴν ἀνίχνευσιν τῆς καταγωγῆς του δύναται, νομίζομεν, νὰ χρησιμεύσῃ μία πληροφορία τοῦ κώδικος 192 τῆς παρὰ τὸ Παγγαῖον μονῆς Εἰκοσιφοίνισσης. Εἰς τὸν κώδικα τοῦτον περιέχεται ποίημα, φέρον

¹ P. Lemerle, *Autour d'un prostagma inédit de Manuel II. L'auili de Sire Guy à Thessalonique*. Ἐν «*Silloge Byzantina*» in onore di Silvio Giuseppe Mercati. Roma 1957, 282 - 284 καὶ αἱ σχετικαὶ σημειώσεις.

² Α. Ι. Jac'imirskij, Grigorij C'amblak. St. Pétersbourg 1904.

³ Émile Turdeanu, Grégoire C'amplak. *Faux arguments d'une biographie*. *Révue des Études Slaves* 22 (1946), σ. 46 - 81.

⁴ Ἐν *Byzantinische Zeitschrift* 51 (1958), 422.

⁵ Τὴν προσοχὴν μου ἐπὶ τῆς ὑπάρξεως σλαβικῆς βιβλιογραφίας περὶ Τζαμπλακῶνων εἶχεν ἐπιστήσις ὁ καθηγητὴς κ. Μ. Λάσκαρις, τὸν ὁποῖον καὶ εὐχαριστῶ.

⁶ Η. Moritz, *Die Zunamen in den byzantinischen Historikern und Chronisten*. I Teil, 12. II Teil, 53. (Ἐκ τοῦ Bănescu, *Peut-on identifier etc.*, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 32).

⁷ Γ. Φραντζῆ, II, 17. Βόνν. σ. 191, 9.

⁸ Bănescu, *Peut-on identifier etc.*, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 32.

τὸν τίτλον: *Eis táforon tōn téknon kýr Δημητρίου τοῦ Τζαμπλάκωνος ἐν τῇ αὐτῇ μονῇ* (δηλαδή τῶν Ξανθοπούλων ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπως καὶ τὸ προηγούμενον τῆς συλλογῆς). Κατὰ τὸν Βάνescu τὸ ποίημα ἀνεῦρεν ὁ ἀείμνηστος Σπ. Λάμπρος, ἀλλὰ δὲν γνωρίζομεν ἐὰν καὶ ποῦ ὁ Λάμπρος ἐδημοσίευσεν τοῦτο. Κατ' ἀνακοίνωσιν ὁμοῦ τοῦ ἰδίου τοῦ Λάμπρου πρὸς τὸν Βάνescu εἰς τὸ ποίημα φέρεται ὡς πατὴρ τοῦ Δημητρίου Τζαμπλάκωνος τοῦτου ὁ δεσπότης Ἀχαΐας Benedetto. Λέγεται εἰς αὐτό: *Πατὴρ γὰρ αὐτῶ δεσπότης Ἀχαΐας. Τίς οὐκ ἀκούει τὸν πολὺν Βενεδέτον*¹; Τὸν κώδικα ὁμοῦ 192 τῆς Εἰκοσιφουνίσσης ἔχει περιγράψει, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τοῦτο ὁ Βάνescu, ὁ Παπαδόπουλος - Κεραμεύς, ὅστις καὶ θεωρεῖ τοῦτον αὐτογράφον ἔργον τοῦ Μάρκου Εὐγενικοῦ.² Ἡ πληροφορία λοιπὸν προσέρχεται ἐκ τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Ὁ Βάνescu φρονεῖ ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ Γενουάτου Benedetto Zaccaria,³ εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Μιχαὴλ Η' Παλαιολόγος ἔδωκε τὸ 1275 σύζυγον μίαν ἀδελφὴν αὐτοῦ καὶ ὁ ὁποῖος τὸ 1304 κατέλαβε τὴν Χίον καὶ κατέστη δεσπότης αὐτῆς ἐκμεταλλεόμενος τὴν παραγωγὴν μαστίχης τῆς νήσου, ὅπως προηγουμένως ἐξεμεταλλεύετο τὰ ὄρυχαια στυπτηρίας τῆς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Φωκαΐας, διαδεχθεὶς ἐκεῖ τὸν ἀδελφόν του Manuele Zaccaria, ἔξ ὧν ἐπλούτησαν σφόδρα οἱ Zaccaria.⁴ Γεγονὸς ὁμοῦ εἶναι ὅτι ὁ Benedetto Α' Zaccaria δὲν ὑπῆρξε δεσπότης Ἀχαΐας, ὅπως δὲν ὑπῆρξε τοιοῦτος οὔτε ὁ υἱὸς αὐτοῦ Benedetto Β' Zaccaria, ὁ λεγόμενος ἐκ τῆς μητρὸς του Παλαιολόγος, οὔτε ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Benedetto Γ' Zaccaria, υἱὸς τοῦ ἀδελφοῦ του Nicolino Zaccaria καὶ τῆς Ἄννας Κοντοσεφάνου. Οἱ Zaccaria ἐπάτησαν τὸν πόδα εἰς Πελοπόννησον ἐπὶ Martino Zaccaria, τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Benedetto Γ', τοῦ νυμφευθέντος τὴν κληρονόμον τοῦ δεσποτάτου Ζακελὶν Ντελαρός, καὶ ἐμεγαλύνθησαν ἐν αὐτῇ ἐπὶ Centurione Β' Zaccaria τὸ 1404, ὅστις ὑπῆρξε καὶ ὁ τελευταῖος δεσπότης Ἀχαΐας.⁵ Τὸ ἐνδιαφέρον πάντως δι' ἡμᾶς εἶναι ὅτι βυζαντινὴ ἤδη παράδοσις συνδέει τὸ ἐπίθετον Τζαμπλάκων μετὰ τὴν Γενουατικὴν οἰκογένειαν τῶν Zaccaria καὶ ὑποδεικνύει ἴσως γενουατικὴν ἀρχὴν τῆς οἰκογενείας τῶν Τζαμπλάκωνων.

¹ Βάνescu, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 33, σημ. 6 καὶ σημ. 7.

² Α. Παπαδοπούλου - Κεραμεύς, "Ἐκθεσις παλαιογραφικῶν καὶ φιλολογικῶν ἐρευνῶν ἐν Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ. Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος Κωνσταντινουπόλεως. Παράρτημα ΙΖ' τόμου 1886, σ. 48, ἀριθ. 7. Πρβ. αὐτόθι, σ. 47 περιγραφήν τοῦ κώδικος.

³ Βάνescu, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 33 καὶ σημ. 7.

⁴ Βλ. προχείρως Γ. Ι. Ζολώτα, Ἱστορία τῆς Χίου. Τόμ. ΙΙ. Ἐν Ἀθήναις 1924, σ. 356 κ.έ. G. Ostrogorsky, Geschichte des Byzantinischen Staates. München 1952, 390. P. h. P. Argenti, The occupation of Chios by the Genoese and their administration of the Island. Tom. I. Cambridge 1958, σ. 34 κ.έ.

⁵ Βλ. Argenti, The occupation etc., ἐνθ' ἄνωτ. σ. 54, κ.έ.

Εἰς τὸ Σπουδαστήριον Παπυρολογίας καὶ Παλαιογραφίας τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ὑπάρχουν, πρὸ εἰκοσαετίας περίπου γενόμεναι, ὄχι πολὺ καλαὶ φωτογραφίαι ἔγγράφων, μεταξὺ ἄλλων καὶ τῆς μονῆς Βατοπεδίου,¹ ἀφορῶντων εἰς δωρεὰς Τζαμπλακῶνων πρὸς τὴν μονὴν ταύτην, ἐν μέρει ἀνεκδότων καὶ ἐν μέρει κακῶς ἐκδεδομένων. Κακαὶ φωτογραφίαι ἄνευ αὐτοψίας τῶν ἀντιστοιχῶν ἔγγράφων δὲν ὑπόσχονται πολλὰ ἐκ τῆς διπλωματικῆς αὐτῶν μελέτης καὶ δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ ἀποτελέσουν σπουδαίαν παρόρμησιν πρὸς μελέτην καὶ δημοσίευσιν αὐτῶν, ἐὰν τὸ ζήτημα τῆς προσωπογραφίας τῆς οἰκογενείας τῶν Τζαμπλακῶνων δὲν εἶεν ὠριμάσει διὰ τῆς προσηγηθείσης βιβλιογραφίας καὶ τῶν παρατηρήσεων τοῦ κ. Lemerle. Τὸ ἐκ τῶν ἐν λόγῳ ἔγγράφων ὕλικὸν δὲν λύει ὅλα τὰ προβλήματα τῆς ἱστορίας τῆς οἰκογενείας τῶν Τζαμπλακῶνων, ἐπειδὴ ὅμως τοῦτο ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰς ἄλλας γνωστὰς ἤδη πληροφορίας τῶν πηγῶν δύναται γὰ προσφέρει μικρὰν συμβολὴν εἰς τὸ ζήτημα, προβαίνομεν κατωτέρω εἰς τὴν μελέτην καὶ δημοσίευσιν τῶν ἔγγράφων τούτων.

Τὰ εἰς τοὺς Τζαμπλάκωνας ἀφορῶντα ἔγγραφα τῆς μονῆς Βατοπεδίου, φωτογραφίας τῶν ὁποίων ἔχομεν ὑπ' ὄψει, εἶναι τὰ ἑξῆς:

I. Ἀφιερωτήριον γράμμα Ἀρσενίου μοναχοῦ Τζαμπλάκωνος πρὸς τὴν μονὴν τοῦ Βατοπεδίου, μηνὸς Φεβρουαρίου, ἰνδικτικῶνος ὀγδόης, ἄνευ ἔτους (συμπερασματικῶς τοῦ 1355).

II. Μητροπολιτικὸν ἀντίγραφον ἀφιερωτηρίου ἔγγραφου τοῦ Ἀρσενίου μοναχοῦ τοῦ Τζαμπλάκωνος πρὸς τὴν μονὴν Βατοπεδίου τοῦ Μαΐου 1356, γενόμενον ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Λαρίσης Ἀντωνίου.

III. Δωρητήριον γράμμα τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου Δημητρίου Τζαμπλάκωνος καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ μεγάλης στρατοπεδαρχίσσης Εὐδοκίας Παλαιολογίνας Τζαμπλακωνίσσης πρὸς τὴν μονὴν Βατοπεδίου τοῦ Αὐγούστου 1362.

IV. Ἀφιερωτήριον γράμμα τοῦ Μιχαῆλ Καβαλλαρίου τοῦ Τζαμπλάκωνος πρὸς τὴν μονὴν Βατοπεδίου τοῦ Αὐγούστου 1370.

V. Σιγγιλιῶδες γράμμα τοῦ πατριάρχου Φιλοθέου (τοῦ Κοκκίνου, 1354—1355 καὶ 1364—1376) πρὸς τὴν μονὴν Βατοπεδίου, ἐπιβεβαιοῦν τὴν δωρεάν τοῦ Μιχαῆλ Καβαλλαρίου Τζαμπλάκωνος, τὸν Αὐγούστον τοῦ 1370 πρὸς τὴν αὐτὴν μονὴν, τοῦ Σεπτεμβρίου 1371.

VI. Ἐνοικιαστήριον ἔγγραφον τοῦ Ἀλεξίου Τζαμπλάκωνος πρὸς τὴν μονὴν Βατοπεδίου τοῦ Μαρτίου 1376.

Θὰ παραθέσωμεν πρῶτον τὰ κείμενα τῶν ἔγγράφων χωρὶς ἀξιώσεις

¹ Τὸ ὑπάρχον φωτογραφικὸν ὕλικὸν ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσίν μου πρὸς μελέτην ὁ καθηγητὴς τῆς Νεωτέρας Ἑλληνικῆς Φιλολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Α. Πολίτης, εἰς τὸ Σπουδαστήριον τοῦ ὁποίου ἔχει περιέλθει τὸ ἀρχεῖον τοῦτο καὶ τὸν ὁποῖον θερμοῦς εὐχαριστῶ.

καλῆς διπλωματικῆς ἐκδόσεως αὐτῶν (σημειοῦντες ὅμως ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ παρατηρηθῇ εἰς βυζαντινὸν ἔγγραφο, γνωστὸν ἐκ κακῆς φωτογραφίας), ἀφοῦ τὴν παροῦσαν ἐργασίαν ἐνδιαφέρει πρὸ παντὸς ἡ χρησιμοποίησις ὀρισμένων πληροφοριῶν ἐκ τῶν ἐγγράφων τούτων καὶ δὲν εἶναι ἐξ ἄλλου εἰς ἡμᾶς δυνατὴ ἡ ἀρτία διπλωματικὴ αὐτῶν ἐκδοσις.

2. Τὰ ἔγγραφα τῶν Τζαμπλάκωνων.

1.

Ἐξαιρετικῶς γράμμα Ἄρσενίου μοναχοῦ Τζαμπλάκωνος διὰ τὴν μονὴν τοῦ Βατοπεδίου τοῦ Φεβρουαρίου μηνός, ἰνδικτιῶνος ὀγδόης, ἄνευ ἔτους (συμπερασματικῶς τοῦ 1355 ἀναμφιβόλως).

Ἄρχειον: Φωτογραφία (λευκὸν ἐπὶ μαύρου) τοῦ Σπουδαστηρίου Παπυρολογίας καὶ Παλαιογραφίας τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (εἰς τὸ ἔξης Σπ. Π. Π.). Εἰς τὸ κάτω δεξιὸν ἄκρον φωτογραφηθὲν σημείωμα ἐπὶ τεμαχίου χάρτου: Βατοπ. 3,34 Γ.

Ἐξωτερικόν: Εἰς τὸ κάτω ἀριστερὸν ἄκρον τὸ πρῶτον τρίτον τοῦ ἀπὸ τοῦ τέλους τρίτου στίχου ἔλλειπει λόγφ ὀρωγῆς κατὰ τὴν ἐκεῖ δίπλωσιν.

Γραφῆ: Ἡ γραφὴ εἶναι γραφὴ κωδικῶν τοῦ ΙΔ' αἰῶνος μὲ πολλὰς συντομογραφίας. Εἰς τὸν στίχον 14 καὶ εἰς τὴν ἑβδόμην λέξιν ἐγένετο διορθῶσις ὑπὸ μεταγενεστέρου χειρὸς, οὐδὲν νόημα δίδουσα. Ἡ διορθωθείσα λέξις θὰ ἔπρεπε νὰ ἦτο ἡ συνήθης εἰς τὴν τυπικὴν ταύτην φράσιν λέξις: «νομῆς» («...μετὰ πάσης τῆς περιοχῆς καὶ νομῆς καὶ τῶν δικαίων αὐτοῦ...»).

Χρονολόγησις: Τὸ ἔγγραφο εἶναι χρονολογημένον μόνον διὰ μνηνολογίου καὶ ἰνδικτιῶνος καὶ δὲν φέρει ἔτος. Τὸ ἐπόμενον ὅμως ἔγγραφο, τὸ δημοσιευμένον ἐνταῦθα ἐν συνεχείᾳ, ὑπογράφεται ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ἄρσενίου Τζαμπλάκωνος καὶ φέρει χρονολογίαν ἔτους 1356. Εἰς ἀμφοτέρω τὰ ἔγγραφα ὁ ὑπογράφων Ἄρσενιος Τζαμπλάκων λέγει ὅτι ἔκτισεν ὁ ἴδιος ἰδίους ἐξόδοις τὸ καστέλλιον Σλανέσιον (1, στ. 20-21, 2, στ. 8). Ὅθεν πρόκειται ἀσφαλῶς καὶ εἰς τὰ δύο ἔγγραφα περὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου. Ἀμφοτέρω εἶναι ἀφιρωτήρια σχεδὸν τοῦ αὐτοῦ περιεχομένου, τὸ δεύτερον ὅμως, τοῦ 1356, περιέχει περισσοτέρας προσθήκας δωρεῶν. Ὅθεν τοῦτο εἶναι μεταγενέστερον τοῦ ἀχρονολογήτου πρώτου, διότι ὁ δωρητὴς εἰς αὐτὸ ἀξῆναι τὰς δωρεάς του πρὸς τὴν μονήν. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ἀπέχουν χρονολογικῶς πολὺ ἀλλήλων, διότι εἰς ἀμφοτέρω γίνεται λόγος περὶ τῆς πρώτης εἰσόδου τοῦ μοναχοῦ Ἄρσενίου Τζαμπλάκωνος εἰς τὴν μονὴν Βατοπεδίου (1, στ. 2 - 6, 2, στ. 30 - 36). Ἐπειδὴ δὲ τὸ βυζαντινὸν ἔτος, ἐπομένως καὶ ἡ ἰνδικτιῶν, ἀλλάσσει ἀπὸ 1ης Σεπτεμβρίου ἐκάστου ἔτους, τὸ ἀχρονολογήτον ἔγγραφον μας, τοῦ μηνός Φεβρουαρίου τῆς ὀγδόης ἰνδικτιῶ-

νος, πρέπει να είναι τοῦ ἔτους 1355, ἀφοῦ τὸ μεταγενέστερον τοῦτου, τοῦ ἐπομένου Μαΐου τῆς ἐνάτης Ἰνδικτιῶνος, εἶναι τοῦ 1356, τὰ δ' ἔγγραφα δὲν ἀπέχουν μεταξύ των ἕνα δεκαπενταετῆ κύκλον Ἰνδικτιῶνων, ἀλλὰ πρέπει νὰ χρονολογηθοῦν ἐντὸς τῆς αὐτῆς δεκαπενταετίας μὲ ὀγδόην καὶ ἐνάτην Ἰνδικτιῶνα. Τὸν Φεβρουάριον λοιπὸν τοῦ 1355 συνετάγη τὸ πρῶτον ἔγγραφο τοῦ Ἄρσενίου Τζαμπλάκωνος πρὸς τὴν μονὴν τοῦ Βατοπεδίου.

Ἐκδόσεις : Ἄνεκδοτον. Ἀναφέρεται ὑπὸ Σωφρονίου Εὐστρατιάδου ἐν Γρηγ. Παλαμᾶ 2 (1918), σ. 85 ἀριθ. 34.

Ἐν τῷ κειμένῳ ὑποδηλούμενα ἔγγραφα : 1) Ἐγγραφοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Γ' Δούκα Βατάτζη (1222 - 1254) διὰ τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν Τζαμπλάκωνα, χορηγοῦν εἰς αὐτὸν τὸ κτήμα Πριναρίου, 2) ἔγγραφοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Σ' Καντακουζηνοῦ (λίαν πιθανῶς) (1341 - 1354), χορηγοῦν κτήματα εἰς τὸν νῦν μοναχὸν Ἄρσενιον Τζαμπλάκωνα καὶ ὑπονοούμενον ἐν τῇ φράσει τοῦ ἔγγραφου «ἀπὸ τῆς πρὸς ἐμὲ ἐλεημοσύνης τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν ἀθθέντου καὶ βασιλέως». Καντακουζηνὸς αὐτοκράτωρ τὸ 1355 δὲν ὑπάρχει πλέον βεβαίως, ἀλλὰ οἱ Τζαμπλάκωνες ὑπῆρξαν ὁπαδοὶ τοῦ Καντακουζηνοῦ καὶ ὁ εὐεργετῶν αὐτοκράτωρ δὲν εἶναι πιθανὸν νὰ εἶναι ὁ ἀντίπαλος αὐτοκράτωρ Ἰωάννης ὁ Ε' (1341 - 1391). Ἄμφοτερα τὰ ἔγγραφα δὲν ἐσώθησαν.

Περιεχόμενον : Ἀποφασίσας νὰ μονάσῃ εἰς Ἅγιον Ὅρος καὶ γενόμενος δεκτὸς ὡς ἀδελφὸς μοναχὸς εἰς τὴν μονὴν τοῦ Βατοπεδίου, ὁ ὑπογράφων τὸ ἀφιερωτήριον τοῦτο ἔγγραφο, μοναχὸς Ἄρσενιος Τζαμπλάκων, δωρίζει εἰς τὴν μονήν, ὅχι διὰ τὴν ἀπόκτησιν προνομίων ἐν αὐτῇ, ἀλλὰ διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων του, τὰ ἑξῆς προγονικά αὐτοῦ κτήματα: 1) τὴν παρὰ τοῦ πατρὸς του κληροδοτηθεῖσαν εἰς αὐτὸν μερίδα ἐκ τοῦ προγονικοῦ των κτήματος Πριναρίου. Τὸ κτήμα τοῦτο ὀλόκληρον εἶχε παραχωρήσει διὰ χρυσοβούλλου εἰς τὸν πάππον του Τζαμπλάκωνα, τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν, ὁ αἰδιμὸς καὶ μακαρίτης αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Δούκας ὁ Βατάτζης (1222—1254). Ἡ δὲ μερίς του περιελάμβανε α') παροίκους, διασκορπισθέντας ἐν μέρει κατὰ τὴν ταραχώδη ἐποχὴν τῶν ἐμφυλίων πολέμων (δύο Ἄνδρονίκων, Καντακουζηνοῦ, Ζηλωτῶν), β') ἐξαλειμματικὰς ὑποστάσεις, δηλαδὴ ἐγκαταλελειμμένας ἐκτάσεις, μὴ ἐχούσας φορολογούμενον καλλιεργητήν, γ') ἀμπελῶνας, καλλιεργουμένους καὶ μὴ, δ') χωράφια ἀρόσιμα, ε') μύλους, ς') ἄλλην ἐκτασιν γῆς, μὴ ἀροσίμου, ἀλλὰ βοσκησίμου, ζ') τὴν μερίδα του ἐκ τοῦ κτήματος εἰς τὴν Βελάν, η') τὴν μερίδα του ἐκ τοῦ κτήματος, ὅπου διαχειμάζουσαν τὰ ζῶα, τοῦ λεγομένου Θερμοποτάμου, καὶ ἐκ τῶν πλησίων αὐτοῦ εὐρισκομέναν βοσκησίμου ἐκτάσεων, θ') τὴν μερίδα του ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῆς ἐτησίας πανηγύρεως τοῦ Ἁγίου Συμεών, τῆς τελουμένης εἰς τὸ κτήμα των εἰς τὴν Βελάν, ὅταν αὕτη ἀρχίσῃ νὰ τελῆται πάλιν, ι') τὸ μικρὸν ὄχυρον κάστρον,

τὸ λεγόμενον Σλανέσιον, τὸ ὁποῖον ὁ ἴδιος ἔκτισεν ἐντὸς τοῦ μεριδίου του εἰς τὸ κτῆμα Πρινάριον. Ταῦτα πάντα κατέχων «ἀπὸ τῆς ἐλεημοσύνης τοῦ αὐτοκράτορος», δηλαδή δι' αὐτοκρατορικοῦ χρυσοβούλλου, ἐπιβεβαιώσας αὐτῷ τὴν κυριότητα, ἀφιερώνει εἰς τὴν μονὴν Βατοπεδίου διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς του καὶ οὐδεις ἐκ τῶν κληρονόμων καὶ συγγενῶν του ἔχει δικαίωμα νὰ ἀμφισβητήσῃ εἰς τὸ μέλλον τὴν ἐπὶ τούτων κυριότητα τῆς μονῆς.

Ἴδου τώρα τὸ κείμενον τοῦ ἐγγράφου :

† Ἐπεὶ ἐφάνη μοι καλὸν οἰκεία βουλῆ, γνώμη τε καὶ προαιρέσει καὶ ἠκούμβισα εἰς τὸ ἅγιον καὶ σε || ² βάσιμιον ὄρος, τὸ ἐν τῷ Ἄθῳ διακειμένον, καὶ ἐποίησα καταστάσιν καὶ πληροφορί(αν) λόγῳ μου εἰς τὴν || ³ σεβασμίαν καὶ ἱερὰν μονήν, τὴν ἐπονομαζομένην τοῦ Βατοπεδίου, καὶ συνεβίβασθην μετὰ τ(οῦ) ἐν αὐτῇ || ⁴ εὐρισκομένου ὄσιωτ(ά)τι(ου) καθηγουμένου καὶ τ(ῶν) ἐτέρ(ων) πάντ(ων) τῶν ἀδελφ(ῶν) μου, τ(ῶν) τιμί(ων) μοναχῶν, ἵνα εὐρισκωμαι || ⁵ καὶ αὐτὸς ὡς εἰς ἀδελφός, καθὼς ἠδούκησεν εἰς αὐτὸ τοῦτο ἢ πανάχραντος Μή(τη)ρ τοῦ ἀληθινοῦ Θε(ο)ῦ καὶ Σ(ωτη)ρ(ο)ς || ⁶ ἡμῶν Ἰ(ησο)ῦ Χ(ριστο)ῦ καὶ ἐγένετο ἢ εἰς ἀμφοτέρους καταστάσεις, ἔδοξέ μοι δὲ καὶ αὐθις καλὸν εἶναι καὶ δίκαιον || ⁷, ἵνα διὰ σ(ωτη)ρί(αν) τῆς ἡμετέρας ψυχῆς καὶ τῶν ψυχῶν τ(ῶν) ἡμετέρων πάντ(ων), τῆς τε συνένου μου ἐκείνης καὶ τῶν || ⁸ ἐξ ὄσφους μου παίδων, δώσω καὶ ἀφιερῶσω καὶ ἀπὸ τῶν γονικ(ῶν) μου κτημάτων, ὧν ἔχω ἀνενοχλήτων || ⁹ καὶ ἐλευθέρων, οἶων μοι φανῶσιν, οὐχὶ διὰ πρόσκτησιν ἐτέρ(ων) ἀδελφάτων, ἀλλὰ διὰ μόνην καθαρ(άν) || ¹⁰ προσένεξιν, ψυχικῆς σ(ωτη)ρί(ας) ἔνεκεν ἡμετέρας, ὡς εἴρηται, τὸ παρὸν κ(α)τ(ά) τὸ παρὸν ἀφιερῶ γονικόν μου κτῆμα, τὸ || ¹¹ λεγόμενον Πρινάριον, ἧγρον τὴν μερίδα, ἣν ἐνεμόμην, ἀφ' οὗ δέδωκε ταύτην πρὸς με ὁ αὐθ(έν)τ(ης) μου ὁ π(ατ)ήρ μου || ¹² ἐκεῖνος, ὃ δέδωκε διὰ θείου καὶ σεπτοῦ χρυσοβούλλ(ου) ὁ ἀοίδιμος καὶ μακαρίτης βασιλ(εύς), κύρ Ἰω(άννης) Δούκας || ¹³ ὁ Βατάτζης, πρὸς τὸν αὐθ(έν)τ(ην) καὶ πάππον μου τὸν Τζαμπλάκωνα ἐκεῖνον, τὸν δομέστικον τῶν σχολ(ῶν), καὶ ἀφιερῶ || ¹⁴ τοῦτο μετὰ πάσης τῆς περιοχῆς καὶ [τῆς νομῆς] καὶ τ(ῶν) δικαί(ων) αὐτοῦ, καθὼς ἀρχῆθ(εν) τοῦτο ἐκεκτῆμην, || ¹⁵ ἧγρον τ(ῶν) παροίκων πάντ(ων), τῶν ἀριτίως εὐρισκομ(ένων) ἀπὸ τῆς τοῦ καιροῦ συγχύσεως καὶ ἀνωμαλί(ας), ὡσαύτως || ¹⁶ καὶ τὰς ὑποστάσεις πάσας τὰς ἐξαλειμματικάς, ἔτι τε τ(ῶν) ἀμπέλων, τ(ῶν) ἐνεργουμ(ένων) καὶ τ(ῶν) μή, τῆς ἀπάσης || ¹⁷ γῆς τῆς καματηρ(ᾶς), τ(ῶν) μολῶνων, καὶ τῆς ἐτέρ(ας) γῆς, τῆς ἀνηρότου καὶ νομαδιαί(ας), μετὰ καὶ τῆς μερίδ(ος), || ¹⁸ ἧς εἶχον εἰς τὴν Βελάν καὶ τῆς μερίδος μου τοῦ χειμαδίου τῶν ζώων, τοῦ Θερμοποτάμου, καὶ τὰ πλησίον || ¹⁹ τούτων νομαδιαῖα τόπια, τὴν τελομένην πανήγυριν, τὴν εἰς αὐτὴν τὴν Βελάν, τοῦ Ἁγί(ου)

1 ἐφάνει, ἠκούμβισα

15 ἀνωμαλίας

καὶ ἐνδόξου Συμεῶν, || ²⁰ εἰ δεήσ(ει) καιρὸς ἐνεργεῖσθαι, σὺν τούτοις καὶ τὸ κασιτέλλιον, ὅπερ ἔκτισα ἐγὼ μονομερῶς ἐντὸς τ(ῆς) || ²¹ περιοχῆς τῆς γῆς μου ἐξ οὐκεί(ων) κόπων καὶ ἀναλωμ(ά)τ(ων), τὸ λεγόμενον Σλανέσιον. ταῦτα παραδίδωμι || ²² καὶ ἀφιερῶ, ἵνα κατέχωντ(αι) ἐν τῇ ῥηθείσ(ῃ) σεβασμῖα μονῆ ὡς ἐλεύθερα καὶ ἐκ γονικῶθ(εν), καθὼς κατεῖχον καὶ αὐτοὶ || ²³ ταῦτα ἀπὸ τῆς πρὸς ἐμὲ ἐλεημοσύνης τοῦ κρατ(αι)οῦ καὶ ἀγ(ίου) ἡμ(ῶν) αὐθ(έν)τ(ου) καὶ βασιλ(έως), ὡς εἶρητ(αι), καὶ οὐδ(έν) ἔχη || ²⁴ ἄδειάν τις τ(ῶν) ἀπάντ(ων) ἀπὸ τ(ῶν) παίδ(ων) μου ἢ τ(ῶν) ἐτέρ(ων) ἄλλων ιδικ(ῶν) μου ἀνατρέψαι ἢ ἐνοχλῆσαι ταῦτα τὸ παραπ(αν), || ²⁵ ἐπειδὴ ἀπὸ τούτ(ων), ὧν δεδήλωнт(αι), οὐδ(έν) δέδωκα ἢ εἰς προῖκα ἢ διὰ χάριτος ἢ διὰ ληγάτ(ου) τινὰ τῶν || ²⁶ παίδ(ων) μου, ἀλλὰ ὧσιν εἰς τὴν ὑμετέραν δεσποτείαν καὶ ἀρχήν, διὰ τοῦτον δὴ τὸν σκοπὸν τῆς ψυχικ(ῆς) || ²⁷ [ἐμοῦ σ(ωτη)ρί(ας), ὡς καὶ ἔφη. Διὰ] τε τοῦτο καὶ τὸ παρὸν μ(ου) ἀφιερωτήριον γράμμα ἐγγόν(ει) καὶ ἐπεδόθ(η) τῇ σε || ²⁸ βασιμῖα καὶ ἱερᾶ μονῆ καὶ τῷ μέρει παντὶ ταύτης εἰς ἀσφάλει(αν), μὴνὶ Φεβρουαρί(ου), Ἰνδικτιῶνος ὀγδόης, [καὶ] ὑπογράφεται || ²⁹ παρ' ἐμοῦ διὰ τὸ βέβαιον καὶ ἀσφαλές. Ἀρσέν(ιος) μοναχός.

† ὁ Τζ α μ π λ ά κ ω ν †

Παρατηρήσεις

Στ. 2: *κατάστασις καὶ πληροφορία* = σχέσεις καὶ ἐμπιστοσύνη. Βλ. Fr. Dölger, *Aus den Schatzkammern des Heiligen Berges. Textband.* München 1948 (εἰς τὸ ἔξης Dölger, *Schatzk.*), Nr. 27, 19 Bem. (S.75), ὅπου καὶ ἄλλα παραπομπαί.

Στ. 9: *ἀδελφῶν* = ἡ ὑπὸ τῆς μονῆς συντήρησις ἀδελφοῦ μοναχοῦ. Βλ. Dölger, *Schatzk.* Nr. 9, 61 Bem. (S. 47), ὅπου καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία.

Στ. 11: *Πρινάριον* ὄνομα χωρίου καὶ περιοχὴ βασιλικῶν κτημάτων (ἐπίσκοπος), ἀναφερομένη ἤδη τὸ 1081 (*Act. Lavra* 35,17—36,5,32) καὶ εὐρισκομένη παρὰ τὸ Παγγαῖον ὄρος εἰς τὸ κατεπανίκιον Ποπολίας (βλ. Γ. Ι. Θεοχαρίδου, *Κατεπανίκια τῆς Μακεδονίας. Μακεδονικά, παράρτημα 1. Θεσσαλονίκη 1954, σ. 53 κ.ε.*). Πβλ. Dölger, *Schatzk.* Nr. 9, 8—9.

Στ. 13: *δομῆσικος τῶν σχολῶν* = στρατιωτικὸς διοικητῆς εἰδικῶν στρατιωτικῶν σωματίων φρουρᾶς, λεγόμενων σχολῶν. Βλ. R. Guillaud, *Le domestique des Scholes (Études sur l'histoire administrative de Byzance).* REB 8 (1950), 5—51.

Στ. 16: *ἐξαλειμματικαὶ ὑποστάσεις* = ἐγκαταλειφθέντα ἀγροτικὰ κτήματα, μὴ ἔχοντα φορολογισμον καλλιεργητὴν καὶ ὑποχρεωτικῶς ἀνατεθειμένα εἰς ἄλλους. Βλ. Dölger, *Schatzk.* Nr. 115, 13 u. Bem. (S. 315).

Στ. 18: *εἰς τὴν Βελάν* χωρίον παρὰ τὸ Πρινάριον εἰς τὸ αὐτὸ κατεπανίκιον Ποπολίας. Ἡ εἰς αὐτὸ τελουμένη πανηγυρις τοῦ Ἁγίου Συμεῶν ἔχει διακοπὴ λόγῳ τῆς σερβικῆς κατακτήσεως (βλ. στ. 20: *εἰ δεήσ(ει) καιρὸς ἐνεργεῖσθαι*). Οὐδέ-

μίαν λοιπὸν σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν Βελλάν καὶ ἐπισκοπὴν Βελλᾶς τῆς Ἑπείρου (—Φωτικῆ). Ὑπάρχει καὶ ἐπισκοπὴ Βελλᾶς Νέων Πατρῶν καὶ χωρίων Βελλᾶ Καλαβρυτίων. Περί τούτων βλ. Ν. Βέην ἐν Ἑπ. Ἑτ. Βυζ. Σπ. 2 (1925), σ. 122 σημ. 1.

Στ. 23: τοῦ κραταιοῦ καὶ ἀγίου ἡμῶν ἀθέντου καὶ βασιλέως ὑπονοεῖται λίαν πιθανῶς ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Γ' Καντακουζηνὸς (1347-1354), τοῦ ὁποίου οἱ Τζαμπλάκωνες ὑπῆρξαν ὀπαδοί, με ἀναδρομὴν οὕτω εἰς τὸ ἐγγυὲ παρελθόν, καὶ ὄχι ὁ τὸ 1355 μόνος πλέον βασιλεύων Ἰωάννης Ε' Παλαιολόγος (1341-1391).

2.

Μητροπολιτικὸν ἀντίγραφον ἀφιερωτηρίου ἐγγράφου τοῦ Ἄρσενίου μοναχοῦ τοῦ Τζαμπλάκωνος πρὸς τὴν μονὴν τοῦ Βατοπεδίου τοῦ Μαΐου 1356, γενόμενον ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Λαρίσης Ἀντωνίου (Ἰούν. 1340-Μάϊος 1362).

Ἄρχειον: Φωτογραφία Σπ. Π. Π. (λευκὸν ἐπὶ μαύρου). Εἰς τὸ ἄνω ἀριστερὸν καὶ τὸ κάτω δεξιὸν ἄκρον ἐπὶ συμφωτογραφηθέντος τεμαχίου χάρτου: Βατοπ. 3, 35 Β.

Ἐξωτερικόν: Μηχανικὴ καταστροφή εἰς τὸ μέσον τῶν πέντε πρώτων στίχων πλάτους 3-4 ἐκ. μ. καὶ ὕψους 3 ἐκ. μ. (βάσει συμφωτογραφηθείσης κλίμακος ὑποδεκαμέτρου).

Γραφή: Καθαρὰ καὶ πρὸς τὸ στρογγυλὸσχημον τείνουσα γραφὴ κωδίκων ΙΔ' αἰῶνος μετὰ πολλῶν συντομογραφιῶν καὶ ἐλαχίστων ὀρθογραφικῶν σφαλμάτων. Ἡ ὑπογραφή μετὰ τῶν τίτλων τοῦ μητροπολίτου ἐν μονοκονδυλιαῖς.

Χρονολόγησις ἀντιγράφου: Ἐν τῷ ἀντιγράφῳ ὑπάρχει βεβαίως ἢ πλήρης χρονολόγησις τοῦ πρωτοτύπου μετὰ μῆνα, ἰνδικτιῶνα καὶ ἔτος ἀπὸ κτίσεως κόσμου (Μάϊος, ἰνδικτ. 9,6864=1356), ἢ ὁποία ἐλέγχεται ἀκριβῆς. (Βλ. Η. Lietzmann-K. Aland, Zeitrechnung. Berlin 1956. Samml. Göschen Nr. 1085, S. 55). Πότε ὁμως ἐγένετο τὸ μητροπολιτικὸν ἀντίγραφον τοῦτο; Πότε δηλονότι μετὰ τὸ 1356 ὑπῆρξε μητροπολίτης Λαρίσης Ἀντώνιος; Οἱ κατάλογοι τῶν μητροπολιτῶν Λαρίσης εἶναι λίαν ἐλλιπεῖς. (Βλ. πίνακα τῶν ὑπαρχόντων καταλόγων παρὰ Ν. Α. Βέη ἐν Byzant.-neugr. Jahrbücher 4 [1923] σ. 351 σημ. 3). Ἄλλ' εὐτυχῶς ὁ Ἀντώνιος Λαρίσης εἶναι γνωστὸς (1340-1362). Βλ. Βέη ἐν Byzant.-neugr. Jahrb. 12 (1936), σ. 300-319. Εἰς τὰ «Βυζαντιακὰ γράμματα» τῶν Μετεώρων διεσώθη «συγγιλιῶδες ἐπιβεβαιωτήριον γράμμα Ἀντωνίου μητροπολίτου Λαρίσης» ἄνευ μὲν χρονολογίας, ἀλλὰ γραφὴν ἀσφαλῶς πρὸ τοῦ 1383. Βλ. Ν. Α. Βέη, Σερβικὰ καὶ βυζαντιακὰ γράμματα Μετεώρου. Βυζαντις 2 (1911-1912), σ. 2 καὶ σ. 18 κέ., ὅπου τὸ ἐν πίν. Δ' παρατιθέμενον πανομοίωτον τῆς ὑπογραφῆς τοῦ μητροπολίτου: «*Ἄντωνιος ἐλέφ Θ(εοῦ) ἀρχιεπίσκοπος Λαρίσης ὑπέρτιμος καὶ*

ἔξαρχος Δευτέρως Θεσσαλίας καὶ πάσης Ἑλλάδος καὶ καθολικὸς κριτῆς τῶν ῥωμαίων», συγκρινόμενος πρὸς τὴν ὑπογραφὴν τοῦ ἡμετέρου ἀντιγράφου, δεικνύει τὸν αὐτὸν γραφικὸν χαρακτῆρα, τὸν αὐτὸν ἐπομένως μητροπολίτην. Τὸ ἀντίγραφον λοιπὸν ἤμῶν ἐγένετο μετὰ τὸ 1356 καὶ πρὸ τοῦ 1362.

Ἐκδόσεις: Μικρὸν μέρος τοῦ κειμένου τοῦ ἀντιγράφου ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ γέροντος Ἀρκαδίου Βατοπεδινοῦ ἐν περιοδικῷ Γρηγόριος Παλαμᾶς 11 (1927), σ. 366, ἤτοι ἀπὸ στ. 11 «ὡσαύτως μετὰ τούτων» — στ. 14 «εἰς περιβόλιον ἐνεργουμένου». Ἀναφέρεται (ἐσφαλμένως ὡς τοῦ Δημητρίου) ὑπὸ Σωφρονίου Εὐστρατιάδου ἐν Γρηγ. Παλαμᾶ 2 (1918), σ. 86, ἀριθ. 35.

Περιεχόμενον: Ὁ μοναχὸς τῆς μονῆς Βατοπεδίου Ἀρσένιος Τζαμπλάκων διὰ τοῦ παρόντος ἐπισήμου καὶ ἐνώπιον μαρτύρων γενομένου ἀφιερωτηρίου ἐγγράφου του παραχωρεῖ εἰς τὴν μονὴν ὀριστικὴν κυριότητα ἐπὶ τῶν ἐξῆς κτημάτων του:

1) Ἐπὶ κληρονομικοῦ μεριδίου του ἐκ τοῦ κτήματος Πριναρίου, περιλαμβάνοντος α) ἀρόσιμα χωράφια, β) ἀμπέλια, γ) μυλοστάσια, δ) παροίκους καλλιεργητάς, ε) ἐγκαταλειμμένα τμήματα γῆς ἄνευ φορολογησίμων καλλιεργητῶν, ς') ἰδιόκτιστον μικρὸν πύργον, Σλανέσιον καλούμενον, ζ) βοσκήσιμον ἔκτασιν, η) χώρους διαχειμάσεως ζῴων, θ) μερίδα ἐκ τῶν εἰσοδημάτων πανηγύρεως, τελουμένης κατ' ἔτος εἰς τὸ ἐγγὺς κείμενον προγονικὸν κτήμα, Βελά ὀνομαζόμενον, 2) ἐπὶ ἰδιοκτητῶν οἰκιῶν ἐντὸς τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης κειμένων, ἐν τῇ συνοικίᾳ τῆς Καταφυγῆς, καὶ περιλαμβανουσῶν μικρὸν ναὸν τῆς Παναγίας Καμαριωτίσης, ὡς καὶ ἐλεύθερον χωρὸν, χρησιμοποιοῦμενον ὡς περιβόλιον, 3) ἐπὶ τοῦ ἡμίσεος κληρονομικοῦ του μεριδίου ἐκ τοῦ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Γαλικοῦ πατρικοῦ κτήματος, περιλαμβάνοντος α) ἄλυκην ἄλατος, β) παραθαλάσσια οἰκόπεδα καὶ γ) πύργον. Ταῦτα πάντα ὑπὸ τὴν ἀμοιβαίαν ὑποχρέωσιν τῆς μονῆς 1) νὰ συντηρῆ ἕφ' ὄρου ζωῆς αὐτὸν καὶ τέσσαρας ὑπερέτας του καὶ νὰ θεωρῆ αὐτοὺς ὡς ἀδελφοὺς μοναχοῦς, ἕφ' ὅσον ζῶσι καὶ εὐρίσκονται ἐν τῇ μονῇ, 2) νὰ ἐπιτρέψῃ μετὰ θάνατον τὸν ἐνταφιασμόν του ἐντὸς τῆς μονῆς καὶ 3) νὰ μνημονεύῃ αὐτοῦ ὡς εὐεργέτου τῆς μονῆς, τῶν τέκνων του καὶ τῆς ἀδελφῆς του. Τὸ ἀμετάκλητον καὶ ἀπρόσβλητον τῆς συμφωνίας βεβαιοῦται καὶ ἐξασφαλίζεται δι' ἄρῶν κατὰ παντός, ὅστις ἤθελεν ἐπιχειρήσει ποτὲ ἀνατροπὴν τῆς ἀφιερώσεως, τῆς ὁποίας ἡ νομικὴ ἰσχὺς ἐπικυροῦται καὶ δι' ὑπογραφῆς μαρτύρων.

Ἰδου τώρα τὸ κείμενον τοῦ ἐγγράφου:

† [Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Π(ατ)ρ(ὸς) καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἀγ(ίου) Πν(εύματος). Ἀρσέν] ἰος μοναχὸς [καὶ] τα [πεινός, ὁ Τζαμπλάκ]ων, ὁ καὶ κάτωθ(εν) τοῦ παρόντος ὕφους οἰκειοχείρ(ως) ὕ[πογρα]φ[η] || ἔψαι ὀφείλων, τὸ παρὸν ἀφιερωτήριον ἐν[υπό]γραφον] ἐγγραφόν μου [τίθμῃ καὶ

ποιῶ] ἀβιάστως καὶ ἀμεταμελήτ(ως) πρὸς τ(ήν) σεβασμί(αν) βασι || ³λικήν ἀγιορειτικὴν μεγ(ά)λή(ν) [μονήν] τοῦ Βατοπεδίου [καὶ πρὸς τοὺς ἐν αὐτῇ ἐνασκουμένους μοναχοὺς ἀπὸ παντ]ὸς τοῦ μέρους μου, δι' οὗ δὴ ἐνυπογράφοι ἐγγράφου μου || ⁴ ἀφιερῶ εὐπροθύμως διὰ τὴν πολλήν, ἣν ἔχω πρὸς αὐτήν, σχέσιν καὶ [πληροφορίαν] σωματικῶς ἀπεντεύ(θεν) καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς σήμερον παραδίδωμι || ⁵ τὴν ἀπὸ τῆς περιοχῆς τοῦ γονικοῦ ἡμῶν κτήματος, τοῦ Πρινα[ρίου] [λεγόμενον], ἀναλογοῦσάν μοι γονικόθ(εν) πᾶσαν μερίδα ἀπὸ τῆς ἐκεῖσε καματηρᾶς || ⁶ γῆς, τῶν ἀμπελιῶν τε καὶ μυλωνοστασιῶν καὶ [..9] [ἐν δια]φόροις τόποις διὰ τὸ ἀνώμαλον τοῦ καιροῦ(ς) εὐρισκομέν(ους) ἰδιοκτητῆς μου || ⁷ παροίκους μετὰ καὶ τῶν ἐξαλειμμάτων τῶν παροίκων μου, οἵτινες ἔλειψαν ἀπὸ τῆς συγχύσεως τοῦ καιροῦ, ἔτι τε τοῦ παρ' ἐμοῦ ἐξ ἰδίων μου || ⁸ κόπων καὶ ἀναλωμάτων κτισθέντος ἐκεῖσε καστελλίου καὶ ἰδίως [μοι] προσόντος, τοῦ καλουμένου Σθλανεσίον. ἀλλὰ δὴ καὶ τῆς ἐκεῖσε εἰς || ⁹ πρόβατα νομαδίασ γῆς καὶ τῶν χειμαδίων τοῦ Θερμοποτάμου καὶ τῆς Βλαγατέως μέχρι τῶν συνόρων τῶν γειτονοῦντων μοι Ἐλευθε || ¹⁰ροπολιτῶν καὶ τῆς ἀνηκούσης μοι μερίδος ἀπὸ τῆς πανηγύρεως, τῆς κατ' ἔτος εἰς τὸ γονικόν μου κτήμα τὴν Βελὰν γινομ(έ)ν(ης) ἐπὶ τῇ σε(βασ)μ(ί)α μνήμη || ¹¹ τοῦ Ἀγ(ίου) Συμεῶν. ὡσαύτ(ως) μετὰ τούτων ἀφιερῶ ὁμοίως καὶ παραδίδωμι πρὸς τ(ήν) τοιαύτην τοῦ Βατοπεδίου μον(ή)ν καὶ τὰ ἐντὸς μ(έν) || ¹² τῆς θεοσώστου πόλεως Θεσσαλονίκης καὶ κατὰ τὴν γειτονίαν τῆς Καταφυγῆς δεσποτικῶς προσόντα μοι, ὅσα καὶ οἶα ὄρῳνται || ¹³ τὴν σήμερον, οἰκήματά μου μετὰ καὶ τοῦ ἐκεῖσε παρσέπτου καὶ θείου ναοῦ, τοῦ εἰς ὄνομα τιμωμ(έν)ου τῆς πανυπεράγου δεσποίνης ἡμῶν || ¹⁴ Θε(ο)τόκου καὶ ἐπωνυμουμ(έν)ου τῆς Καμαριωτίσεως καὶ τοῦ περὶ αὐτὰ ἀνέτου ὄσου καὶ ὄλου τοπίου, τοῦ καὶ νῦν ὡς εἰς περιβόλιον ἐνεργουμ(έν)ου, καὶ || ¹⁵ τὴν ἀπὸ τοῦ ἐκτὸς δὲ ταύτης πόλεως Θεσσαλονίκης καὶ περὶ τὸν Γαλικὸν γονικοῦ μου κτήματος, τοῦ καλουμ(έν)ου τοῦ μεγ(ά)λ(ου) παπίου τοῦ || ¹⁶ Τζαμπλάκωνος, ἀναλογοῦσάν μοι ἡμίσειαν πᾶσαν μερίδα, ὅσην τε καὶ οἶαν, σὸν τῷ ἀρμυρῆζω καὶ τοῖς ἐκεῖσε παραιγιαλί(οις) δικαίοις || ¹⁷ μου, μέχρι τῆς Χηραοῦς ἢ καὶ πέραθ(εν) τούτου, καθὼς ἐκρατεῖτο παρ' ἐμοῦ, ἀφ' ἧς ἀπάσης ἡμισεί(ας) μερίδος ὀφείλω ἐγὼ κατέχειν || ¹⁸ γῆν ζευγαρίων δύο, ὅπως ποιήσω ἐν αὐτῇ εἶτι ἂν βουληθῆσομαι. ἢ γὰρ λοιπὴ τοῦ τοιοῦτου κτήματος ἡμίσεια μερὶς κατέχει(αι) παρὰ τῶν || ¹⁹ μερῶν τῶν αὐταδέλφων μου, τοῦ τε μακαρίτου ἐκείνου Ἀσωματιανοῦ, τοῦ μεγ(ά)λ(ου) δουκὸς τοῦ Τζαμπλάκωνος, καὶ τοῦ μεγ(ά)λ(ου) στρατοπεδάρχου κ(υ)ρ(οῦ) Δημητ(ρ)ί(ου) || ²⁰ τοῦ Τζαμπλάκωνος, ἄνευ τῆς δι' ἐγγράφου συμφώνου προεκπροικισθείσης μερίδος πρὸς τὴν αὐταδέλφην μου ἐκείνην παρακοιμωμ(έν)ην, τὴν || ²¹ Τορμερίαν. οὗ δὴ κτήματος ὃ ἐν αὐτῷ νῦν ὀρώμενος πύργος ἀνεγερθεὶς ἐξ

3 Βατοπεδίον 8 καστελίον 11 Βατοπεδίον 15 παπίου (=παπία) 18 βουληθῆσομαι

ἰδίῳ μου ἐξόδῳν καὶ ἀναλωμ(ά)τ(ων) καὶ ἰδίως κατέχετο || ²² παρ' ἐμοῦ, ὕστερον δὲ δι' ἐμὴν συγκατάβασιν, ἦν διέκρινα διὰ τὴν γνησιότη(η)τα τῶν ἀδελφῶν μου, ἐτάχθη παρ' ἐμοῦ μετέχεσθ(αι) καὶ παρὰ τῶν || ²³ αὐταδέλφῳν μου ἐξ ἡμισείας, ὥσπερ μετέχονσι καὶ εἰς τὰ ἐκεῖσε τοῦ τοιοῦτου κτήματος λοιπὰ δίκαια. πλὴν ἐν προτιμῆσει μετέχεσθαι || ²⁴ αὐτοῦ παρ' ἐμοῦ τε αὐτοῦ καὶ τοῦ μέρους μου ὀφειλομ(έν)ου μοι εἰσαεῖ. ἀφιερῶ οὖν τὰ τοιαῦτα πάντα μετὰ πάντων τῶν δικαί(ων) καὶ προνο || ²⁵ μίῳν αὐτῶν πρὸς τὴν τοιαύτην σεβασμίαν βασιλικὴν μεγ(ά)λλ(ην) ἀγιορευτικὴν μονὴν τοῦ Βατοπεδίου, ὡς ἂν ἀπὸ τῆς σήμερον καὶ εἰς τοὺς ἐξῆς || ²⁶ ἅπαντας καὶ διηγεκῆς χρόνους κατασχούσα ἢ τοιαύτη σε(βασμί)α μονὴ καὶ τὸ μέρος αὐτῆς ταῦτα κατέχη καὶ νέμητ(αι) καὶ δεσπόζῃ αὐτῶν || ²⁷ τὸ ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τοὺς ἐξῆς ἅπαντας καὶ διηγεκῆς χρόνους κατὰ τελείαν δεσποτείαν καὶ ἀναφαιρετ(ον) κυριότητα καὶ || ²⁸ οὔτε παρ' ἐμοῦ αὐτοῦ, οὔτε παρὰ τινος τοῦ μέρους μου εὔροι τὴν τυχοῦσαν εἰς τὸ ἐξῆς διενόχλησ(ιν) ἐπὶ τῆ κατοχῇ καὶ δεσποτείᾳ αὐτῶν, ἀλλὰ || ²⁹ κατέχη καὶ νέμητ(αι) ταῦτα πάντα τελεί(ως), ἐξουσιωδῶς, κυρί(ως) καὶ ἀναφαιρέτ(ως) εἰς τοὺς ἐξῆς ἅπαντας καὶ διηγεκῆς χρόνους, φυλαχθέντος || ³⁰ ἐφ' ἡμᾶς καὶ τούτου, ἵνα κατὰ μὲν τὸ παρὸν εἰς τὴν ἐμὴν πᾶσαν ζωὴν εὐρίσκω καὶ ἐγὼ ἀδελφικὴν σχέσιν, προμῆθειάν τε καὶ κυβέρνησ(ιν) παρὰ τε || ³¹ τοῦ τῆς μονῆς προεστῶτος καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐτέρων πάντων γερόντ(ων) καὶ λοιπῶν ἀδελφῶν τῆς τοιαύτης μονῆς, παρεχομ(έν)ων μοι καὶ τῶν προτεταγμέ || ³²ων μοι τεσσάρων διακονιῶν ἀνυστερήτως καὶ κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν ἄλλων ἀδελ(φ)ῶν τῆς τοιαύτης μονῆς, μετὰ δὲ θάνατόν μου κηδευθήσομαι καὶ || ³³ ἐνταφιασθήσομαι παρὰ τῶν μοναχῶν τῆς μονῆς ἐντίμως ὡς δεῖ καὶ μνημονεύομαι ἐν αὐτῇ ὡς εἰς τῶν κτητόρων καὶ ὡς πολλ(ῶν) ἄξια ἄνα || ³⁴θεις καὶ ἀφιερῶσας αὐτῇ, μνημονενομ(έν)ης καὶ τῆς συναδελφῆς μου μετὰ τῶν παιδίων μου, ἔχωσι δὲ καὶ οἱ εὐρεθησόμε(εν)οι ὑπουργοὶ μου μετὰ θά || ³⁵νατόν μου τὰς διακονί(ας) αὐτῶν ἀνυστερήτ(ως), μέχρις ἂν ζῶσιν εὐρισκόμ(εν)οι ἐν τῇ μονῇ καὶ ὑποτασόμε(εν)οι τῷ προεστῶτι καὶ τοῖς ἐτέροις τῆς μονῆς μοναχοῖς, || ³⁶ ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἀδελφοί. καὶ τούτων οὕτω διατηρηθέντ(ων) μέχρι τέλους παρὰ τῶν τῆς τοιαύτ(ης) μονῆς ἀδελφῶν, οὗτ' ἐγὼ αὐτός, οὔτε τις ἕτερος τοῦ μέ || ³⁷ρους μου ἢ ἐν τῇ ζωῇ μου ἢ καὶ μετὰ θάνατόν μου ἐξομ(εν) ἄδειαν τὸ τυχόν ἐκ τῶν τοιούτ(ων) κτημ(ά)των παρτυποκρατῆσαι καὶ ἀποσπάσαι τῆς μον(ῆς) ἢ ἐνο || ³⁸χλῆσαι αὐτῇ καὶ διασεῖσαι ὄλως ἐπὶ τῇ κατοχῇ καὶ δεσποτείᾳ αὐτῶν, ἀλλ' εἴ τι καὶ βουληθήσεται τις τοιοῦτον, ὅπερ ἀπεύχομαι, οὐ μόνον ἵνα || ³⁹μὴ εἰσακουῆται, ἐφ' οἷς ἂν ἴσως ἔχη λέγειν, ἀλλὰ πρὸς τῷ ἀποπέμπεσθαι τὸν τοιοῦτον, ὁποῖος ἂν καὶ εἴη, ἀπρακτον καὶ καταδεδικασμ(έν)ον παρὰ || ⁴⁰

παντὸς δικαστηρίου, ἐπισπάτ(αι) εἰς ἑαυτὸν τὴν ἀπὸ τοῦ Κ(υρίου)ν ἡμῶν Ἰ(ησοῦ) Χ(ριστοῦ) καὶ τῆς αὐτοῦ ὑπερευλογημ(έν)ης ἀειπαρθένου μ(ητ- ρ(ό)ς) ἀγανάκτησί(ν) τε καὶ || ⁴¹ ἄλλοτριῶσιν καὶ τὰς ἀράς τῶν τριακοσί(ων) δέκα καὶ ὀκτὼ θεοφόρων Π(ατέρ)ων κἀμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ, συγκαταλεγόμενος μετὰ τοῦ προδότου Ἰούδα καὶ τῶν || ⁴² εἰπόντων τὸ ἄρον, ἄρον σ(ι)αύ(ρ)ωσον αὐτόν. πρὸς τὸ καὶ αὐθις ἐρρῶσθαι τὸ παρὸν ἀφιερωτήριον ἐνυπόγραφον ἔγγραφόν μου κατὰ πᾶσαν αὐτοῦ τ(ὴν) περι || ⁴³ ληψιν, ἰσχύειν ὀφείλον καὶ ὡς πρακτικὸν σωματικῆς καὶ τοπικῆς παραδόσεως, ὅπερ καὶ ἔγγραφη παρουσία τῶν οἰκεί(ων) τῷ κρατ(αι)ῶ καὶ ἀγ(ί)ω ἡμῶν ἀθ(έν)τ(η) καὶ || ⁴⁴ βασιλεῖ, τοῦ τε τατῆ τῆς ἀλλῆς κυρ(οῦ) Μανουήλ τοῦ Ἀλληλούϊα, τοῦ Τζαούχη κυρ(οῦ) Θεοδώρου, τοῦ προκαθημ(έν)ου κυρ(οῦ) Μιχαήλ τοῦ Ἀμασιανοῦ καὶ τοῦ Κουλλουρά || ⁴⁵ κη κυρ(οῦ) Μανουήλ, διὰ χειρὸς Ἰω(άν)νου κληρικῶ καὶ ταβουλλαρίου τοῦ Ἀμαράντου, μὴνι Μαῖω Ἰν(δικιτιῶνος) ἐνάτης, ἔτους ς^{ον} ς^{ον} ξ^{ον} δ^{ον} (=6864=1356), ἐνώπιον τῶν ὑπ(ο)γραφόν- τ(ων) μ(α)ρ(τ)ύρων). || ⁴⁶ ἡ ὑπογραφή: ὁ δοῦλος καὶ συμπεθερὸς τοῦ κρατ(αι)οῦ καὶ ἀγ(ί)ου ἡμῶν ἀθ(έν)του καὶ βασιλέ(ως) Ἀρσένιος μοναχὸς ὁ Τζαμπλάκων. μεθ' ὃ ἐφεξῆς αἰ || ⁴⁷ ὑπογραφαὶ τῶν μαρτύρων: οἱ δοῦλοι τοῦ κρατ(αι)οῦ καὶ ἀγ(ί)ου ἡμῶν ἀθ(έν)του καὶ βασιλέ(ως) Μανουήλ Ἀλληλούϊας ὁ τατῆ τῆς ἀλλῆς, Θεόδωρος Τζαούχης, κυρ(ο)δὸς || ⁴⁸ Ἀμασιανὸς ὁ προκαθημ(έν)ος, Μανουήλ ὁ Κουλλουράκης καὶ Ἰω(άν)νης κληρικὸς καὶ ταβουλλάριος ὁ Ἀμαράντος μ(α)ρ(τ)υρῶν καὶ βεβαίωδ ὑπ(έ)γραψ(α)ς || ⁴⁹. Τὸ παρὸν ἴσον τῷ πρωτοτύπῳ ἀντιβληθ(έν) καὶ κατὰ πάντα ἐξισάζον ἐνρεθ(έν) ὑπεγράφη δι' ἀσφάλει(αν) πλείονα καὶ βεβαίωσιν κ(α)τ(ὰ) τ(ὴν) εἰς ταῦτα συνήθειαν†

† ὁ μ(η)τ(ρ)οπολι(τ)ῆς Λαορίσσης, ὑπέριμος καὶ ἔξαρχος Δευτέρας Θετταλίας καὶ πάσης Ἑλλά(δ)ος Ἀντωνίου ς†

Παρατηρήσεις

Στ. 1: Ἀρσένιος μοναχὸς ὁ Τζαμπλάκων εἶναι τὸ αὐτὸ πρόσωπον τοῦ προηγουμένου ἔγγραφου, διότι εἰς ἀμφοτέρω τὰ ἔγγραφα ὁ αὐτὸς ὑπογράφων ὀμιλεῖ περὶ πύργου, Σλανέσιον καλουμένου, τὸν ὁποῖον ὁ ἴδιος ἔκτισεν εἰς τὸ κτήμα του Πριναρίου (1, στ. 21, 2, στ. 8). Τὴν δωρεάν ἄλλωστε ταύτην τοῦ μοναχοῦ Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος μαρτυρεῖ καὶ ὁ Καντακουζηνὸς ὀλίγους μῆνας βραδύτερον, τὸν Σεπτέμβριον 1356, εἰς χρυσόβουλλόν του. Ἐπ. Ἐτ. Βυζ. Σπ. 4 (1927), σ. 233, στ. 22/23: «...τὴν εἰς τὸ Πριναρί γῆν, ἣτις ἀφιερῶθη παρὰ τοῦ ἐν μοναχοῖς Τζαμπλάκωνος κῆρ Ἀρσενίου...».

Στ. 9: τῶν γειτονοῦντων μοι Ἐλευθεροπολιτῶν ὄχι ἡ σημερινὴ Ἐλευθερούπολις (παλαιὸν ὄνομα Πράβι) δυτικῶς τῆς Καβάλας καὶ εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἐξοδὸν τῆς μεταξὺ Παγγαίου καὶ Συμβόλου κοιλάδος(=βυζαντινὸν κατεπανικιον Ποπολίας, βλ.

Θεοχαρίδου, Κατεπανίκια Μακεδονίας, ἔνθ' ἄνωτ. σ. 53 κέ.), ἀλλὰ τὸ σημερινὸν χωρίον Ἐλευθεραὶ (καὶ λιμὴν Ἐλευθερῶν) ΝΔ τῆς Καβάλας καὶ Ν τοῦ Πραβίου, τὸ ὅποιον κακῶς ὠνομάσθη Ἐλευθερούπολις. Βλ. περὶ τῆς ἱστορίας καὶ θέσεως τῆς Ἐλευθερουπόλεως P. L e m e r l e, Philippes et la Macédoine orientale. Paris 1945 (Texte), σ. 267-8.

Στ. 12: ἐντὸς τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης καὶ κατὰ τὴν γειτονίαν τῆς Καταφυγῆς περὶ τῆς Καταφυγῆς καὶ τοῦ ναοῦ τῆς Καμαριωτίσσης ἀνεπτύχθη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη σημαντικὴ βιβλιογραφία. Βλ. τελευταίως Α. Ξυγγοπούλου, Καταφυγὴ - Ἀχειροποίητος. Μακεδονικά 4 (1958), σ. 441-448, ὅπου καὶ ἡ προηγουμένη βιβλιογραφία. Εἰδικῶς περὶ τοῦ ναοῦ τῆν Καμαριωτίσσης βλ. Α. Ξυγγοπούλου, Παναγία Καμαριώτισσα. Ἑλληνικά 14 (1956), τευχ. 2ον, σ. 453-457.

3.

Δωρητήριον γράμμα τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου Δημητρίου Τζαμπλάκωνος καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ μεγάλης στρατοπεδαρχίσσης Εὐδοκίας Παλαιολογίνας Τζαμπλακωνίσσης πρὸς τὴν μονὴν Βατοπεδίου τοῦ Αὐγούστου 1362.

Ἀρχεῖον: Φωτογραφία Σπ. Π. Π. (λευκὸν ἐπὶ μαύρου). Κατὰ τὸ μέσον τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς ἐπὶ συμφωτογραφηθέντος τεμαχίου χάρτου: Βατοπ. 3, 35 Α.

Ἐξωτερικόν: Μακρόστενον σχῆμα. Ἄνευ φθορῶν.

Γραφή: Καθαρὰ γραφὴ κωδίκων ΙΔ' αἰῶνος μετ' ὀλίγων συντομογραφιῶν καὶ ὀλίγων ὀρθογραφικῶν σφαλμάτων. Ὁ στρατοπεδάρχης ὑπογράφει ἰδιοχείρως μόνον διὰ τοῦ τίτλου του. Ἡ ὑπογραφή τῆς στρατοπεδαρχίσσης κατὰ τὸ πλεῖστον διὰ κεφαλαίων χαρακτῆρων καὶ πλήρης ὀρθογραφικῶν σφαλμάτων. Ἡ ὑπογραφή (τίτλοι καὶ ὄνομα) τοῦ Βαλσαμῶνος ἐν μονοκονδυλιαῖς.

Διπλωματικά: Ὑπάρχει φωτογραφία Σπ. Π. Π. ἀκριβοῦς ἀντιγράφου (πλὴν τῶν ὑπογραφῶν), φέροντος τὴν ἀρχεακὴν σημείωσιν: Βατοπ. 3, 35 Γ καὶ γενομένου ὑπὸ ἀνωτύμου μητροπολίτου Πολυστύλου καὶ Πέτρας.

Ἐκδόσεις: Ἐξεδόθη μετὰ ἀναγνωστικῶν σφαλμάτων, παραλείψεως τμήματος τοῦ κειμένου (ἀπὸ στ. 14 «Ἰλεως»—μέχρι στ. 32 «οὐρανῶν») καὶ ἄνευ ὑπογραφῆς τοῦ Βαλσαμῶνος ὑπὸ τοῦ γέροντος Ἀρχαδίου Βατοπεδίου ἐν περιοδικῷ Γρηγόριος Παλαμᾶς 3 (1919), σ. 437/8. Ἀναφέρεται ὑπὸ Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, Γρηγ. Παλαμᾶς 2 (1918), σ. 86, ἀριθ. 35.

Περιεχόμενον: Ὁ ὑπογράφων μέγας στρατοπεδάρχης Δημήτριος Τζαμπλάκων προβαίνει (ἐν Κωνσταντινουπόλει) εἰς ἀφιέρωσιν πρὸς τὴν μονὴν Βατοπεδίου τοῦ τετάρτου μεριδίου του ἐκ τοῦ πατρικοῦ του κτήματός, τοῦ κειμένου παρὰ τὸν Γαλικὸν ποταμὸν Δ τῆς Θεσσαλονίκης. Τὰ ἄλλα τρία μερίδια τοῦ κτήματος ἔχουν ἤδη ἀφιέρωσει πρὸς τὴν αὐτὴν μονὴν

πρὸ ὀλίγου χρόνου οἱ μακαρίζονται πλέον σήμερον ἀδελφοί του Τζαμπλάκωνες. Τὴν ἀφιέρωσιν ποιεῖται διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς του, ζητῶν ὡς ἀντιπαροχὴν παρὰ τῆς μονῆς μνημόνευσιν τοῦ ὀνόματός του ἐν ταῖς προσευχαῖς τῶν μοναχῶν, εἰδικὴν ὑπὲρ αὐτοῦ δέησιν κατὰ τὴν ἐν τῷ Ὁρθοῦ ἐκάστης Κυριακῆς ἐκφωνουμένην μικρὰν ἐκτενὴ καὶ τὰ κανονικὰ μνημόσυνα ὑπὲρ τῆς ψυχῆς του εἰς τὴν μονὴν τῆς Θεοτόκου Ψυχοσωστρίας, μετόχιον τῆς μονῆς Βατοπεδίου ἐν Κωνσταντινουπόλει, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπιθυμεῖ νὰ ταφῆ μετὰ θάνατον.

Τὴν ἀνενόχλητον κυριότητα τῆς μονῆς ἐπὶ τοῦ ἀφιερουμένου κτήματος ἐγγυᾶται καὶ ἡ ὑπογράφουσα σύζυγός του, παραιτηθεῖσα ἐπισήμως παντὸς παρόντος ἢ μελλοντικοῦ δικαϊώματός της ἐπὶ τοῦ κτήματος ἐνώπιον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἄρχοντος Μιχαὴλ Βαλσαμῶνος. Οὐδεὶς δὲ ἔχει δικαίωμα νὰ προσβάλῃ τὴν δωρεὰν ταύτην, ἢ ὁποῖα θὰ πρέπῃ νὰ παραμένῃ ἀλόβητος, ἐὰν ἐξαίρεσωμεν βεβαίως ἐχθρικὰς ἐνεργείας τῶν τὰ μέρη ἐκεῖνα λεηλατούντων Σέρβων, πᾶς δὲ ἀποπειρώμενος τοιοῦτόν τι, εἴτε ἐκ τῶν τέκνων του εἴτε ἐκ τῶν συγγενῶν του, θὰ ἐπισύρῃ καθ' ἑαυτοῦ τὴν τιμωρίαν τῆς Παναγίας καὶ τὴν κατάραν τοῦ δωρητοῦ.

Ἴδου τὸ κείμενον τοῦ ἐγγράφου :

† Ἐπεὶ δὴ φίλον εἶη Θ(ε)ῶ καὶ τὸ κατὰ δύναμιν, ὡς ἔδειξ(εν) αὐτὸς ἐπὶ τ(ῆς) παλαιᾶς ἐκείν(ης) χήρ(ας) τὰ δύο λεπτά δεξάμενος || ² εὐ-
μεν(ῶς) καὶ ἐπαινέσας φιλοτίμως, ὡς ἀπ' ὀρθῆς γνώμης καὶ προθύμου
προαιρέσε(ως) προσαχθέντα, δέξαιτο καὶ τὸ ἡμέτερο(ν) || ³ ἀνάθημα εὐμε-
νῶς ἀντὶ τῶν ἀπειρῶν αὐτοῦ, ὧν ἐδωρήσατο ἡμῖν ἐνεργειῶν, εἰ καὶ τ(ὰ)
καθ' ἡμῶν || ⁴ ἢ ἀταξία τοῦ καιροῦ ἀρτίως δυστυχῶς ἐσεχέδασεν, οὐ τὸ
εὐτελεῖς καὶ σμικρὸν τοῦ δώρου ἀναλογισάμενος, || ⁵ ἀλλὰ τὸ πρόθυμον καὶ
εὐγνωμον καὶ εὐχάριστον ἡμῶν ἀποδεξάμενος. τὸ ἀπὸ τῶν ἁγίων μου
αὐθεντι(ῶν) || ⁶ καὶ γονέων ἐκείνων δοθέν μοι τέταρτο(ν) μεριδικὸν ἀπὸ
τοῦ καθόλου κτήματος, τοῦ καλουμένου Γαλικοῦ, τοῦ πλησί(ον) || ⁷
τῆς μεγαλοπόλεως καὶ περιβοήτου Θεσσαλονίκης διακειμένου, ἀνατί-
θημι καὶ αὐτὸς τῇ Μ(η)τρί τοῦ || ⁸ Θ(εο)ῦ μου καὶ ἀποχαρίζομαι τοῦτο
πρὸς τὴν αὐτῆς σεβασμίαν μονήν, τὴν κεκλημένην τοῦ Βατοπεδίου, || ⁹
τὴν ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει διακειμένην, ὥστε ἔχειν αὐτὸ τοὺς ἐν αὐτῇ νῦν
ἐθρικομένους τιμιωτάτους || ¹⁰ μοναχοὺς καὶ τοὺς μέλλοντας αἰθίς ποτὲ
ἔσεσθαι καὶ ἀποφύρεσθαι τὴν ἀπὸ τούτου πρόσδοτον εἰς κυβέρ || ¹¹ νησιν
καὶ προμήθειαν αὐτῶν, καθὼς καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἄλλων τριῶν μεριδικῶν
τοῦ αὐτοῦ κτήματος || ¹² ἀποκερδαίνουσιν, ὅσον ἀπὸ τῆς πρὸ μετρίου
καιροῦ ἐπιγενομένης προσενέξεως παρὰ τῶν μακαριτῶν || ¹³ καὶ φιλά-
των μου ἀδελφῶν ἐκείνων, τῶν Τζαμπλακῶνων, πρὸς τὴν αὐτὴν σε-
βασμίαν βασι(λικ)ήν || ¹⁴ μονήν ψυχικῆς ἕνεκα σωτηρίας αὐτῶν τε καὶ
τῶν ἁγίων ἡμῶν αὐθεντιῶν καὶ γονέων. ὅθεν καὶ ὁ || ¹⁵ φείλουσιν οἱ ἐν

τῇ εἰρημένῃ σεβασμιά βασιλικῇ μονῇ τῆς ὑπεραγίας μου Θεοτόκου τῆς Βατοπεδι(ῆς) || ¹⁶ ἑνασκούμενοι μνεῖαν ποιεῖσθαι ἐν ταῖς πρὸς Θε(ε)ν <εὐχαῖς> αὐτῶν καὶ ἐντεύξεσιν ὑπὲρ τῆς ἐμῆς ἀθλίας || ¹⁷ καὶ ταλαιπώρου ψυχῆς, ποιεῖν δὲ ἀμεταθέτως καθ' ἐκάστην Κυριακὴν ἐν τῷ Ὁρθρω μικρᾶν || ¹⁸ ἐκτενῆ καὶ ἐκφωνεῖν αὐτοὺς ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ τλήμονος τὸ Κ(ύριε) ἐλέησον τρεῖς. ὀφείλουσι δὲ || ¹⁹ πρὸς τούτοις καὶ οἱ ἑνασκούμενοι τιμιώτατοι μοναχοὶ ἐν τῇ σεβασμιά μονῇ τῆς ὑπεράγνου || ²⁰ Μ(ητ)ρ(ός) τοῦ Θε(ε)οῦ καὶ ἐπικεκλημένης τῆς Ψυχωσωστρίας, τῇ διακειμένη ἐν ταύτῃ τῇ θεοδοξάστῳ καὶ θεο || ²¹ μεγαλύντῳ Κωνσταντινουπόλει, τῇ εἰς μετόχιον οὔσῃ τῆς σεβασμίας βασιλικῆς μονῆς τοῦ Βατο || ²² πεδίου, ἐν ᾗ μέλλει ἐνοροιασθῆναι ὁ ἐμὸς νεκρός, εἴπερ ἀρτίως τὴν ζωὴν ἐκμετρήσω, ἀπο || ²³ πληρῶσαι καλῶς κατὰ τὴν αὐτῶν δύναμιν τὰ εἰθισμένα μνημόσυνα τῆς ψυχῆς μου, ὅπως || ²⁴ ἴλεῶς μοι αὐτὸς ὁ Θε(ε)ς γένοιτο πρεσβείαις τῆς παναχαράτου αὐτοῦ Μ(ητ)ρ(ός), ἐφ' οἷς ὡς ἄν(θρωπος) πε || ²⁵ πλημμέληκα τῶν σωτηριωδῶν καὶ ἀγίων αὐτοῦ ἐντολῶν παρακούσας, καθέξουσιν οὖν || ²⁶ οἱ ἐν τῇ εἰρημένῃ σεβασμιά βασιλικῇ μονῇ τοῦ Βατοπεδίου καὶ τὸ ἡμέτερον τέταρ(ον) μεριδικὸν κυρί(ως) || ²⁷ καὶ δεσποτικῶς, ἀναφαιρέτως καὶ ἀναποσπάστως καὶ ποιεῖν εἰς αὐτὸ πάντα, ὅσα ἂν δόξωσι || ²⁸ λυσιτελῆ δηλονότι καὶ ὠφέλιμα αὐτοῖς τε καὶ τῇ μονῇ, μήτε παρ' ἐμοῦ μήτε παρὰ τῆς || ²⁹ συζύγου μου, τῆς δι' ἐπερωτήσεως τοῦ ἐπὶ τῶν κρίσεων τῆς ἀγιωτάτης μεγάλ(ης) τοῦ Θε(ε)οῦ ἐκκλησί(ας) || ³⁰ ἐξάρχου, πρεσβυτέρου καὶ ταβουλλαρίου Μιχαὴλ τοῦ Βαλασμών ἀποβαλομένης πάντα νόμον, τ(όν) || ³¹ βοηθοῦντα αὐτῇ ἐπὶ τοῖς καινοτομηθεῖσιν αὐτῆς προικιμαίοις πράγμα(σι), μήτε δὲ καὶ πρὸς || ³² τῶν παίδων ἡμῶν ἐδρίσκουσιν εἰς αὐτὸ διενόχλησιν ἢ διασεισμὸν τὸν τυχόντα, ἐπειδὴ γνώμη || ³³ καὶ θελήσει αὐτῶν τὸ παρὸν ἐκδοτήριον γράμμα ἐποιησάμην πρὸς τὴν μονὴν κατὰ τὸν ἀναγεγραμμ(έν)ον || ³⁴ τρόπ(ον), ἀλλὰ μᾶλλον δεφένδουσιν τὴν δυνατὴν καὶ προσήκουσαν, εἴπερ ἐξ ἄλλου τινὸς ἐδρίσκουσι(ν) οἱ μοναχοὶ || ³⁵ τὸν τυχόντα διασεισμὸν, ἄνευ τῶν ἐκεῖσε γεινναζόντων καὶ λεηλατούντων τὰ περὶ τὴν Θεσσαλο || ³⁶ νίκην χωρία θεοστυγῶν Τριβαλῶν. εἰ δὲ μετὰ τὴν ἀποβίωσίν μου βουλευθῆί τις ἀπὸ τῶν ἐμ(ῶν) || ³⁷ ἢ τῶν ἐξῴθεν ἀνατρέψαι καὶ καταλῦσαι εἰς τὸ ἀποσπάσαι καὶ ἀφελεῖσθαι τὸ εἰρημένον κτήμα ἀπὸ τῆς || ³⁸ σεβασμίας βασιλικ(ῆς) μονῆς τοῦ Βατοπεδίου καὶ ἰδιοποιήσασθαι, εὐχόμεν τῷ Θε(ε)ῷ, ἵνα ἔχοι τὴν ὑπερα || ³⁹ γίαν δέσποτιαν Θε(ε)τόκου, ἧς ἔστι κτήμα τὸ διαληφθὲν Γαλικόν, ἀντίδικον καὶ ἐν τῷ νῦν καὶ ἐν τῷ μέλλοντι || ⁴⁰ αἰῶνι καὶ μήτε ἐν τῷ παρόντι βίῳ ἀπολαύσειεν εὐπραγίας ἢ καλοῦ τινος ἢ αὐτὸς ἢ οἱ παῖδες || ⁴¹ αὐτοῦ, μήτε ἐν τῷ μέλλοντι τύχοιεν τῆς ἐπηγγελμένης πᾶσι χριστιανοῖς βασιλείας τῶν

οὐ(ρα)νῶν. || ⁴² ἐγένετο δὲ τὸ παρόν μου γράμμα καὶ ὑπεγράφη τῇ ἡμε-
τέρᾳ χειρὶ καὶ τῆς συζύγου μου εἰς βεβαίωσιν || ⁴³ τῆς) εἰρημ(έν)ης μονῆς
καὶ ἀσφάλειαν ἐν ἔτει ἑξακισχιλιοστῶ ὀκτακοσιοστῶ ἑβδομηκοστῶ, μηνὶ
|| ⁴⁴ Αὐγούστῳ, ἰνδικτιῶνος πεντεκαίδεκάτης) ἴ

|| ⁴⁵ ἴ ὁ δούλος τοῦ κρατ(αι)οῦ καὶ ἀγ(ίου) ἡμ(ῶν) αὐθ(έν)τ(ου) καὶ
βασιλ(έως) Δημήτρι(ος) Τζαμπλάκων ἴ ὁ μέγας || ⁴⁶ σ τ ρ α τ ο π ε -
δ ά ρ χ η ς ἴ

|| ⁴⁷ ἴ Ε ὕ δ ο κ ή α Πα λ ε ο λ ο γ ή ν α Τ ζ α μ π λ α κ ό ν η σ α

|| ⁴⁸ ἡ μ α ι γ ά λ η σ τ ρ α τ ω π α ι δ ά ρ χ η σ α ἴ

|| ⁴⁹ ἴ ὁ ἐπὶ τῶν κρίσεων τῆς ἀγιωτ(ά)τ(ης) μ(ε)-
γ(ά)λ(ης) τοῦ Θ(εο)ῦ ἐκκλ(η)σ(ίας) || ⁵⁰ ἴ ἑξ(αο)χος
π ρ ε (σ β ύ τ ε ρ) ο ς καὶ τ α β ο υ λ λ ά ρ (ι) ο ς Μ ι χ α ή λ ὁ
Β α λ σ α μ ῶ ν ἴ

Παρατηρήσεις

Στ. 9-12: *Ψυχοσωτηρίας μονή* μετόχιον τῆς μονῆς Βατοπεδίου ἐν Κωνσταντινουπόλει. Περὶ τῆς ἱστορίας τῆς μονῆς ἐν γένει βλ. R. Janin, *La géographie ecclésiastique de l' Empire byzantin*. Tom. III: *Les églises et les monastères*. Paris 1953, p. 252. Τὰ ἔγγραφα τῆς παραχωρήσεως τῆς μονῆς ὡς μετοχίου εἰς τὴν μονὴν τοῦ Βατοπεδίου ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ γέροντος Ἁρκαδίου Βατοπεδινόυ, Γράμματα τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῆς τῆς Θεοτόκου τῆς Ψυχοσωτηρίας. *Byzant. - neugr. Jahrbücher* 13 (1937), σ. 3088' - 3089'. Πβλ. καὶ Dölger, *Schatzk.* Nr. 43/4.

Στ. 29/30 καὶ 49/50: ὁ ἐπὶ τῶν κρίσεων... *Μιχαὴλ ὁ Βαλοσμών* ὁ ἐπὶ τῶν κρίσεων εὐρίσκετο εἰς τὴν τετάρτην πεντάδα τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων. Βλ. *Ψευδο-Κωδινόν*, Βόνν. σ. 116 (Ματθαίου μοναχοῦ). Πβλ. καὶ Χρυσοστ. Μ. Δημητρίου, ἀρχιμ., Οἱ ἑξωκατάκοιλοι ἄρχοντες τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. (*Texte und Forschungen zur byzant. - neugriechischen Philologie* Nr. 7). Ἀθήναι 1927, σ. 26 κ.έ.

4 α.

Ἁφιερωτήριον γράμμα τοῦ *Μιχαὴλ Καβαλλαρίου τοῦ Τζαμπλάκωνος* πρὸς τὴν μονὴν Βατοπεδίου τοῦ Αὐγούστου 1370.

Ἁρχεῖον: Φωτογραφία Σπ. Π. Π. (λευκὸν ἐπὶ μαύρου). Εἰς τὴν κάτω ἀριστερὰν πλευρὰν ἐπὶ συμφωτογραφηθέντος τεμαχίου χάρτου: Βατοπ. 3,34.

Ἐξωτερικόν: Μακρόστενον σχῆμα. Δύο μεγάλαι καὶ τρεῖς μικραὶ ὀπαὶ ἐκ φθορᾶς τοῦ ὕλικου εἰς τὸ κάτω δεξιὸν ἄκρον, καταστρέψασα τὸ δεξιὸν τρίτον τῶν τριῶν τελευταίων στίχων τῶν ὑπογραφῶν.

Γραφή: Λίαν μικρογράμματος γραφὴ μετὰ πολλῶν συνδέσεων γραμμάτων καὶ συντομογραφιῶν. Ἡ ὑπογραφή τοῦ *Μιχαὴλ Καβαλλαρίου* μετὰ

πολλῶν κεφαλαίων χαρακῆρων. Ἡ ὑπογραφή (τίτλοι καὶ ὄνομα) τοῦ ταβουλλαρίου Μιχαὴλ Ζωμῆ ἐν μονοκονδυλιαῖς.

Διπλωματικά: Ὑπάρχει φωτογραφία Σπ. Π. Π. (λ. ἐπὶ μ.) παραλλαγῆς τοῦ ἔγγραφου, ὁμοίου περιεχομένου, ἀλλὰ διαφορετικῆς διατυπώσεως. Φέρει εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν καὶ κατὰ τὸν αὐτόν, ὡς ἀνωτέρω, τρόπον τὴν ἀρχαικὴν σημείωσιν: Βατοπ. 3, 34 Β. Ἔχει τὸ αὐτὸ μακρόστενον σχῆμα καὶ ἔλλειπει μικρὸν τμήμα εἰς τὸ μέσον τῆς κάτω στενῆς πλευρᾶς. Φέρει τὰς αὐτὰς ὑπογραφάς, ὡς καὶ τὸ πρῶτον, πλὴν τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Φακρασῆ, ἢ θέσις τῆς ὁποίας παραμένει κενή. Ἄντ' αὐτοῦ καὶ τελευταῖος κατὰ σειρὰν ὑπογράφει ὁ ἑφερενδάριος τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας διάκονος Δημήτριος, τὸ ἐπίθετον τοῦ ὁποίου ἔλλειπει λόγῳ τῆς ἀναφερθείσης φθορᾶς εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην. Τὸ ἔγγραφον λοιπὸν ἐγένετο εἰς δύο διαδοχικὰ μορφάς, αἱ ὁποῖαι ὑπεγράφησαν μεσολάβησαντος ὀλίγου χρόνου (ἀμφότεραι φέρουν τὴν αὐτὴν χρονολογίαν: Αὐγουστος 1370), καθ' ὃν ἐκωλύθη εἰς ἕκ τῶν πρώτων μαρτύρων καὶ ἀντικατεστάθη, διὰ τὴν ὑπάρχην εἰς ἀμφοτέρω ἀριθμὸς μαρτύρων. Ποῖος ὁ λόγος τῆς ἐπαναλήψεως τοῦ ἔγγραφου μετὰ διαφορετικῆς διατυπώσεως δὲν εἶναι φανερόν.

Ἐκδόσεις: Ἀνεκδότου. Ἀναφέρεται (ἐσφαλμένως ὡς τοῦ Μανουῆλ) ὑπὸ Σωφρονίου Εὐστρατιάδου ἐν Γρηγ. Παλαμῆ 2 (1918), σ. 86, ἀριθ. 34.

Περιεχόμενον: Ὁ Μιχαὴλ Καβαλλάριος ὁ Τζαμπλάκων ἀφιερώνει εἰς τὴν μονὴν Βατοπεδίου καλλιεργήσιμον γῆν καὶ ἐγκατάστασιν διαχειμάσεως ζῶων εἰς τὸ προγονικόν του κτῆμα Πρινάριον. Ταῦτα ἀπετέλουν κληρονομικὸν μερίδιον αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀποθανόντος ἀδελφοῦ του Ἀλεξίου Καβαλλαρίου Τζαμπλάκωνος. Ἄλλα τμήματα τοῦ ἰδίου κτήματος εἶχον ἀφιερῶσει πρὸ ἐτῶν εἰς τὴν αὐτὴν μονὴν οἱ μακαρίται τώρα ἀνεψιοὶ του Τζαμπλάκωνες, ἀλλ' αὐτός, ἐμποδισθεὶς τότε, προβαίνει τώρα εἰς τὴν ἀφιέρωσιν καὶ τοῦ ἰδικοῦ του μεριδίου. Ὡς ἀντιπαροχὴν ἐπιθυμεῖ νὰ ἀναγραφῆ τὸ ὄνομα τοῦ ἀποθαμένου ἀδελφοῦ του Ἀλεξίου, τοῦ ἄλλοτε συνιδιοκτῆτου τοῦ ἀφιερουμένου μεριδίου, εἰς τὰ δίπτυχα (βρέβιον) τῆς μονῆς, διὰ τὴν μνημονεύηται ὑπὸ τῶν μοναχῶν εἰς τὰς λειτουργίας, νὰ τοῦ παραχωρηθῆ δὲ μόνιμως κελλίον ἐν τῇ μονῇ καὶ αἱ ὑπηρεσίαι ἐνὸς ὑπηρετοῦ ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν εἴτε αὐτὸς εἴτε εἰς ἕκ τῶν παίδων ἢ ἐγγόνων του ἤθελε κατὰ φύειν εἰς τὴν μονὴν. Τὸ ἀμετάκλητον καὶ ἀνενόγητον τῆς προσκυρώσεως ταύτης ἐγγυῶνται αἱ ὑπογραφαὶ αὐτοῦ καὶ τῶν μαρτύρων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπογράφουν δύο υἱοὶ του, πᾶς δὲ ἀποπειρώμενος ἀνατροπὴν τῆς δωρεᾶς ἐκτίθεται εἰς τὴν τιμωρίαν τῆς Παναγίας καὶ εἰς τὴν κατάραν τοῦ δωροῦτοῦ.

Ἴδου τώρα τὰ κείμενα τῶν δύο παραλλαγῶν τοῦ ἔγγραφου:

4 α.

ἴ Αἱ εἰς τὰς ἱερὰς καὶ σεβασμί(ας) μονὰς καὶ τοὺς ἄλλ(ους) εὐαγεῖς οἴκους γινόμεναι ἀφιερώσεις καὶ προ(σ)κυρώσεις παρ' ἀν(θρώπων) || ² καὶ προσενέξεις οὐ μόνον θεοφιλεῖς εἰσι καὶ εὐάρεστοι τ(ῷ) Θ(ε)ῷ, ἀλλὰ καὶ λί(αν) ψυχοφελεῖς καὶ σ(ωτη)ριώδεις. ἀντὶ γὰρ ἄλλων || ³ ὄρων καὶ λιμέ(ν)ων προβεβλημένων καὶ αὐταὶ εἰσί, τοῦ ἀπὸ τῆς μεγάλ(ης) ταύτ(ης) τοῦ βίου θαλάσσης καὶ τοῦ κοσμικοῦ καὶ ἀστάτου || ⁴ κλύδωνος ἀπαίροντος εἰς τὴν ἐκεῖσε κατάστασ(ιν) καὶ διαγωγὴν προσδεχόμεναι καὶ διαναπαύουσαι καὶ τὸ πολὺ τῶν ἁμαρτιῶν, || ⁵ ὅπερ ἐπεσώρευσ(εν) ἐνθάδε ψυχῇ, διαλύουσαί τ(ε) καὶ ἀφανίζουσαι. κἀγὼ τοῖνυν ὁ δοῦλ(ος) τοῦ κρατ(ιστοῦ) καὶ ἀγί(ου) ἡμῶν ἀθ(έν)του καὶ βασιλέ(ως) || ⁶ Καβαλλάρ(ισ)ος Μιχα(ή)λ ὁ Τζαμπλάκων, ὁ κατωτ(έ)ρ(ω) τοῦ παρόντος ἕφ(ους) οἰκιοχειρίους μου γράμμασ(ιν) ὑπογράψας πρὸς τὴν τῶν || ⁷ γεγραμμένων πίστωσιν καὶ ἀσφάλει(αν), πλημμελῆσας ἐν βίῳ καὶ εἰς Θ(ε)ῷ ἔχων ἀκατασχύντους ἐλπίδ(ας), τὸν διὰ || ⁸ τὴν σ(ωτη)ρί(αν) ἡμῶν ἀν(θρώπων) γεγονότα, ἵνα κατ(ὰ) τὸ μέγα καὶ ἄφατον αὐτοῦ ἔλεος τύχω τῆς ἀφέσε(ως) τῶν ἁμαρτιῶν μου, ἠβουλήθ(ην) || ⁹ πρὸ καιροῦ ἀφιερῶσαι εἰς τὴν κατ(ὰ) τὸ Ἄγ(ιον) Ὅρος τοῦ Ἄθω διακειμένην σεβασμί(αν) καὶ ἱερὰν βασιλικὴν μονήν, τ(ὴν) || ¹⁰ εἰς ὄνομα τιμωμένην τῆς πανυπεράγνου Δεσποίν(ης) καὶ Θεομη(ί)τορος καὶ ἐπικεκλημ(έ)ν(ην) τοῦ Βατοπεδί(ου), τὴν εἰς τὸ Πρωιάρ(ιον) || ¹¹ εὐρισκομένην γῆν μετὰ καὶ τοῦ χειμαδίου, ἣν εἴχου(εν) ἀπὸ γονικότη(η)τ(ος) ἐγὼ τε καὶ ὁ αὐτάδελαφός μου κῦρ Ἀλέξ(ισ)τος ὁ Καβαλλάρ(ισ)ος || ¹² ἐκεῖνος, καθὼς εἶχον καὶ οἱ ἡμέτε(ρ)οὶ ἀνεψιοὶ οἱ Τζαμπλακωναῖοι ἐκεῖνοι καὶ ἀφιέρωσαν τῇ αὐτῇ μονῇ ἕνεκα || ¹³ ψυχικῆς σ(ωτη)ρί(ας). συνέβη δέ μοι τότε καὶ ἐνεμποδίσθην διὰ τι. ἀρτί(ως) δὲ ἀφιερῶ καὶ προ(σ)κυρῶ ἐκουσί(ως), οἰκιοθελ(ῶς), || ¹⁴ αὐτοβουλήτ(ως), αὐτοπροαιρέτως καὶ ἀμεταμελήτ(ως) τὴν γῆν ταύτην μετὰ καὶ τοῦ χειμαδ(ίου) καὶ πάσης τῆς νομῆς καὶ περιῶ || ¹⁵ χῆς αὐτῆς καὶ τῶν προσόντ(ων) μοι ἐν αὐτῇ δικαιοματά(ων) δι' ἐγγράφου ἀφιερωτ(η)ρί(ου), ταβουλλαρικοῦ, πεπιστωμένου || ¹⁶ ὑπογραφῇ οἰκιοχειρί(ω) καὶ κατησφαλισμένη ὑπογραφαῖς τῶν τε γνησί(ων) μου παίδων καὶ τ(ῶν) κάτωθ(εν) ὑπογραψόντων || ¹⁷ μαρτύρων, τοῦ τε ἀθέντου μου τοῦ υἱοῦ μου, τοῦ οἰκέ(ου) τοῦ κρατ(ιστοῦ) καὶ ἀγ(ίου) ἡμῶν ἀθ(έν)του καὶ βασιλ(έως) Πακροσῆ κυ(ροῦ) Μανουήλ || ¹⁸ τοῦ Καντακουζηνοῦ, καὶ τοῦ οἰκείου τοῦ κρατ(ιστοῦ) καὶ ἀγ(ίου) ἡμῶν ἀθ(έν)του καὶ βασιλ(έως) κυ(ροῦ) Δημητ(ρ)ίου τοῦ Μελιτηγιώτ(ου), τοῦ ἐντι || ¹⁹ μοτάτου ἱερέ(ως) καὶ ρεφερενδ(α)ρί(ου) κυ(ροῦ) Μιχα(ή)λ τοῦ Κρουνερίτ(ου), δεσποτικ(ῶς) καὶ ἀνα-

1 γινόμενας 3 τῆς ἀπὸ 4 πρὸς δεξόμεναι 5 ἀπεσώρευσεν
 10 Βατοπαιδίου 15 προσόντων, δικαιομάτων 16 ὑπογραψόντων
 19 ρεφερενδ(α)ρίου

φαιρέτως, ἀναποσπástως και ἀνενοχλήτ(ως) || ²⁰ εἰς τελεί(αν) ἔξουσί(αν) κατὰ ἀναφαίρετον πάντη και ἀναπόσπαστον κυριότη(η)τ(α) τῆς τοιαύτ(ης) σεβασμί(ας) μονῆς. και ἀντὶ τ(ῆς) || ²¹ ἀφιερώσεώς μου ταύτ(ης) τὸ μ(έν) ἔμὸν ὄνομα και τοῦ ἀδταδέλφου μου ἐκεῖνον, τοῦ Καβαλλαρι(ου) κυ(ροῦ) Ἀλεξίου, καταγραφῶσι <ν> ἐν τῷ σεπτῷ || ²² βρεβίῳ τῆς μονῆς και μνημονεύεσθαι ἔξω και αὐτοὶ συνήθως παρὰ τῶνδε τῶν μοναχῶν, ὁπόταν δὲ και αὐτὸς πα || ²³ ραγίνωμαι ἐκεῖσε, δίδωσι πρὸς με κελλίον και διακο- νί(αν) ἀδελφάτου ἐνὸς και ἔχω εἰς ὑπηρεσί(αν) και ἀνάπανσίν μου, || ²⁴ καθὼς και οἱ τιμιώτατοι γέροντες. εἶπερ δέ μοι συμβῆῖ και οὐκ ἀπέλθω ἐκεῖσε, ἔχειν τὴν τοιαύτην συμφωνίαν || ²⁵ και κατὰστασ(ιν) ἕνα τινὰ ἀπὸ τῶν ἐξ ἔμοῦ γνησίων μου παίδων ἢ και ἑγγόνων, ὃν ἂν αὐτὸς προστάξω. ταύτην || ²⁶ δὴ τοίνυν τὴν ἀφιέρωσιν και προσένεξιν ἐπιβεβαιῶ, ἐπικυρῶ, ἀποκαθιστῶ και κατασφαλίζομαι διὰ τοῦ παρόντος || ²⁷ μου ἀφιερωτηρίου, ταβουλλαρικοῦ γράμμ(α)τος, ὡσὼν ἔχη <ή> ἱερά και σεβασμία βασιλικῆ τοῦ Βατοπεδίου μονῆ τὴν εἰ || ²⁸ ρημένην γῆν ἀναφαιρέτως, ἀναποσπástως, ἀνεγκρατῆτως, ἀκωλύτως παρὰ παντός προσώπου συγγενικοῦ || ²⁹ τε και ἐξωτερικοῦ κατὰ τελεί(αν) δεσποτείαν και κυριότη(η)τ(α), λόγῳ κληρονομίας ἀκωλύτου, διηνεκοῦς και μονίμου. και ποι || ³⁰ ἦ ἐπ' ἔμοῦ ἅπαν- τ(α) τὰ ἀναγεγραμμένα, ἃ και ρητῶς καταγράφονται ἐν τῇ παρουσίῃ μου ἑγγράφῳ προσκυρῶσει, || ³¹ ὡς ὁρᾶται. τούτ(ων) οὕτω τελουμέν(ων) ἀπὸ τοῦ νῦν καθέξει ἂν συνισταμένη διατελῆ ἡμῖν και ὁ παρῶν διαρ || ³² κῆ αἰὼν καθέξει και ἡ μονῆ τὴν εἰς τ(ὸ) Πρινάριον εἰρημένην μοι γῆν μετὰ και τοῦ χειμαδίου ἐξουσιωδῶς || ³³ και ἀναφαιρέτ(ως) εἰς τοὺς ἐξῆς ἅπαν- τας και διηνεκεῖς χρόνους. εἰ δέ τις πειραθῆσεται ποτε τῶν καιρῶν ὅλι || ³⁴ κῶς ἢ μερικῶς ἀποσπásiαι ταύτην τῇ τοιαύτῃ σεβασμίᾳ ἱεραῖ και βασιλικῇ μονῇ εἴτε αὐτὸς || ³⁵ ἔγω γε, εἴτε τῶν γνησίων μου, εἴτε και τῶν ἐξωτερικῶν, ἴν' εἴη ἐπισπώμενος κατ(ὰ) τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς || ³⁶ τὰς ἀρὰς τῶν τριακοσί(ων) δέκα και ὀκτῶ θεοφόρ(ων) Π(ατέ)ρων και ἔμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ, εὖρη δὲ και τῇ Θεοτόκῳ μου || ³⁷ ἐν ἐκείν(ῃ) τῇ ἡμέρᾳ ἀντίδικον. τὸ δὲ παρ(ὸν) ἀφιερωτ(ή)ρ(ιον) εἴη ἔρρωμένον και οὕτως και πάγιον και παντελῶς || ³⁸ ἀκατάλντον κατ(ὰ) πᾶσαν αὐτοῦ τὴν περίλη- ψιν. ὅπερ ἐξεθέμην ἐνώπιον τῶν εἰρημένων μαρτύρων, || ³⁹ τῶν ὄνο- μαστὶ ὑπογραφόντων και διαλαμβανομένων ἐνταῦθα, και αὐτοῦ τοῦ ἐξ ἐπιτροπῆς ἐμῆς γράψαντος || ⁴⁰ τὸ παρ(ὸν) ἀφιερωτ(ή)ρ(ιον) γράμμα, τοῦ εὐλαβεστάτου ἱερέ(ως) και ταβουλλαρίου Μιχα(ή)λ τοῦ Ζωμῆ, και ἐπεδόθη τοῖς εἰρημένοις || ⁴¹ τιμιωτάτοις μοναχοῖς και ἀνετιθέῃ τῇ διειλημμένην σεβασμίᾳ και ἱεραῖ βασιλικῇ μονῇ, τῇ ἐπ' ὀνόματι || ⁴² τιμωμένη τῆς ὑπε- ράγνου Θεομήτ(ο)ρος δεσποίν(ης) ἡμῶν και ἐπικεκλημένη τοῦ Βατοπεδίου

ἐπὶ τῷ προσεῖναι || ⁴³ αὐτῆ εἰς μόνιμον καὶ διηκεῖ τὴν ἀσφάλειαν, κατὰ μῆνα Αὐ(γυ)οσι(ον) τ(ῆς) ἡ' ἰν(δικτιῶνος) τοῦ ξ^{ου} ω^ν οου ὀγδόου εἰτους †

|| ⁴⁴ † ὁ δοῦλος τοῦ κρα(ταιοῦ) καὶ ἀγ(ίου) ἡμῶν ἀθ(έν)του καὶ βασιλ(έως) † Μιχαήλ ὁ Καβαλάριος †

|| ⁴⁵ † ὁ δοῦλος τοῦ κρα(ταιοῦ) καὶ ἀγ(ίου) ἡμῶν ἀθ(έν)του καὶ βασιλ(έως) Ἰω(άν)ης Τζαμπλάκων ὁ Καβαλλάριος †

|| ⁴⁶ † ὁ δοῦλος τοῦ κρα(ταιοῦ) καὶ ἀγ(ίου) ἡμῶν ἀθ(έν)του καὶ βασιλ(έως) Ἀλέξιος Καβαλάριος ὁ Τζαμπλάκων †

|| ⁴⁷ † ὁ δοῦλος τοῦ κρα(ταιοῦ) καὶ ἀγ(ίου) ἡμῶν ἀθ(έν)του καὶ βασιλ(έως) μαρτυρῶν ὑπέγραψα ὁ Μελιτηνιώτ(ης) Δημήτρι(ος) †

|| ⁴⁸ † ὁ δοῦλος τοῦ κρα(ταιοῦ) καὶ ἀγ(ίου) ἡμῶν ἀθ(έν)του καὶ βασιλ(έως) μαρτυρῶν ὑπέγραψα Φακρασ(ῆς) ὁ Καντα || ⁴⁹ (κου)ζηνός †

† ὁ ὑπαιφερειν δ(ά)ρ(ιος) ἱερεὺς ὁ Κρουονερίτ(ης) παρατιχῶν καὶ αὐτὸς ὑπέγραψα †

|| ⁵⁰ † τὴν παροῦσαν ἔγγραφον ἀφιέρωσ(ιν) καὶ προσκυρώσιν ἐκ προτροπῆς τοῦ ἀφι[ερώσαν]τος || ⁵¹ καὶ προσκυρώσαντος γράψας καὶ κυρώσ(ας) ὑπέγραψα [... δι' ἀσφ[άλειαν

|| ⁵² ὁ εὐτελής ἱερεὺς καὶ ταβουλλάριος Μιχαήλ [ὁ Ζωμῆς] †

4 β.

† Αἰ εἰς τὰς ἱερὰς καὶ σεβασμί(ας) μονὰς καὶ τοὺς ἄλλ(ους) εὐαγεῖς οἴκους γινόμεν(αι) ἀφιερῶσεις καὶ προσκυ || ² ρῶσεις παρ' ἀν(θροῶπ)ων καὶ προσενέξεις οὐ μόνον θεοφιλεῖς εἰσι καὶ εὐάρεστοι τ(ῶ) Θ(ε)ῶ, ἀλλὰ καὶ λί(αν) || ³ ψυχωφελεῖς καὶ σ(ωτη)ριώδεις. ἀντι γὰρ ἄλλων δομων καὶ λιμέν(ων) καὶ αὐταί εἰσι τοῦ ἀπὸ τῆς || ⁴ μεγάλ(ης) ταύτ(ης) τοῦ βίου θαλάσσης καὶ τοῦ κοσμικοῦ καὶ ἀστάτου κλύδωνος ἀπαίροντος εἰς τὴν ἐκεῖσε || ⁵ κατάστασ(ιν) καὶ διαγωγὴν προσδεχόμεναι καὶ διαναπαύουσαι καὶ τὸ πολὺ τῶν ἁμαρτιῶν, ὅπερ ἐπεσώ || ⁶ ρουσ(εν) ἐνθάδε ψυχῇ, διαλύουσαι τε καὶ ἀφανίζουσαι. καὶ ἐγὼ τοίνυν ὁ δοῦλος τοῦ κρα(ταιοῦ) καὶ ἀγ(ίου) ἡμῶν || ⁷ ἀθ(έν)του καὶ βασιλ(έως) Καβαλλάριος Μιχαήλ ὁ Τζαμπλάκ(ων), ὁ κατωτέρω τοῦ παρόντος μου γράμμ(α)τ(ος) || ⁸ ὑπογράψαι ὀφείλων πρὸς τὴν τῶν γεγραμμένων πίστι(ιν) καὶ ἀσφάλειαν, πολλὰ μ(έν) κ(α)τ(ὰ) τὸν βίον μου || ⁹ πλημμελήσας, ἐλπίδας δὲ κεκτημ(έν)ος εἰς αὐτὸν τ(ὸν) δι' ἡμᾶς καὶ τὴν σ(ωτη)ρίαν ἡμῶν ἀν(θροῶπ)ον γεγονότα καὶ τὴν

ἄμα ||¹⁰ ὅταν αἴροντα τοῦ κόσμου, ὅπως κ(α)τ(ἀ) τὸ μέγα ἔλεος αὐτοῦ
 τὸ πολὺ τῶν ἁμαρτιῶν μου πέλαιος ἀφανίσῃ, ἐβουλή ||¹¹ θῆν μ(ἐν) πρὸ
 καιροῦ ψυχικῆς ἕνεκα σ(ωτη)ρίας ἀφιερῶσαι πρὸς τὴν κ(α)τ(ἀ) τὸ "Αγ(ιον)
 "Ορος τὸν "Αθω διακειμ(έν)ην σεβασμίαν ||¹² βασιλικὴν μονήν, τ(ὴν) εἰς
 ὄνομα τιμωμ(έν)ην τῆς παννυπεράγνου δεσποίνης ἡμῶν Θε(εο)τόκου καὶ
 ἐπικεκλημ(έν)ην τοῦ Βατοπεδίου ||¹³ τὴν εἰς τὸ Πρινάριον εὐρισκομένην
 γῆν μετὰ καὶ τοῦ χειμαδίου, ἦν εἴχουμ(εν) ἀπὸ γονικότητος ἐγὼ τε καὶ ὁ
 ἀδελφός μου ||¹⁴ κύρ "Αλέξιος ὁ Καβαλλάριος ἐκεῖνος, ὅπου καὶ οἱ ἡμέτε-
 ροὶ ἀνεψιοί, οἱ Τζαμπλάκωνες ἐκεῖνοι, ἔχοντες ||¹⁵ γῆν ἐτέραν, ἀφιέρωσαν
 ταύτην τῇ ῥηθείῃ σ(ε)βασμίᾳ μονῇ ψυχικ(ῆς) ἕνεκ(εν) σ(ωτη)ρίας αὐτῶν,
 διὰ δέ τινα συμβῶσαν ||¹⁶ αἰτίαν οὐκ ἐγένετο τότε. ἀρτίως δὲ διὰ τοῦ πα-
 ρόντος μου ταβουλλαρικοῦ ἀφιερωτηρίου γράμματος, ||¹⁷ βεβαιωθῆναι ὀ-
 φείλοντος τῇ ἐμῇ οἰκιοχειρῶ ὑπογραφῇ καὶ ταῖς τῶν γνησί(ων) μου παι-
 δῶν καὶ ἐτέρων ἀξιοπιστ(ων) ||¹⁸ μαρτύρων, ἀφιερῶ καὶ προσκυρῶ τὴν
 εἰρημ(έν)ην γῆν μετὰ τοῦ χειμαδίου πρὸς τὴν δηλωθεῖσαν σ(ε)βασμίαν ||¹⁹
 τοῦ Βατοπεδίου μονήν ἑκουσί(ως) καὶ οἰκειοθελῶς, αὐτοπροαιρέτως τε καὶ
 ἀμεταμελήτως, ὀφείλει ||²⁰ τοῖνυν αὕτη δὴ ἡ ἱερά καὶ σ(ε)βασμί)α μονὴ ἐπι-
 λαβέσθαι ταύτης καὶ κατασχεῖν αὐτὴν εἰς κληρονομίαν ||²¹ μόνιμον καὶ διη-
 νεκῆ δεσποτικῶς τε καὶ κυρί(ως), αὐθεντικῶς τε καὶ ἐξουσιαστικῶς κ(α)τ(ἀ)
 ἀναφα ||²² ρετον πάντη καὶ ἀναπόσαστον κυριότητα καὶ δεσποτείαν, ἔ-
 χουσα ἄδειαν ποιεῖν ἐπ' αὐτῇ ||²³ πᾶν, ὅπερ ἂν βούληται καὶ παρὰ τῶν
 φιλευσεβῶν νόμων ἐφεῖται ποιεῖν τ(οὺς) γνησί(ους) δεσπότης ἐπὶ τοῖς ||²⁴
 ἐαντιῶν πράγμα(σι), μηδενὸς ἔχοντος ἄδειαν ἐπιενεγκεῖν αὐτῇ τ(ὴν) τυχοῦ-
 σαν καταδυναστείαν ἢ δι ||²⁵ ἐνόχλησι(ν) ἐπὶ τῇ κατοχῇ καὶ νομῇ καὶ δε-
 σποτείᾳ ταύτης. ἀντι γοῦν τῆς ἀφιερώσεώς μου ταύτης ||²⁶ ὀφείλει κατα-
 γραφῆναι τὸ ἡμέτερον ὄνομα καὶ τοῦ ἀδελφοῦ μου κυροῦ "Αλεξίου τοῦ Κα-
 βαλλάριου ||²⁷ ἐκεῖνου ἐν τῷ ἱερῷ βρεβίῳ τῆς μονῆς ταύτης, ὡσάν μνημο-
 νενώμεθα καὶ ἡμεῖς ἕξω παρὰ τῶν ||²⁸ μοναχῶν κ(α)τ(ἀ) τ(ὴν) συνήθειαν.
 ὅταν δὲ ἀπέλθω ἐκεῖ, ἵνα ἔχω καὶ ἐγὼ κελλίον ἐν τῇ μονῇ καὶ ἂ ||²⁹ δελφῶ-
 τον ἐν εἰς ὑπηρεσίαν καὶ ἀνάπανσίν μου, καθὼς ἔχουσι πάντες οἱ τοῦ μο-
 ναστηρίου ἀδελ(φ)οί. ||³⁰ εἴπερ δὲ συμβαίῃ μὴ ἀπελθεῖν με ἐκεῖ, ἵνα ἔχη
 τὴν συμφωνίαν καὶ κατάστασι(ν) ταύτην, τοῦ τε ||³¹ κελλίου καὶ τοῦ ἀδελ-
 φάτου, εἰς τις τῶν γνησίων μου παιδῶν, ὃν ἂν ἐγὼ διακρίνω. καὶ ||³² τοῦ-
 του γινομ(έν)ου παρὰ τῆς μονῆς, καθὼς εἶπον, ὀφείλει αὕτη κατέχειν τὴν
 ῥηθεῖσαν εἰς τὸ Πρι ||³³ νάριον γῆν ἀκωλύτως πάντη καὶ ἀνεμποδίστως
 μετὰ καὶ τοῦ χειμαδίου ἔτι τε ἀναφαιρέτ(ως) ||³⁴ καὶ ἀναποσπάτως κ(α)τ'
 ἀναφαιρέτον κληρονομίαν, μηδενὸς ὄντος τοῦ ἀντικαθισταμένου ||³⁵ αὐτῇ,
 ἐφ' οἷς ἂν ἔχοι πράττειν ἐπ' αὐτῇ, μήτε ἐμοῦ αὐτοῦ, μήτε τινὸς ἐτέρου

προσώπου || ³⁶ συγγενικοῦ μοι, εἰ καὶ τῶν λίαν γνησιωτάτων ἐστίν, ἢ ἕξω-
 τερικοῦ. εἰ δέ τις πειραθείη ποτὲ || ³⁷ τῶν καιρῶν ἀποσπάσαι τὴν) εἰρη-
 μ(έν)ην γῆν ἀπὸ τῆς μονῆς ταύτης ἢ ὅλην ἢ μέρος, ἵνα ἔχη τὰς ἀράς || ³⁸
 τῶν ἁγίων πάντων καὶ τῆς Παναγί(ας) δεσποίνης ἡμῶν τῆς Θε(εοτόκου).
 ὁ δὲ τοιοῦτος ὀφείλει καὶ παρὰ παντός || ³⁹ δικαστηρίου ἀποδιώκεσθαι ὡς
 ἱερόσυλος. τὰ γὰρ ἅπαξ ἀφιερωθέντα τῷ Θε(ε)ῷ ἀναπόσπαστα ὀφεῖ || ⁴⁰ λουσι
 μένειν εἰς τ(οὺς) ἐξῆς ἅπαντας καὶ διηνεκείς χρόν(ους). τοῦτον γὰρ χάριν
 ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἀφιερῶ || ⁴¹ τήριόν μου γράμμα, πιστωθὲν τῇ ἡμετέ-
 ρα οἰκιοχείρῳ ὑπογραφῇ καὶ ταῖς τῶν γνησίων μου παίδων || ⁴² καὶ ὑπὸ
 μαρτύρων ἀξιόπιστων βεβαιωθὲν καὶ διὰ πάντων ἀσφαλῶς τελεσιουργη-
 θέν, καὶ ἐπεδόθη || ⁴³ τῇ διαληφθείσῃ σεβασμῇ μονῆ, τῇ εἰς δρομα τιμω-
 μ(έν)η τ(ῆς) πανυπεράγνου δεσποίνης ἡμῶν Θε(εοτόκου) || ⁴⁴ καὶ ἐπικλη-
 μ(έν)η τοῦ Βατοπεδίου, ἐπὶ τῷ προσεῖναι αὐτῇ εἰς μόνιμον καὶ διηνεκῆ
 τὴν ἀσφάλειαν. || ⁴⁵ κ(α)τ(ὰ) μῆγα Αὔγουστον τ(ῆς) ἐνισταμ(ένης) ὀγδόης ἰν-
 (δικτιῶν)ος τοῦ 5ου ὡν ἐβδομηκοσιῶ ὀγδούτου 5ου || ⁴⁶ δ(οῦ)λ(ος) τοῦ κρατ(αιοῦ) καὶ ἀγ(ίου) ἡμῶν αὐθέντι(ου) καὶ βασιλ(έως)

† Μ (ι) χ α ἡ λ ὁ Κ α β α λ ἄ ρ η ς †

⁴⁷ † δ(οῦ)λ(ος) τοῦ κρατ(αιοῦ) καὶ ἀγ(ίου) ἡμῶν αὐθέντι(ου) καὶ βασιλ(έως)

† Ἰ ω (ἀ ν ν) η ς Κ α β α λ λ ἄ ρ ι ο ς ὁ Τ ζ α μ π λ ἄ κ ω ν †

⁴⁸ † δ(οῦ)λ(ος) τοῦ κρατ(αιοῦ) καὶ ἀγ(ίου) ἡμῶν αὐθέντι(ου) καὶ βασιλ(έως)

† Ἀ λ ἔ ξ ι ο ς Κ α β α λ ἄ ρ ι ο ς ὁ Τ ζ α μ π λ ἄ κ ω ν †

⁴⁹ † δ(οῦ)λ(ος) τοῦ κρατ(αιοῦ) καὶ ἀγ(ίου) ἡμῶν αὐθέντι(ου) καὶ βασιλ(έως)

† Δ η μ ἦ τ ρ (ι ο ς) ὁ Μ ε λ ι τ η ν ι ῶ τ (η ς) μ (α) ρ (τ υ ρ ῶ ν) ὑ -

π (έ γ ρ α ψ α) †

⁵⁰ δ(οῦ)λ(ος) τοῦ κρατ(αιοῦ) καὶ ἀγ(ίου) ἡμῶν αὐθέντι(ου) καὶ βασιλ(έως)

⁵¹ † δ(οῦ)λ(ος) τοῦ κρατ(αιοῦ) καὶ ἀγ(ίου) ἡμῶν αὐθέντι(ου) καὶ βασιλ(έως)

† Ε ξ α μ ι λ ἰ ο υ Μ ι χ α ἡ λ ἱ ε ρ ε ῦ ς ὁ Κ ρ [υ ο ν ε -

ρ ἰ τ η ς] †

⁵² † δ(οῦ)λ(ος) τοῦ κρατ(αιοῦ) καὶ ἀγ(ίου) ἡμῶν αὐθέντι(ου) καὶ βασιλ(έως)

† Ζ ω μ ἦ ς μ (α) ρ (τ υ ρ ῶ ν) ὑ π [έ γ ρ α ψ α] †

⁵³ † δ(οῦ)λ(ος) τοῦ κρατ(αιοῦ) καὶ ἀγ(ίου) ἡμῶν αὐθέντι(ου) καὶ βασιλ(έως)

† Θ ε ο ῦ μ ε γ ἄ λ η ς Ἐ κ κ λ η σ ῖ (α ς) δ ι ἄ κ ο ν ο ς || ⁵⁴ Δ η μ ἦ -

τ ρ ι ο ς ὁ [... μ α ρ] τ υ ρ ῶ ν ὑ π ἔ γ ρ α ψ α †

Παρατηρήσεις.

Στ. 22 4 α: καὶ μνημονεύεσθαι ἕξω καὶ αὐτοὶ συνήθως παρὰ τῶν μοναχῶν = στ.
 27/8 4 β: ὡσάν μνημονεύομεθα καὶ ἡμεῖς ἕξω παρὰ τῶν μοναχῶν κατὰ τὴν συνήθειαν.
 Ἡ δευτέρα διατύπωσις εἶναι ἢ ὀρθότερα. Ἡ μνημόνευσις τοῦ ὀνόματος τοῦ δωρη-
 τοῦ καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀδελφοῦ του θὰ γίνεται ἕξω τοῦ Ἰεροῦ καὶ κατὰ τὴν

μεγάλην Εἴσοδον τῶν ἁγίων καὶ τιμίων δώρων καὶ ὄχι εἰς τὴν Πρόθεσιν, ὅπου μνημονεύονται τὰ ὀνόματα τῶν κοινῶν πιστῶν.

Στ. 46 4 α = στ. 48 4 β: Ἄλέξιος Καβαλλάριος ὁ Τζαμπλάκων. Ὁ ὑπογράφων οὕτω φέρει τὸ αὐτὸ ὄνομα τοῦ ὑποθαμένου θείου του, ἀδελφοῦ τοῦ πατρός του Μιχαήλ.

Στ. 51 4 β: τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Ἐξαμιλίου. Μητρόπολις τῆς ἐπαρχίας Θράκης ὑπαγομένη εἰς τὸν τρίτον ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον. Βλ. Notitia Episcopatum. Migne, PGt. 107, στήλ. 372: δ' ὁ Ἐξαμιλλίου.

5.

Σιγίλλωδες γράμμα τοῦ πατριάρχου Φιλοθέου (τοῦ Κοκκίνου, 1354—1355 καὶ 1364—1376) πρὸς τὴν μονὴν Βατοπεδίου, ἐπιβεβαιοῦν τὴν δωρεὰν τοῦ Μιχαήλ Καβαλλαρίου Τζαμπλάκωνος τοῦ Αὐγούστου 1370 πρὸς τὴν αὐτὴν μονήν, τοῦ Σεπτεμβρίου 1371.

Ἀρχεῖον: Φωτογραφία Σπ. Π. Π. (λευκὸν ἐπὶ μαύρου). Εἰς τὸ κάτω ἀριστερὸν ἄκρον ἐπὶ συμφωτογραφηθέντος τεμαχίου χάρτου: Βατοπ. Σιγίλλιον 3, 34.

Ἐξωτερικόν: Μακρόστενον σχῆμα. Ἄνευ φθορῶν. Εἰς τὸ κάτω ἄκρον καὶ μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ πατριάρχου συνεφωτογραφηθῆ ἡ μήρινθος μετὰ τῆς (μολυβδίνης) σφραγίδος, φερούσης ἔκτυπον τὸ ὄνομα καὶ τοὺς τίτλους τοῦ πατριάρχου: ΦΙΛΟΘΕΟΣ † | ΕΛΕΩ Θ(ΕΟ)Υ ΑΡΧΙ—ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ | ΚΩΝ(Σ)ΤΑΝΤΙΝΟ | (Υ)ΠΟΛΕΩΣ ΝΕΑΣ | ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΟΙ | ΚΟΥΜΕΝΙΚ | (ΟΣ) Π(ΑΤ)ΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἀναφερόμενα ἔγγραφα: Ἀναφέρεται τὸ προηγούμενον ἀφιερωτήριον ἔγγραφον τοῦ Μιχαήλ Καβαλλαρίου Τζαμπλάκωνος.

Ἐκδόσεις: Ἀναφέρεται ὑπὸ Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, Γρηγ. Παλαμᾶς 2 (1918), σ. 86, ἀριθ. 34, καὶ Ἑλληνικά 3 (1930), σ. 45.

Περιεχόμενον: Ἐπειδὴ ἐχρειάσθη νὰ ἐκδοθῆ καὶ πατριαρχικὸν σιγίλλιον, ἐπικυροῦν τὴν δωρεὰν τοῦ Μιχαήλ Καβαλλαρίου Τζαμπλάκωνος πρὸς τὴν μονὴν τοῦ Βατοπεδίου, ὁ πατριάρχης σὺν τῇ ἐπαναλήψει ὅλου τοῦ περιεχομένου τοῦ δωρητηρίου ἔγγραφου κηρύσσει ἔγκυρον καί, τηρουμένων τῶν ὄρων, πάντοτε ἰσχυρὰν τὴν συμφωνίαν καὶ θέτει ὑπὸ ἀφορισμὸν πάντα, ὅστις ἤθελεν ἀποπειραθῆ νὰ ἀνατρέψῃ ταύτην.

Ἰδοὺ τὸ κείμενον τοῦ ἔγγραφου:

† Φιλότητος ἐλέω Θ(εο)ῦ ἀρχιεπίσκοπος Κων(σταντινουπό)λε(ως), Νέ(ας) Ῥώμης καὶ οἰκου(με)νικὸς π(ατ)ριάρχης †.

† Ἐπεὶ ὁ οἰκεῖος τῷ κρατίστω καὶ ἁγ(ίω) μου αὐτοκρατ(ο)ρι Καβαλλάριος κῆρ Μιχαήλ ||² ὁ Τζαμπλάκων ἀφιέρωσε διὰ γράμματος αὐτοῦ, πεπιστωμ(έν)ον τῇ οἰκειο ||³ χείρῳ αὐτοῦ ὑπογραφῇ καὶ τῶν γνησίων παιδων αὐτοῦ καὶ ἐτέρων ἀξίω ||⁴ πίστων προσώπων καὶ τῇ τοῦ ταβέλλωνος

πρὸς τὴν κ(α)τ(ὰ) τὸ Ἅγιον Ὄρος τοῦ || ⁵ Ἄθω σεβασμίαν μονήν, τὴν εἰς ὄνομα τιμωμένην τῆς πανυπεράγνου || ⁶ μου δεσποίνης καὶ Θεομήτορος καὶ ἐπικληκλήμεν τῆς Βατοπεδίου, ἣν ἔχει ἀπὸ || ⁷ γονικότητος γῆν εἰς τὸ Πρινάριον μετὰ τοῦ ἐν αὐτῇ χειμαδίου ψυχικῆς || ⁸ ἔνεκεν σ(ωτη)-ρίας αὐτοῦ, ὡσὰν καταγραφῇ τὸ αὐτοῦ ὄνομα καὶ τὸ τοῦ ἀδ(ελφ)οῦ || ⁹ αὐτοῦ, Καβαλλαρίου τοῦ κυροῦ Ἀλεξίου ἐκείνου, ἐν τῷ τῆς μονῆς ταύτης βρε || ¹⁰ βεῖω καὶ μνημονεύονται καὶ αὐτοὶ συνήθως, ὀπηγίκα δὲ ἐθελήσει ἀπ || ¹¹ ελθεῖν ἐκεῖ, ἵνα διδῶται αὐτῷ κελλίον εἰς καταμονὴν καὶ ἀδελφῶ-τον || ¹² ἔν, εἰ δὲ οὐ συμβαίη αὐτῷ παραγενέσθαι ἐκεῖ, ἵνα τηρῆται ἡ τοι-αύτη κατά || ¹³ στασις πρὸς ἕνα τῶν παίδων αὐτοῦ, ὃν ἂν οὗτος διακρίνοι, οὔτινος || ¹⁴ δηλονότι γράμμα(α)τος ἐμφανισθέντος τῇ ἡμῶν μειριότητι παρὰ τῶν ἕνα || ¹⁵ σκουμένων τῇ εἰρημένῃ σεβασμίᾳ μονῇ ἐδέησε προβῆναι ἐπ' αὐτῷ || ¹⁶ καὶ γράμμα σιγιλλιῶδες αὐτῆς, τὸ παρὸν ἀπολύει ἡ μειριότης || ¹⁷ ἡμῶν, δι' οὐ καὶ παρακελεύεται τὸ στέργον ἔχειν καὶ βέβαιον καὶ τὸ δη- || ¹⁸ λωθὲν γράμμα καὶ κατὰ πάντα ἐρρωμένον καὶ ἀκατάλυτον || ¹⁹ κ(α)τ(ὰ) τὴν τούτου περιλήψιν ἐπιλάβηται ἡ διαληφθεῖσα μονή || ²⁰ τῆς εἰς τὸ Πρι-νάριον γῆς μετὰ καὶ τοῦ ἐν αὐτῇ χειμαδίου καὶ κατέχη || ²¹ καὶ νέμηται ταύτην μετὰ πάντων τῶν δικαίων καὶ προνομίων αὐτῆς || ²² κυριῶς καὶ δεσποικῶς, ἔτι τε ἀναφαιρέτως καὶ ἀναποσπάτως || ²³ εἰς διηγεκῆ καὶ μόνιμον κληρονομίαν καὶ ἐπικράτειαν, ἔχουσα ἐπ' ἀδεί(α) || ²⁴ ποιεῖν ἐπ' αὐτῇ πᾶν, ὅπερ ἂν βούληται, μηδενὸς ὄντος τῶν ἀπάντων, || ²⁵ ὅστις ἂν εἴη, εἴτε τῶν συγγενῶν αὐτοῦ καὶ γνησίων, εἴτε καὶ τῶν ἕξωθεν, || ²⁶ τοῦ ὀφείλοντος ἐπενεγκεῖν αὐτῇ τὴν τυχοῦσαν διενόχλησι(ν) καὶ καταδυ || ²⁷ γα-στεῖαν τινὰ καὶ ἐπήρειαν ἔνεκεν τῆς κατοχῆς αὐτῆς ἢ τοῦ βουληθῆ || ²⁸ σο-μένου ἀποσπάσαι ταύτην τῆς εἰρημένης μονῆς ἢ ὅλην ἢ μέρος. || ²⁹ εἰ δέ τις εἰς τοῦτο ἀπονοί(ας) ἐλάσαι θελήσειεν, ὥστε χεῖρα πλεονέκτιν καὶ || ³⁰ ἄρπαγα ἐπιθῆναι αὐτῇ καὶ κ(α)τ(ὰ) τῶν τῷ Θ(ε)ῷ ἀφιερωθέντων τολμησαι χωρεῖν, || ³¹ ἄπερ εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον παρὰ παντὸς ὀφείλουσιν ἀναπό-σπαστα μένειν, || ³² ὁ τοιοῦτος ὑποπεσεῖται μὲν τῇ τῶν ἱεροσῶλων καταδίκη, ἔχει δὲ αὐτὸν || ³³ καὶ ἡ μειριότης ἡμῶν ὑπὸ βάρ(ος) φρικώδους ἐπιτιμίου ἀφορισμοῦ || ³⁴ [...]. ὀφείλει μέντοι καὶ ἡ ὀθηθεῖσα μονή, ἄπερ συνεφώνησε μετὰ τοῦ || ³⁵ Καβαλλαρίου ποιεῖν καὶ καταγράψαι μ(έν) ἐν τῷ βρεβείω τὸ τούτου ὄνομα || ³⁶ καὶ τὸ τοῦ ἀδε(λφ)οῦ αὐτοῦ, ὅπταν δὲ ἐθελήσῃ ἐκεῖ παραγενέσθαι, δοῦναι αὐτῷ || ³⁷ κελλίον εἰς καταμονὴν καὶ ἀδελφῶ-τον ἔν. εἰ μέντοι γε οὐκ ἀπέλθοι οὗτος, || ³⁸ ἵνα τηρῆται ἡ συμφωνία αὐτῆ, πρὸς ὃν ἂν αὐτὸς διακρίνοι παῖδα αὐτοῦ. || ³⁹ καὶ εἰς τὴν περὶ τούτου ἀσφάλειαν ἀποκέλνται καὶ τὸ παρὸν σιγιλλιῶδ(ες) || ⁴⁰ γράμμα τῆς ἡμῶν μειριότητος κ(α)τ(ὰ) μῆνα Σεπτέμβριον τῆς ἐνισταμένης || ⁴¹ ἐνάτης Ἰν(δι-

κτιῶνος) τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ἑβδομηκοστοῦ ἑνάτου ἔτους γ'.
 ||⁴² ϝ Φιλόθεος ἑλέφ Θ(εο)ῦ ἀρχι ||⁴³ ἐπίσκοπος
 Κωνσταντινουπόλεως ||⁴⁴ Νέας Ρώμης καὶ οἰκου-
 μενικῆς ||⁴⁵ π(ατ)ριάρχης γ'.

Παρατηρήσεις

Στ. 4: καὶ τῇ τοῦ ταβελλίωνος (ὑπογραφή). Ἐκ τῆς μνείας τῆς ὑπογραφῆς τοῦ ταβελλίωνος, τοῦ ὑπογράφαντος ἀντι τοῦ Φακρασῆ τὴν δευτέραν παραλλαγὴν τοῦ ἔγγραφου τοῦ Μιχαὴλ Καβαλλαρίου Τζαμπλάκωνος (στ. 53 4 β: ὁ ταβουλλάριος), καὶ ἐκ τῆς φράσεως «ὁ τοιοῦτος ὑποπείσεται μὲν τῇ τῶν ἱεροσῶλων κατάδικῃ» (στ. 32), ἢ ὁποία μόνον εἰς τὴν δευτέραν παραλλαγὴν τοῦ ἔγγραφου τοῦ Μιχαὴλ Τζαμπλάκωνος ὑπάρχει (στ. 39 4 β: ἀποδιώκεσθαι ὡς ἱερόσουλός), καταφαίνεται ὅτι ὁ πατριάρχης τὴν δευτέραν ταύτην παραλλαγὴν ἔχει ὑπ' ὄψει του καὶ αὐτὴ ἦτο ἡ ἐπίσημος μορφή τοῦ ἔγγραφου, ἢ ὁποία ἐπεδείχθη εἰς τὸν Πατριάρχην. Περὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀξιώματος τοῦ ταβελλίωνος βλ. Ducange, Gl. Gr. ἐν λέξει ταβελλίων (= ταβουλλάριος, ὁ γράφων τὰ συμβόλαια. Gl. Basilic. = νομικός). Νομικός, ἐν ὀγδόῃ πεντάδι παρὰ Ψευδο-Κωδινῶ, Βόνν. σ. 6. Χρυσσοστόμου Μ. Δημητρίου, Οἱ ἔξωκατάκοιλοι ἄρχοντες κλ., ἔνθ' ἄνωτ. σ. 25.

6.

Ἐνοικιαστήριον ἔγγραφον τοῦ Ἀλεξίου Τζαμπλάκωνος πρὸς τὴν μονὴν τοῦ Βατοπεδίου, τοῦ Μαρτίου 1376.

Ἀρχεῖον: Φωτογραφία Σπ. Π.Π. (λευκὸν ἐπὶ μαύρου). Κάτω καὶ εἰς τὸ μέσον τοῦ πλάτους τοῦ ἔγγραφου, μεταξὺ τῶν δύο ὑπογραφῶν ἐπὶ συμφωτογραφηθέντος τεμαχίου χάρτου: Βατοπ. 3, 29.

Ἐξωτερικόν: Σχεδὸν τετράγωνον σχῆμα. Ἄνευ φθορῶν.

Γραφή: Βισσιτικὴ, ἀκαλλιγράφητος γραφὴ ἰδιωτικοῦ ἔγγραφου τοῦ ΙΔ' αἰ. μετ' ὀλίγων συντομογραφιῶν καὶ ἄνευ σχεδὸν ὀρθογραφικῶν σφαλμάτων.

Ἀναφερόμενα ἔγγραφα: Ἀναφέρεται ὅτι τὸ παρὸν ἔγγραφον ἐγένετο εἰς διπλοῦν. Διεσώθη βεβαίως τὸ τῆς μονῆς ἀντίγραφον. Ἀναφέρονται ἀορίστως πρόσταγμα ἀγνώστου ἄρχοντος καὶ ἄλλα κτητορικὰ ἔγγραφα (ἀφιερωτήρια) τοῦ ἐν Βεροῖα μετοχίου τοῦ Προδρομοῦ, ἀποδεικνύοντα τὴν ἐπὶ τοῦ περιβολίου κυριότητα τῆς μονῆς Βατοπεδίου. Διεσώθησαν. Βλ. περαιτέρω παρατήρησιν εἰς στ. 3·5 τοῦ παρόντος ὑπ' ἀριθ. 6 ἔγγραφου.

Ἐκδόσεις: Ἀναφέρεται ὑπὸ Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, ἐν Γρηγ. Παλαμᾷ 2 (1918), σ. 85, ἀριθ. 29.

Περιεχόμενον: Ὁ Ἀλέξιος Τζαμπλάκων, κατέχων κληρονομικῶς παρὰ τοῦ μακαρίτου πατρὸς του καὶ τοῦ μακαρίτου πάππου του, μεγάλου παπῆ τοῦ Τζαμπλάκωνος, περιβόλιον ἐντὸς τῆς Βεροίας, ὁμολογεῖ ὅτι κατόπιν τῆς γενομένης δίκης καὶ σχετικῆς ἐξετάσεως, καθ' ἣν ἡ μονὴ προσέκομισε πρόσταγμα ἄρχοντος καὶ ἄλλα κτητορικὰ ἔγγραφα, τὸ περιβόλιον

ἀνήκει πράγματι εἰς τὸ ἐν Βεροῖα μετόχιον τοῦ Προδρομοῦ τῆς μονῆς Βατοπεδίου, τὸ ἰδρυθέν ὑπὸ τοῦ Σαραντηνοῦ. Μετὰ τὴν ὑπὲρ τῆς μονῆς ἐκδοθεῖσαν ἀπόφασιν τοῦ δικαστηρίου, ἐνθυμούμενος τώρα καὶ τὴν μεγάλην ἀγάπην τοῦ πάππου του, μεγάλου παπία, πρὸς τὴν μονὴν καὶ τὰς πολλὰς δωρεὰς του πρὸς αὐτὴν ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του, ἀνακαλύπτει καὶ τὴν ἰδικίην του καλὴν διάθεσιν πρὸς τὴν μονήν. Ἐπειδὴ ὅμως ἀγαπᾷ πολὺ τὸ περιβόλιον, εἰς τὸ ὁποῖον τὰ περισσότερα τῶν δένδρων ἐφύτευσεν ὁ ἴδιος, ἐπιθυμεῖ νὰ κρατήσῃ τοῦτο ἐφ' ὅσον ζῆ, πληρώων ἐνοίκιον πρὸς τὴν μονὴν ἐξ οὐγγίας δουκῶτων κυκλοφοροῦντος καθαροῦ νομίσματος, καὶ μετὰ θάνατον νὰ περιέλθῃ τοῦτο μετὰ πασῶν τῶν γενομένων ἐν αὐτῷ βελτιώσεων εἰς τὴν μονήν, ἢ ὁποῖα τότε μόνον δικαιούται νὰ καταργήσῃ ὀριστικῶς καὶ τὴν θύραν, διὰ τῆς ὁποίας τὸ περιβόλιον συγκοινωνεῖ πρὸς τὴν παρακειμένην οἰκίαν του. Τὴν συμφωνίαν ταύτην οὐδεὶς ἐκ τῶν κληρονόμων του ἢ ἄλλων συγγενῶν του ἔχει δικαίωμα νὰ ἀνατρέψῃ. Ἐὰν δὲ ὁ ἴδιος δυστροπήσῃ εἰς τὴν καταβολὴν τοῦ ἐνοικίου, διαλυομένης τῆς συμφωνίας, ἢ μονὴ θὰ ἀναλάβῃ τὸ κτῆμά της καὶ θὰ καταργήσῃ τὴν πρὸς τὴν οἰκίαν του θύραν συγκοινωνίας τοῦ περιβολίου. Τὸ ἔγγραφον τῆς συμφωνίας ταύτης ἐγένετο εἰς διπλοῦν καὶ ἕκαστον μέρος ἔλαβεν ἐν ἀντίγραφον.

Ἰδοὺ τὸ κείμενον τοῦ ἐγγράφου :

†. Ὁ δοῦλος τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν ἀσθέντου καὶ βασιλέως Ἀλέξιου ὁ Τζαμπλάκων, γράμμασιν οἰκιοχειροῖς ἐν τῷ τέλει ὑποτάξαι ὀφείλων, || ² τὸ παρὸν τῆς ἐκλήψεως ἔγγραφον τίθεμαι καὶ ποιῶ ἐκουσί(ως) καὶ ἀμεταμελήτ(ως) εἰδήσει καὶ γνώμῃ καὶ τοῦ εὐαγοῦς βασιλικοῦ σεκρέτου πρὸς σὲ || ³ τὸν τιμιώτατον ἐν ἱερομονάχοις καὶ οἰκονόμον τοῦ ἐν τῇ θεοσωσίῳ πόλει Βεροῖα μετοχίου τῆς σε(βασμίας) βασιλικῆς μονῆς τοῦ Βατοπεδίου, || ⁴ τοῦ εἰς ὄνομα τιμωμένου τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου Προδρομοῦ καὶ ἐπικεκλημένου τοῦ Σαραντηνοῦ [μονούρι]ον, καὶ διὰ σοῦ πρὸς || ⁵ ἅπαν τὸ μέρος τῆς σε(βασμίας) τοῦ Βατοπεδίου μονῆς, ἐπειδὴ γὰρ ἔνεκα τοῦ ἐν τῇ αὐτῇ πόλει Βεροῖα περιβολίου, τοῦ κατὰ τὴν γειτονίαν τοῦ Σκωρονόχου || ⁶ διακειμ(έν)νου, ὅπερ κατεῖχον ἐγὼ ἐκ διαδοχῆς ἀπὸ τε τοῦ μακαρίτου ἀσθέντου καὶ π(α)τρ(ός) μου καὶ ἀπὸ τοῦ μακαρίτου ἀσθέντου καὶ πάππου μου, μεγάλου || ⁷ παπίου τοῦ Τζαμπλάκωνος, ἐπὶ χρόνοις ἤδη πολλοῖς, γέγονεν ἀτίτως κρίσις καὶ ἐξέτασις καὶ ἀνεφάνη ἀπὸ τῶν ὑπὸ σοῦ προ<σ>κομισθέντων || ⁸ δικαιομ(ά)τι(ων) καὶ τοῦ θείου καὶ προσκνητοῦ προστάγμ(α)τος, μᾶλλον δὲ πρὸς τούτων καὶ ἀπὸ τῆς ὁμολογί(ας) ἐμοῦ, ἐλεγχθέντος ὑπὸ τῆς οἰκεί(ας) || ⁹ συνειδήσε(ως), ὅτι ὁμολογομένως ἐστὶ τὸ περιβόλιον τοῦ Προδρομοῦ, ἦτοι τῆς καθ' ὑμ(ᾶς) σε(βασμίας) βασιλικῆς μονῆς τοῦ Βατοπεδίου, καὶ || ¹⁰ διὰ τοῦτο ἐδικαιώ-

θητε εἰς τὴν δεσποτείαν αὐτοῦ. μετὰ δὲ τοῦτο προεβαλλόμεν ἐγὼ τὴν σχέσιν καὶ διάθεσιν, ἣν εἶχεν ὁ μακαρίτης ἀθλήτης ||¹¹ καὶ πάππος μου, ὁ μέγας παπ(ί)ας ἐκεῖνος, πρὸς τὴν καθ' ὑμῶς μονήν, καὶ ὁση<v> ζῶν καὶ ἐν τῇ τελευταίῃ αὐτοῦ ἐνεδείξατο πρὸς ὑμ(ᾶς). πρὸς δὲ ||¹² τοῦτοις ἀνεκάλυψα καὶ τὸν ἡμέτερον σκοπὸν τε καὶ λογισμόν, ὃν ἔχω πρὸς τὴν μονήν, καὶ διὰ ταῦτα ἐζήτησα καὶ ἤξιωσα σέ τε τὸν ||¹³ οἰκονόμον καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς μεγάλης μονῆς εὐθροθέντας ἐνταῦθα τιμωτάτους ἱερομονάχους καὶ λοιποὺς ἁγίους πατέρας, ἵνα ||¹⁴ τέρωσεως χάριν καὶ ἡδονῆς, ἧς ἔχω ἐν τῷ περιβολίῳ, καὶ ὅτι ἄνευ τῶν συκαμίνων τὰ λοιπὰ τῶν δένδρων κατεφύτευσαν ἐγὼ οἰκείαις. ||¹⁵ χροσὶν εἰσήτε τοῦτο ἐπὶ πάκτω ἐφ' ὄρω παντὶ τῆς ἐμῆς μόνης ζωῆς, μετὰ δὲ ταῦτα ἀναλάβηται τοῦτο ἡ μονή, μεθ' ὧν ||¹⁶ ἐν αὐτῷ ποιήσω βελτιωμ(ά)τι(ων) καὶ ἀπὸ τῶν κτημ(ά)τι(ων) μου, ὅσον ἂν ὀδηγηθῶ ἀπὸ τοῦ Θε(ο)ῦ, καὶ κατενεύσατε πρὸς τοῦτο καὶ ὑμεῖς ||¹⁷ καὶ συνέθεσθε, ἀπιδόντες πρὸς τὴν ἡμετέραν εὐγνωμοσύνην, ὅτι ἀπήλλαξα ὑ(μᾶς) προθεσιμῶν καὶ λοιπῶν ἄλλων ἀναγκαίων, ||¹⁸ ἄπερ ἔχει ἡ μετὰ φιλονεικί(ας) χροῖσις. ἰδοὺ ἐκλαμβάνομαι τὸ τοιοῦτον περιβόλιον ὑμῶν μετὰ πάντων τῶν δικαί(ων) καὶ προνομί(ων) αὐτοῦ ||¹⁹ ἐπὶ συμφωνίᾳ τοιαύτῃ, ὡσὰν κατέχω καὶ νέμωμαι καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ πᾶσαν ἀποφέρωμαι πρόσδορον μονομερῶς καὶ παρ' ὄλην μου τὴν ζωήν, ||²⁰ βελτιῶν καὶ συνιστῶν αὐτὸ μετὰ φόβου Θε(ο)ῦ κατὰ πάντα μοι τὸν ἐγχωροῦντα καὶ δυνατὸν τρόπον καὶ παρέχω κατ' ἐνιαυτὸν πρὸν τὴν ||²¹ μονήν χάριν πάκτου αὐτοῦ δουκάτων πραττομέν(ων) ἀπόγων οὐγγί(ας) ἐξ ἀπροφασίστως καὶ μετὰ πάσης ἐνθύτητος καὶ ἀληθεί(ας) καὶ γίνηται ||²² τοῦτο, ἕως ἂν μετὰ τῶν ζώντων τελῶ, ἡνίκα δὲ τελευτήσω, παραλάβη τοῦτο ἡ μονή, μεθ' ὧν ἂν ἐν αὐτῷ ποιήσω βελτιωμάτων, ||²³ καὶ ἔχη τοῦτο κατὰ τελείαν δεσποτείαν καὶ ἀναφαίρετον κυριότητα καὶ ἄλλο, εἴ τι ὀδηγηθῆις ἀφῆσω ἐκ τῶν ἡμετέρων κτημ(ά)τι(ων), μηδεμί(αν) ||²⁴ ἄδειαν ἐχόντων τῶν παίδων μου ἢ τινος ἐτέρον τῶν ἡμετέρων μετὰ τὴν ἐμὴν τελευτήν ἢ περὶ τοῦ περιβολίου ἢ περὶ τοῦ κτήματος, οὐπερ ἀφιερῶσω, ||²⁵ τὸν οἰονδήτινα λόγον κινήσας ἢ ὄλωσ τῇ μονῇ διανοχλήσας. ταῦτα μὲν μετὰ τὴν ἐμὴν τελευτήν. εἰ δ' ἔτι τῷ βίῳ περιῶν ἐγὼ σκληρὸς ||²⁶ φανῶ καὶ ἀγνώμων περὶ τὴν τοῦ ταχθέντος πάκτου ἀπόδοσιν ἢ τοῖς αὐτόθι λοιποῖς τοῦ μοναστηρίου δικαίοις ἐπήρειάν τινα ||²⁷ ἢ βλάβην ἢ ζημίαν προσενῶν, ἔν' αὐτίκα τοῦ πακταλίου ἀναγομ(έν)ου ἀναλαμβάνηται ἡ μονή τὸ εαυτῆς περιβόλιον καὶ ποιῇ ||²⁸ εἰς αὐτὸ τὸ δοκοῦν αὐτῇ, φραττομένης αὐτίκα καὶ τῆς τοῦ ἡμετέρου οἰκήματος θυρικῆς ἐπανοίξε(ως), δι' ἧς εἰσάγομαι εἰς τὸ ||²⁹ περιβόλιον, ἐφ' ὅσον δὲ εὐγνωμονῶν παρέχω τὸ συμφωνηθὲν πάκτον, ἐνεργῇ καὶ ἡ θύρα, κτισθῇ δὲ μετὰ τὴν ἐμὴν τελευτήν, ||³⁰ ὅταν καὶ τὸ περιβόλιον ἀναλάβηται ἡ μονή. ἐπὶ τούτῳ γὰρ καὶ δύο πρὸς ἀλλήλ(ους) ἀμοιβαῖα ἐξεθέμεθα ἔγγραφα, μη(ν)ι Μαρ(τί)ω ἰβ', ||³¹ ἐν(δικι)ῶνος ἰδ', ἔτους ς ωπδον †

32 *†* ὁ δοῦλος τοῦ κρατ(αιού) και ἁγίου ἡμῶν αὐθέντου και βασιλέ(ως) *†*
† Ἀλέξειος ὁ Τζαμπλάκων *†*

33 *†* Ἰωάνν(ης) κληρικὸς ὁ Συγουροπ(ου)λος γραψας
 και μ(α)ρ(τ υ ρ)ῶν ὁ π(έγραψ)α *†*

Παρατηρήσεις

Στ. 2: τοῦ εὐαγοῦς βασιλικῆς σκερῆτου Πρόκειται περὶ τοῦ δικαστηρίου τοῦ καθολικοῦ κριτοῦ, τοῦ δικάσαντος τὴν μεταξὺ τῆς μονῆς τοῦ Βατοπεδίου καὶ τοῦ Ἀλεξίου Τζαμπλάκωνος διαφορὰν ἐν Θεσσαλονίκῃ ἢ ἴσως ἐπὶ τόπου. Περὶ τοῦ βασιλικῆς σκερῆτου βλ. P. L e m e r l e, Recherches sur les institutions judiciaires à l'époque des Paléologues. Παγκάρπεια. Mélanges Henri Grégoire (Annuaire de l'Institut de Philologie et d'histoire orientales et slaves, tom. IX). Bruxelles 1949, p. 372/3. Περὶ τῶν τοπικῶν καθολικῶν κριτῶν βλ. L e m e r l e, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 377. Πβλ. καὶ παλαιότερον T o ὕ α ὕ τ ο ὕ, Le juge général des Grecs et la réforme judiciaire d'Andronic III. Mémorial Luis Petit (Archives de l'Orient Chrétien, I). Bucarest 1948, p. 310.

Στ. 3-5: ἐν Βεροία μετοχίου... τοῦ... Προδρομόου... ἐπικεκλημένου τοῦ Σαραντηνοῦ. Εἰς τὴν μονὴν τοῦ Βατοπεδίου ὑπάρχουν τὰ ἔγγραφα τῆς ὑπὸ τοῦ σκουτερίου Θεοδώρου τοῦ Σαραντηνοῦ ἰδρύσεως τοῦ μοναστηρίου τοῦ Προδρομοῦ παρὰ τὴν Βέροιαν καὶ τῆς ἀφιερώσεως αὐτοῦ εἰς τὴν μονὴν Βατοπεδίου ὡς μετοχίου. Τὰ ἔγγραφα ταῦτα εἶναι: 1) Χρυσόβουλλος λόγος τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου Β' Παλαιολόγου τοῦ 1324: Βατοπ. 3, 25. 2) Ἡ διαθήκη τοῦ σκουτερίου Θεοδώρου τοῦ Σαραντηνοῦ τοῦ 1325: Βατοπ. 3, 26. 3) Πρακτικὸν ἀπογραφῆς τῶν κτημάτων τῆς μονῆς Προδρομοῦ τοῦ 1338: Βατοπ. 3, 27. 4) Σημείωμα δικαστικῆς ἀποφάσεως ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Θεσσαλονίκης Δωροθέον ἐπὶ τῆς δικησῆς τοῦ μετοχίου τοῦ Προδρομοῦ ὑπὸ τῆς ἐπαρχίσεως Ἀριαντίσεως τοῦ 1375: Βατοπ. 3, 28. 5) Ἀφιερωτήριον ἔγγραφον τῆς Θεοδώρας Σουλτανίνας Μονομαχίνας πρὸς τὴν μονὴν τοῦ Προδρομοῦ τοῦ 1376: Βατοπ. 3, 30. (Φωτογραφία Σπ. Π. Π.). Βλ. καὶ Σ ω φ ρ ο ν ἰ ο υ Ε ὕ σ τ ρ α τ ἰ ἄ δ ο υ, Ἀγιορειτικῶν κωδίκων σημεῖωματα, Β' ἐκ τοῦ ἀρχείου τῆς μονῆς Βατοπεδίου. Γρηγ. Παλαμᾶς 2 (1918), σ. 84/5, ἀριθ. 25, 26, 27, 28, 30. Εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 2 (στ. 89) ἀναφέρεται ἡ ἀνωτέρω (στ. 5) «κατὰ τὴν γειτονίαν τοῦ Σκορονούου αὐλή» τοῦ ἡμετέρου ἔγγραφου.

Στ. 21: *δουκάτων πραγματοποιῶν* κυκλοφορούντων χρυσῶν νομισμάτων, ἐν ἀντιθέσει πρὸς παλαιότερους τύπους τοῦ αὐτοῦ μὲν νομίσματος, ἀλλὰ διαφορητικοῦ εἰς βάρος χρυσοῦ καὶ ἐκτὸς κυκλοφορίας. Τὰ τοιαῦτα νομίσματα ἐλέγοντο καὶ *πολιτευσόμμενα*. Βλ. V. L a u r e n t, Τὸ πολιτικόν. Monnaie divisionnaire de l'époque des Paléologues. Cronica Numismatica si Arheologica. Bukarest 1940, Nr. 119-120. Βιβλιοκρισία ὑπὸ F r. D ö l g e r ἐν BZ 42 (1943-49), 360 κέ. Πβλ. H. H u n g e r ἐν BZ 48 (1955), 301 (Bem. Z. 5).

3. Τζαμπλάκωνες τοῦ ΙΓ' αἰῶνος.

Εἰς τὸ πρῶτον ἔγγραφον ἡμῶν (1, τοῦ 1355) ἀναφέρονται τρεῖς γενεαὶ Τζαμπλάκωνων, πάππος δηλαδὴ, υἱὸς καὶ ἔγγονος. Εἰς τὸ ἔγγραφον ὁμιλεῖ ὁ ἔγγονος, ὁ μοναχὸς τῆς μονῆς Βατοπεδίου Ἀρσένιος Τζαμπλάκων, καὶ ἀναφέρει ἀνωνύμως τὸν πατέρα του, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐκληρονόμησε μέρος τοῦ κτήματος Πριναρίου, καὶ τὸν πάππον του, δομέστικον τῶν σχολῶν ἐπὶ αὐ-

τοκράτορας Ἰωάννου Γ' Δούκα Βατάτζη (1222 - 1254), εἰς τὸν ὁποῖον ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος ἐδώρησε τὸ πρῶτον τὸ ἐν λόγῳ κτῆμα.¹ Ὁ δομῆστικὸς τῶν σχολῶν λοιπὸν Τζαμπλάκων δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ὁ γενάρχης τῆς οἰκογενείας τῶν Τζαμπλακῶνων τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, διότι εἶναι ὁ πρῶτος τὸσον ἐνωρὶς ἀναφερόμενος Τζαμπλάκων, ὁ ὁποῖος ἀπέκτησε μέγα στρατιωτικὸν ἀξίωμα² καὶ ἤρχισε νὰ σχηματίσῃ τὴν περιουσίαν τῆς οἰκογενείας ἤδη πρὸ τῆς ἀνακαταλήψεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ 1261. Τόσον δὲ αὐτός, ὠριμος βεβαίως ἀνὴρ ἐπὶ Βατάτζη, ὅσον καὶ ὁ υἱὸς του, ὁ πατὴρ τοῦ μοναχοῦ Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος, ἀνήκουν εἰς τὸν ΙΓ' αἰῶνα καὶ πρέπει νὰ ἀναζητηθοῦν εἰς τὰς συγχρόνους πηγὰς.

Εἰς ταύτας ὁμοῦ δὲν ἀναφέρεται, ὡς γνωστὸν, δομῆστικὸς τῶν σχολῶν Τζαμπλάκων, τοῦλάχιστον εἰς τοὺς συγχρόνους ἱστοριογράφους, ὡς π.χ. ὁ κατ' ἐξοχὴν ἱστορικὸς τῆς ἐποχῆς Ἀκροπολίτης, ἄλλως ὁ δομῆστικὸς θὰ ἦτο ἤδη γνωστὸς καὶ πρὸ τῆς μνείας του εἰς τὸ ἀνέκδοτον μέχρι τοῦδε ἐγγραφὸν μας. Τοῦναντίον ὁ Παχυμέρης ἀναφέρει ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ Η' Παλαιολόγος (1259 - 1282) διώρισε τὸ 1272 «*τατὰν τῆς ἀλλῆς*», παιδαγωγὸν δηλαδὴ τῶν βασιλικῶν πριγκίπων, τὸν ἐκ Χριστουπόλεως (Καβάλας) καταγόμενον Τζαμπλάκωνα.³ Χρονολογικῶς ὁ τατὰς οὗτος Τζαμπλάκων τοῦ 1272 εἶναι κατὰ μίαν σχεδὸν γενεὰν νεώτερος τοῦ δομῆστικῶν τῶν σχολῶν Τζαμπλάκωνος. Τοῦτο, διότι, ἐνῶ ὁ εἰς εὐρίσκειται πρὸ τοῦ 1254 εἰς τὴν κορυφὴν τῆς σταδιοδρομίας του ὡς δομῆστικὸς τῶν σχολῶν, ὁ ἕτερος εὐρίσκειται τὸ 1272 εἰς τὴν ἀρχὴν σχεδὸν τῆς ἰδικῆς του, ὡς ἀπλοῦς τατὰς. Ἀλλὰ τοπικῶς πλησιάζουν οὗτοι, διότι ὁ μὲν δομῆστικὸς ἔλαβε παρὰ τοῦ αυτοκράτορος κτῆμα, κείμενον ὀλίγον δυτικώτερον τῆς Χριστουπόλεως,⁴ ὁ δὲ τατὰς κατήγετο ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς Χριστουπόλεως.

¹ Ἐπαναλαμβάνομεν τὸ χωρίον τοῦ ἐγγράφου 1, στ. 11 - 13: «...ἤγουν τὴν μερίδα, ἣν ἐνεμόμην, ἀφ' οὗ δέδωκε ταύτην πρὸς με ὁ ἀθνήτης μου ὁ πατήρ μου ἐκείνος, ὁ (κτῆμα Πριναρίον δηλαδὴ) δέδωκε διὰ θεῖον καὶ οεπιῶ χρυσοβούλλον ὁ ἀοιδίμος καὶ μακαρίτης βασιλεὺς κὴρ Ἰωάννης Δούκας ὁ Βατάτζης πρὸς τὸν ἀθνήτην καὶ πάππον μου τὸν Τζαμπλάκωνα ἐκείνον, τὸν δομῆστικὸν τῶν σχολῶν...».

² Περὶ τοῦ στρατιωτικοῦ ἀξιώματος τοῦ δομῆστικῶν τῶν σχολῶν βλέπε R. Guillaud, Études sur l'histoire administrative de Byzance. Le domestique des Scholes. REB 8 (1950), 5 - 51. Εἰς τὴν μελέτην ταύτην δὲν ἦτο δυνατόν βεβαίως νὰ εἶναι γνωστὸς ὁ ἐν ἀνεκδότῳ ἐγγράφῳ ἀναφερόμενος δομῆστικὸς τῶν σχολῶν Τζαμπλάκων.

³ Παχυμ., Βόνν. I, 319, 1: «...καὶ τρίτον τὸν ἐκ Χριστοῦ πόλεως Τζαμπλάκωνα τατὰν τῆς ἀλλῆς αὐτοῦ ἐγκαθίστησιν (ὁ Μιχαὴλ Η')». Τί ἦτο ὁ τατὰς, μᾶς τὸ ἐξηγήσῃ ὁ Δούκας, Βόνν. σ. 250, 14: «...ὡς εἶποι τις κατὰ τὴν ἡμετέραν κοινὴν γλῶσσαν τατὰ ἤγουν παιδαγωγέ...».

⁴ Τὸ κτῆμα Πριναρίον ἔκειτο, ὡς θὰ ἴδωμεν περαιτέρω, εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἔξοδον τῆς μεταξὺ Παγγαίου καὶ Συμβόλου κοιλάδος, ὀλίγον δηλαδὴ δυτικώτερον τῆς Χριστουπόλεως (Καβάλας).

Ἡ θέσις τοῦ κτήματος τοῦ δομεστικού δεικνύει ὅτι καὶ ὁ δομεστικός ἐκ Χριστουπόλεως πρέπει νὰ κατήγετο καὶ οἱ δύο οὗτοι Τζαμπλάκωνες ἀνήκουν λίαν πιθανῶς εἰς τὴν αὐτὴν ἐν Χριστουπόλει ἐγκατεστημένην οἰκογένειαν Τζαμπλάκωναν. Ὁ βαθμὸς ὅμως τῆς συγγενείας των παραμένει ἄγνωστος. Δυνατὸν νὰ εἶναι ἐξαδέλφοι. Δυνατόν, τὸ πολὺ, ὁ τατᾶς νὰ εἶναι ἀνεψιὸς τοῦ δομεστικού, ὅχι ὅμως καὶ υἱός, ὡς θὰ ἴδωμεν περαιτέρω.

Ὁ πάππος πάντως Τζαμπλάκων ἀπέθανε μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ δομεστικού τῶν σχολῶν. Τοῦτο ἤμπορεῖ νὰ θεωρηθῆ βέβαιον, διότι ἄλλως, ἐὰν δηλαδὴ εἶχε προχωρήσει ἀκόμη περισσότερο εἰς τὴν ἱεραρχίαν καὶ εἶχε γίνῃ ἀπὸ δομεστικός (31ος βαθμὸς) μέγας παπίας π. γ. (22ος βαθμὸς), ὁ ἔγγονός Ἄρσένιος θὰ τὸν ἀνέφερον, ὡς εἶναι φυσικόν, μὲ τὸν τελευταῖον βαθμὸν.¹ Ἀφοῦ ὅμως ὁ ἔγγονος ὀμιλῶν περὶ τοῦ μακαρίτου πάππου του λέγει «*πρὸς τὸν αὐθέντην καὶ πάππον μου τὸν Τζαμπλάκωνα ἐκεῖνον, τὸν δομεστικὸν τῶν σχολῶν*», αὐτὸς εἶναι ὁ τελευταῖος ἀνώτερος βαθμὸς τοῦ πάππου του, μὲ τὸν ὁποῖον καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖνος. Ὁ αὐτὸς ὅμως ἔγγονος, ὀμιλῶν περὶ τοῦ ἐκτός τῆς Θεσσαλονίκης καὶ παρὰ τὸν Γαλικὸν ποταμὸν κειμένου γονικοῦ του κτήματος, λέγει ὅτι τοῦτο ἐκαλεῖτο «*τοῦ μεγάλου παπίου τοῦ Τζαμπλάκωνος*».² Ὁ ἴδιος κατέχει ἡμίσειαν μόνον κληρονομικὴν μερίδα ἐκ τοῦ κτήματος καὶ ἡ ὄνομασία αὐτῆ τοῦ κτήματος δὲν προέρχεται βεβαίως ἀπὸ αὐτόν. Ἐπομένως τὸ κτῆμα εἶχεν ἀποκτήσει τὴν ἀνωτέρω ὄνομασίαν ἐκ παλαιότερου ἰδιοκτῆτου μεγάλου παπία, ὁ ὁποῖος ἦτο ἰδιοκτῆτης ὀλοκλήρου τοῦ κτήματος καὶ ὅχι συγκληρονόμος μερίδος αὐτοῦ, ὡς ὁ Ἄρσένιος Τζαμπλάκων. Ἐκ τούτου, μὴ ὄντος μόνου ἰδιοκτῆτου, δὲν θὰ ἤμποροῦσε νὰ ὀνομασθῆ τὸ κτῆμα.

Ποῖος λοιπὸν ἤμπορεῖ νὰ εἶναι ὁ πρὸ τοῦ ἐγγόνου Ἄρσενίου μέγας παπίας, ἀφοῦ ὁ πάππος αὐτοῦ εἶχε φθάσει, ὡς εἶδωμεν, μόνον μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ δομεστικού τῶν σχολῶν καὶ ὡς τοιοῦτος ἀπέθανεν; Ὁ πατήρ τοῦ Ἄρσενίου βεβαίως, ὁ ἀνήκων εἰς τὴν ἀμέσως προηγουμένην γενεάν. Ὁ πάππος δὲν εἶναι. Καὶ πέραν τοῦ πάππου δὲν ἤμποροῦμεν νὰ προχωρήσωμεν, ἀναζητοῦντες παλαιότερον μέγαν παπίαν Τζαμπλάκωνα εἰς τοὺς χρόνους

¹ Ὁ μέγας παπίας (22ος βαθμὸς) εἶναι μεγαλύτερος τοῦ δομεστικού τῶν σχολῶν (31ος βαθμὸς). Βλ. Ψευδο-Κωδινού, De officiis Cr. cap. II. Βόνν. σ. 10. Οἱ βαθμοὶ τῶν ἀξιωμάτων ἀριθμοῦνται, ὡς γνωστόν, ἀπὸ τοῦ μεγαλύτερου καὶ πρώτου ἀξιώματος τοῦ Καίσαρος μὲ αὖξοντα μὲν ἀριθμὸν, κατιούσης ὅμως τῆς κλίμακος τῶν ἀξιωμάτων. Ὅσον αὖξάνει ὁ ἀριθμὸς τοῦ ἀξιώματος, τόσον τοῦτο κατέρχεται τὴν κλίμακα τῆς ἱεραρχίας καὶ ἀντιστρόφως ὁ προσδεῦον εἰς τὴν ἱεραρχίαν καὶ ἀνερχόμενος τὴν κλίμακα τῶν ἀξιωμάτων ἐλαττώνει διαρκῶς τὸν αὖξοντα ἀριθμὸν τοῦ ἀξιώματός του.

² Ἀνωτέρω, ἔγραψον 2, στ. 15-16: «...τὴν ἀπὸ τοῦ ἐκτός δὲ ταύτης τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης καὶ περὶ τὸν Γαλικὸν γονικοῦ μου κτήματος, τοῦ καλουμένου τοῦ μεγάλου παπίου τοῦ Τζαμπλάκωνος, ἀναλογοῦσάν μοι ἡμίσειαν πᾶσαν μερίδα...».

τῆς Λατινοκρατίας ἢ εἰς τοὺς χρόνους τῶν ἀγόνων πρὸς τὸ Δεσποτᾶτον τῆς Ἠπείρου ἐν Μακεδονίᾳ, ὅποτε φαίνεται δύσκολος ὁ σχηματισμὸς κτηματικῆς περιουσίας εἰς ταραγμένην περιοχὴν καὶ ἡ ἀπόκτησις κτήματος παρὰ τὸν Γαλικὸν ὑπὸ ἀνθρώπου τῆς ἀντιπάλου αὐτοκρατορίας τῆς Νικαίας. Τοιοῦτόν τι ἤμποροῦσε νὰ γίνῃ μόνον μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Βατάτζη εἰς τὴν Μακεδονίαν τὸ 1242.¹

Ἡ ὀνομασία λοιπὸν τοῦ γονικοῦ κτήματος τοῦ Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος, τὸ ὁποῖον ὀνομάζετο «τοῦ μεγάλου παπία Τζαμπλάκωνος», μαρτυρεῖ ἀναμφιβόλως ὅτι ὁ πατὴρ τοῦ Ἀρσενίου, ὅστις καὶ ἐκληροδότησεν εἰς τὸν υἱὸν του ἡμίσειαν μερίδα τοῦ οὕτω καλουμένου κτήματος, ἦτο μέγας παπίας. Ἔχομεν οὕτω πρὸ τοῦ Ἀρσενίου μέγαν παπίαν Τζαμπλάκωνα. Ποῖος δύναται νὰ εἶναι οὗτος;

Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1332 ἐμφανίζεται εἰς μέγας παπίας Ἀντώνιος Τζαμπλάκων, ὁ ὁποῖος ὑπογράφει τὴν μεταξὺ Ἀνδρονίκου τοῦ Γ' καὶ Βενετῶν συνθήκην² καὶ ὁ ὁποῖος παραδόξως οὐδέποτε ἄλλοτε ἀναφέρεται οὔτε πρὸ οὔτε μετὰ τὴν χρονολογίαν ταύτην. Χρονολογικῶς οὗτος θὰ ἤμποροῦσε νὰ εἶναι υἱὸς τοῦ δομεστίκου τῶν σχολῶν καὶ πατὴρ τοῦ μοναχοῦ Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος καὶ οὕτω θὰ ἐπληροῦτο τὸ μεταξὺ τοῦ πάππου καὶ τοῦ ἐγγόνου κενὸν μὲ ἕνα μέγαν παπίαν Τζαμπλάκωνα, ὅπως φαίνεται πράγματι νὰ ἦτο ὁ πατὴρ τοῦ Ἀρσενίου. Τὸ ὄνομα βεβαίως Ἀντώνιος εἶναι μοναχικὸν ὄνομα καὶ δὲν φέρουν συνήθως τοῦτο λαϊκὰ πρόσωπα. Τοῦτο γεννᾷ τὴν ὑποψίαν, ὅτι ἄλλο ἦτο τὸ κατὰ κόσμον ὄνομα τοῦ Τζαμπλάκωνος τοῦτου καὶ διὰ τοῦτο ἴσως δὲν συναντῶμεν αὐτὸν πρὸ τοῦ 1332, τοῦλάχιστον μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο. Θὰ ὑποκρύπτεται ὅμως, λίαν πιθανῶς, εἰς τινα πρὸ τοῦ 1332 ἄλλως ἀναφερόμενον Τζαμπλάκωνα. Ὁ τὸ 1272 πάντως τατᾶς τῆς αὐλῆς Τζαμπλάκων δὲν ἤμπορεῖ νὰ εἶναι ὁ τὸ 1332 μέγας παπίας Ἀντώνιος Τζαμπλάκων, ὁ ὁποῖος νὰ προώδευσεν ἀπὸ τοῦ μικροτέρου ἀξιώματος τοῦ τατᾶ τῆς αὐλῆς (3βος βαθμὸς)³ εἰς τὸ πολὺ μεγαλύτερον ἀξίωμα τοῦ μεγάλου παπία (22ος βαθμὸς). Τοῦτο, διότι ὁ τοῦλάχιστον τριακοντούτης τὸ 1272 τατᾶς μετὰ ἐξηκονταετίαν ὀλόκληρον, τὸ 1332, θὰ ἔπρεπε νὰ ἦτο ἐνενηκοντούτης τοῦλάχιστον γέρον καὶ λίαν ὑπερῆλιξ διὰ νὰ λαμβάνῃ ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰς ὑποθέσεις τοῦ κράτους καὶ νὰ ὑπογράψῃ ἐπίσημον συνθήκην. Διὰ τοῦτο εἶπομεν ἤδη ὅτι ὁ τατᾶς τῆς αὐλῆς Τζαμπλάκων πρέπει

¹ G. Ostrogorsky, Geschichte des byzantinischen Staates. München. 2. Aufl. 1952, σ. 350.

² Miklosich - Müller, Acta 3, XXV (Andr. Pal. pacta cum Venetis Nov. 1332), σ. 111: «..(ἐπομόσατο.. ἢ βασιλεία μου παρόντων..). τοῦ μεγάλου παπίου κυροῦ Ἀντωνίου τοῦ Τζαμπλάκωνος..». Ἐπίσημος λατινικὴ μετάφρασις εἰς Diplomatarium Veneto - Levantinum I, 234.

³ Ψευδο - Κωδινού, De officiis Cp. cap. II. Βόνν. σ. 10.

νά ἦτο ἄλλο μέλος τῆς ἐν Χριστουπόλει οἰκογενείας τῶν Τζαμπλακῶνων, ὀλίγον νεώτερον τοῦ δομεστίκου τῶν σχολῶν Τζαμπλάκωνος, ἀβεβαίον ὅμως συγγενικῆς πρὸς αὐτὸν σχέσεως.

Οὗτω λοιπὸν διαχωρίζεται ὁ μέγας παπίας τοῦ 1332 Ἀντώνιος Τζαμπλάκων, ὁ ὁποῖος δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι οὔτε ὁ μέχρι τοῦ βαθμοῦ μόνον τοῦ δομεστίκου τῶν σχολῶν προχωρήσας Τζαμπλάκων τῶν χρόνων τοῦ Βατάτζη, οὔτε ὁ λίαν ὑπερῆλιξ κατὰ τὸ ἔτος 1332 τατᾶς Τζαμπλάκων τοῦ 1272, ἀλλὰ θὰ ἠμποροῦσε κάλλιστα νὰ εἶναι ὁ ζητούμενος μέγας παπίας Τζαμπλάκων ὁ πατὴρ τοῦ μοναχοῦ Ἀρσενίου.

Ἐκ τούτων καθίσταται σαφὲς ὅτι ἐντὸς τοῦ ΙΓ' αἰῶνος διακρίνονται δύο γενεαὶ Τζαμπλακῶνων. Ἡ πρώτη γενεὰ εἶναι ἡ τοῦ πάππου, τοῦ δομεστίκου τῶν σχολῶν, ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ εἶχε γεννηθῆ δεκαετίαν τοῦλάχιστον πρὸ τοῦ 1222, περὶ τὸ 1210 λοιπόν, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ δρᾶσις ἐμπίπτει ἐντὸς τῆς τριακονταετίας περίπου τῶν χρόνων τοῦ Βατάτζη (1222 - 1254). Ἡ δευτέρα γενεὰ εἶναι ἡ τοῦ υἱοῦ, γενομένου μεγάλου παπία, εἴτε αὐτὸς εἶναι ὁ τὸ 1332 ἀναφερόμενος Ἀντώνιος Τζαμπλάκων εἴτε ὄχι. Ἡ τρίτη βεβαίως γενεὰ εἶναι ἡ τοῦ ἐγγόνου, μοναχοῦ Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος, ἀλλ' αὕτη ἐμπίπτει κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὸν ΙΔ' αἰῶνα καὶ θὰ τὴν παρακολουθήσωμεν ἐν τῷ ἐπισημένῳ.

4. Τζαμπλάκωνες τοῦ ΙΔ' αἰῶνος.

Εἰς τὸ δεύτερον ἔγγραφο ἡμῶν (2, τοῦ 1356) ὁ μοναχὸς πλέον τῆς μονῆς Βατοπεδίου Ἀρσένιος Τζαμπλάκων, ὁ τίος, ὡς εἶδομεν προηγουμένως, ἐνὸς μεγάλου παπία, ἀπαριθμεῖ τοὺς γνησίους ἀδελφούς του. Οὗτοι εἶναι: 1) ὁ τὸ 1356 ἀποθασμένος ἤδη Ἀσωματιανός, ἦτοι ὁ μέγας δούξ Τζαμπλάκων,¹ 2) ὁ μέγας στρατοπεδάρχης Δημήτριος ὁ Τζαμπλάκων καὶ 3) μία ἀδελφή, ἡ παρακοιμωμένη Τορνίκινα, ἡ σύζυγος δηλ. τοῦ παρα-

¹ Ἐπαναλαμβάνομεν τὸ χωρίον τοῦ ἐγγράφου 2, στ. 18 - 22: «... ἡ γὰρ λοιπὴ τοῦ τοιοῦτου κτήματος ἡμίσεια μερὶς κατέχεται παρὰ τῶν μερῶν τῶν αὐταδῆλων μου, τοῦ τε μακαρίτου ἐκείνου Ἀσωματιανοῦ, τοῦ μεγάλου δουκὸς τοῦ Τζαμπλάκωνος, καὶ τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου κυροῦ Δημητρίου τοῦ Τζαμπλάκωνος, ἄνευ τῆς δι' ἐγγράφου συμφώνου προεκπροικισθείσης μερίδος πρὸς τὴν αὐταδέλφην μου ἐκείνην παρακοιμωμένην, τὴν Τορνίκιναν...». Τὸ πρόβλημα εἶναι, ἐὰν ὁ μακαρίτης ἐκεῖνος Ἀσωματιανὸς καὶ ὁ μέγας δούξ ὁ Τζαμπλάκων εἶναι δύο διαφορετικὰ πρόσωπα ἢ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ, ὁπότεν «τοῦ μεγάλου δουκὸς τοῦ Τζαμπλάκωνος» εἶναι παράθεσις εἰς τὸ «Ἀσωματιανοῦ» καὶ τίθεται μεταξὺ κομμάτων. Ἀλλὰ τί σημαίνει Ἀσωματιανός καὶ διατί δὲν ἀναφέρεται τὸ μικρὸν ὄνομα τοῦ μεγάλου δουκὸς, ὅπως ἀναφέρεται τὸ μικρὸν ὄνομα «Δημήτριος» τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου; Ἀσωματιανός πρέπει ἐνταῦθα νὰ εἶναι βαπτιστικὸν ὄνομα, ἀσύνηθες βεβαίως, καὶ ὄχι ὄνομα ἐπίθετον, σημαίνον τὸν καταγόμενον ἐκ χωρίου Ἀσώματοι, ὡς ἦτο τὸ παρὰ τὰ Κομουτζηνά (σημ. Κομοτηνῆ) φρούριον Ἀσώματοι, τὸ ὁποῖον ἀναφέρει ὁ Καντακουζηνός καὶ τὸ ὁποῖον προσχωρήσαν εἰς αὐτὸν τὸ 1343 ἐπολιορκήθη ὑπὸ δυνάμεων ἐκ Κωνσταντινουπό-

κοιμωμένου Τορνίκη. Δύο λοιπὸν ἄρρενες καὶ μία γυναίκα εἶναι οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἁρσένιου.

Πρὶν ὅμως παρακολουθήσωμεν τοὺς ἀδελφούς του, πρέπει νὰ ἐρευνήσωμεν τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ τούτου τοῦ μοναχοῦ Ἁρσένιου Τζαμπλάκωνος, περὶ τοῦ ὁποίου πολλά, ὄχι πάντοτε ἀκριβῆ, ἐγράφησαν μέχρι τοῦδε.¹

α) Ὁ μοναχὸς Ἁρσένιος Τζαμπλάκων.

Ὁ μοναχὸς τῆς μονῆς Βατοπεδίου Ἁρσένιος ὑπογράφει εἰς δύο πρὸς τὴν μονὴν ταύτην ἀφιερωτήρια ἐγγράφα του (1, τοῦ 1355 καὶ 2, τοῦ 1356) ἰδιοχειρῶς, ὅπως εἶδομεν, οὕτω: «*μοναχὸς Ἁρσένιος Τζαμπλάκων*» καὶ τίποτε περισσότερον. Εἴκοσι τρία ὅμως ἔτη προηγουμένης (τὸ 1333) ὑπογράφει ἐν Θεσσαλονίκῃ ὡς μάρτυς πωλητήριον ἐγγράφον τῆς μονῆς Χελανδαρίου κρατικὸς ὑπάλληλος, ὑπογράφον οὕτως: «*ὁ δούλος τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν ἀθθέντου καὶ βασιλέως Ἁρσένιου μοναχοῦ Τζαμπλάκων, ὁ μέγας παπίας*».²

Τὴν ἀπόδειξιν, ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου, ὅτι δηλαδή ὁ μέγας παπίας Ἁρσένιος μοναχὸς Τζαμπλάκων τοῦ παλαιοῦ χελανδαρινοῦ ἐγγράφου τοῦ 1333 καὶ ὁ ἡμέτερος μοναχὸς Ἁρσένιος Τζαμπλάκων τῆς μονῆς Βατοπεδίου τοῦ 1355/6 εἶναι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον, λαμβάνομεν πολλὰ ἔτη βραδύτερον ἀπὸ ἐγγράφον τῆς μονῆς Βατοπεδίου, τὸ ὁποῖον τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1375 ἀναφέρει παρελθόντα πρόσωπα καὶ πράγματα καὶ λέγει: «*Ὁ μέγας παπίας ἐκεῖνος καὶ Ἁρσένιος ὁ Τζαμπλάκων, πρὸ ἰκανῶν*

λέως. (Καντακ., Βόνν. II, 415, 15 καὶ 418, 10). Ὁ ἴδιος ὁ Καντακουζηνὸς, ὁμιλῶν δις περὶ τῆς δράσεως τοῦ μεγάλου δουκὸς Τζαμπλάκωνος τὸ 1348, δὲν ἀναφέρει τὸ μικρὸν αὐτοῦ ὄνομα. (Καντακ., Βόνν. III, 74,8 καὶ 77,9). Ἐὰν τὸ Ἀσωματιανὸς μόνον του ἐσήμαινε χωριστὸν πρόσωπον, οὐδὲν θὰ εἰδείκνυε ὅτι τοῦτο εἶναι εἰς Τζαμπλάκων. Χρειάζεται ὅμως νὰ λεχθῆ κατὰ τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν ἀδελφῶν Τζαμπλάκωνων ὅτι καὶ οὗτος εἶναι Τζαμπλάκων. Διὰ ταῦτα φρονοῦμεν ὅτι τὸ «*μέγας δούξ*» εἶναι παράθεσις καὶ ὁ μέγας δούξ Τζαμπλάκων ἔφερε τὸ σπάνιον βαπτιστικὸν ὄνομα Ἀσωματιανός. Ἀσωματιανός σημαίνει βεβαίως τὸν ἀφιερωμένον εἰς τοὺς Ἀσωμάτους ἢ Ἀρχαγγέλους, ὅπως ὅλα τὰ βαπτιστικὰ χριστιανικὰ ὀνόματα Ἁγίων. Ὅτι οὕτως ἔχουν τὰ πράγματα καὶ ὅτι ὁ μέγας δούξ καὶ ὁ Ἀσωματιανὸς εἶναι τὸ αὐτὸ πρόσωπον θὰ ὑποστηριχθῆ περαιτέρω καὶ ἐκ τοῦ ὀρθοῦ τῶν μεριδίων τοῦ κληρονομικοῦ κτήματος Πρινίριον, τὰ ὁποῖα ἦσαν τέσσαρα.

¹ Ὑπὸ τῶν μέχρι τοῦδε μετὰ τοὺς Τζαμπλάκωνας ἀσχοληθέντων. Βιβλιογραφίαν βλ. ἐνταῦθα ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ. Κριτικὰς παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ὑπαρχουσῶν συγχύσεων ἔκαμεν ὁ Lemerle, *Autour d'un prostagma etc.*, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 283 σημ. 3, ὁ ὁποῖος πρῶτος ἐξέφρασεν ἀμφιβολίας περὶ τῆς γενικῶς πιστευομένης ταυτίσεως Ἀλέξιου Ἁρσένιου Τζαμπλάκωνος, τῆς ὀδηγούσης εἰς παράδοξα σχόλια, ὅπως π.χ. ὅτι ὁ Καντακουζηνὸς ἐν προλήψει ἀποδίδει εἰς τὸν Ἀλέξιον τὸν μετέπειτα τίτλον του τοῦ μεγάλου παπία καὶ ὀνομάζει ἐπὶ τὸν Ἁρσένιον πρὶν λαβῆ οὗτος τὸ μοναχικὸν τοῦτο ὄνομα. «C' est étrange» ἀπλόγει δικαίως ὁ Lemerle, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 283 σημ. 3.

² Act. Chil. 123,85 (24 Δεκεμβρίου 1333).

ἤδη χρόνων εἰς καὶ αὐτὸς γεγονὼς τῆς ἡμετέρας ποίμνης καὶ ἀδελφότητος, ἐν αὐτῇ κατέλυσε τὸν βίον. Ὅτε δὲ ἡμελλε τελευτᾶν, διαθήκην διαθέμενος ἔγγραφον ἄλλα τέ τινα τῆς περιφανοῦς πόλεως Θεσσαλονίκης ἐκτὸς προσκυροῖ τῇ καθ' ἡμᾶς μονῇ καὶ δὴ καὶ ἦν εἶχε κατοικίαν ἐντὸς τῆς πόλεως ἀπειροῖ πρὸς ἡμᾶς, διεφθαρμένην οὖσαν τῷ πλέονι μέρει καὶ κεχαλασμένην ὑπὸ τῶν συγχύσεων, αἱ πολλάκις διὰ τὴν τῶν πραγμάτων ἀνωμαλίαν ἐν Θεσσαλονίκῃ γεγόνασι...».¹ Ἡ ἐν τῷ ἔγγράφῳ ὁμως τούτῳ ἀναφερομένη διαθήκη τοῦ μεγάλου παπῖα Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος, ἄλλοτε μοναχοῦ τῆς μονῆς Βατοπεδίου, εἶναι τὸ ὑπ' ἀριθ. 2 ἔγγραφον ἡμῶν καὶ ἡ ἐν Θεσσαλονίκῃ κειμένη κατοικία αὐτοῦ ἀναφέρεται εἰς τοὺς στ. 12 - 15 τοῦ ἡμετέρου ἔγγράφου. Πρόκειται λοιπὸν ἀσφαλῶς περὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου, ἦτοι ὁ Τζαμπλάκων τοῦ χελανδαρινοῦ ἔγγράφου τοῦ 1333 καὶ ὁ ἡμέτερος μοναχὸς Ἀρσένιος εἶναι τὸ αὐτὸ πρόσωπον. Ἀλλὰ τὸ ἀπρόοπτον συμπέρασμα εἶναι ἄλλο, ὅτι ὁ ἡμέτερος δηλαδὴ μοναχὸς τῆς μονῆς Βατοπεδίου Ἀρσένιος Τζαμπλάκων ἦτο μέγας παπῖας καὶ μοναχὸς ἤδη τὸ 1333, ὅτε ὑπέγραψε τὸ χελανδαρινὸν ἔγγραφον, εἴκοσι δύο λοιπὸν ἔτη πρὶν ἔλθῃ νὰ μονάσῃ εἰς τὴν μονὴν τοῦ Βατοπεδίου τὸ 1355. Πραγματικὸς ὁμως μοναχὸς, κεκαρμένος ἐν μονῇ, φαίνεται ὅτι ἐγένετο μόνον τὸ 1355, ὅταν ἠλικιωμένος πλέον ἦλθε νὰ ἡσυχάσῃ εἰς τὸ Βατοπέδι. Μέχρι τότε ἦτο «ιδιώτης μοναχός», μὴ καρεῖς ἐν μονῇ, ἀλλὰ φορῶν αὐτοβούλως τὸ καλογηρικὸν ὄρασον. Τοιοῦτοι «ιδιώται μοναχοί», κοσμοκαλόγηροι ἢ καλογεροταμένοι, ὅπως τοὺς ὀνομάζει ἀκόμη σημερον ὁ λαὸς, ὑπῆρχον πολλοὶ εἰς τὸν βυζαντινὸν κόσμον, ὅπως μαρτυρεῖ καὶ ὁ Συμεὼν Θεσσαλονίκης.² Οὕτως ἐξηγεῖται, πρῶτον, πῶς μοναχὸς ὢν φέρει τὸν τίτλον μέγας παπῖας καὶ ἐκτελεῖ χρῆν ἡρατικὸν ὑπαλλήλου, ὑπογράφων τὸ 1333 ἔγγραφον τῆς μονῆς Χελανδαρίου μετὰ τὸν γνωστὸν τύπον τῆς υπογραφῆς κρατικῶν ὑπαλλήλων: ὁ δοῦλος τοῦ κραταιοῦ καὶ ἀγίου ἡμῶν ἀυθέντου καὶ βασιλέως. Οὕτως ὑπογράφουν μόνον κρατικοὶ ὑπάλληλοι. Εὐρίσκεται λοιπὸν ἀκόμη ἐν δράσει εἰς τὸν κόσμον. Οὕτως ἐξηγεῖται, δεύτερον, τί σημαίνει ἡ φράσις τοῦ Καντακουζηνοῦ «τὰ μοναχῶν ἡμφιεσμένον, ὥσπερ εἴωθεν» κατὰ τὴν ἀφήγησιν τῆς διαπομπεύσεως τοῦ μεγάλου παπῖα Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος.³ Ἦτο λοιπὸν συνηθισμένον νὰ

¹ Γρηγόριος Παλαμᾶς 4 (1920), σ. 631.

² De sacr. ordin. M i g n e, PG. 155 στήλ. 468 A: «...ὁμοίως δὲ καὶ τῆς πνευματικῆς παιδείας λειτουργημάτων οὐ χρῆθ' ὁρεῖσθαι μοναχοῖς ιδιώταις, χειροτονίαν ὅλως μὴ ἔχουσιν...». Πρβ. τὰς παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ χωρίου τοῦ Καντακουζηνοῦ (Βόνν. III, 275,5 κέ.), τοῦ ὀνομάζοντος τὸν Νικόλαον Καβάσιαν «ὄντα ἐν ιδιώτῃ», τοῦ I h o r S ' e v c ' e n c o ἐν Dumparton Oaks Papers 11 (1957), σ. 86 σημ. 54.

³ Καντακ., Βόνν. II, σ. 256-257. Αὐτόθι, σ. 257,1: «τὰ μοναχῶν, ὥσπερ εἴωθεν, ἡμφιεσμένον». Δὲν πρόκειται λοιπὸν περὶ ἀμφιέσεως συνήθους κατὰ τὰς διαπομπεύσεις καὶ ἐξαλείφεται ἡ ἀμφιβολία τοῦ L e m e r l e, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 283 σημ.

φορῆ τὸ καλογηρικὸν ὄρασον, χωρὶς νὰ εἶναι μοναχὸς ἀνήκων εἰς μονήν. Οὕτως ἐξηγεῖται, τρίτον, διατί εἰς τὰ ἀφιερωτήριά του ἔγγραφα πρὸς τὴν μονὴν Βατοπεδίου δὲν παραθέτει πλέον εἰς τὴν ὑπογραφὴν του τὸν τίτλον του : μέγας παπίας, ἀλλὰ ὑπογράφει ἀπλῶς : *μοναχὸς Ἀρσένιος Τζαμπλάκων*. Τώρα πλέον ἐγένετο πραγματικὸς μοναχὸς καὶ ἐγκατέλειπε τὸν κόσμον καὶ τοὺς τίτλους τῆς κοσμικῆς ζωῆς.

β) Ὁ μέγας παπίας Ἀλέξιος - Ἀρσένιος Τζαμπλάκων.

Τὰ πράγματα ὅμως δὲν εἶναι τόσον ἀπλᾶ, ὅσον παρεστήσαμεν αὐτὰ κατ' ἀρχὰς διὰ τὴν σαφήνειαν. Γενικῶς πιστεύεται ὅτι ὁ μέγας παπίας Ἀρσένιος Τζαμπλάκων ἐλέγετο κατὰ κόσμον Ἀλέξιος καὶ ὅτι ἔλαβε τὸ μοναχικὸν ὄνομα Ἀρσένιος, ὅταν εἰσῆλθεν ὡς μοναχὸς εἰς τὴν μονὴν τοῦ Βατοπεδίου. Μὲ ἄλλους λόγους πιστεύεται ὅτι ὁ ἐκ τοῦ Καντακουζηνοῦ καὶ ἐκ τῶν ἐγγράφων τῆς παρὰ τὰς Σέρρας μονῆς τοῦ Προδρομοῦ γνωστὸς μέγας παπίας Ἀλέξιος Τζαμπλάκων καὶ ὁ μέγας παπίας Ἀρσένιος Τζαμπλάκων τοῦ Καντακουζηνοῦ πάλιν καὶ τῶν ἐγγράφων τοῦ Ἄθω εἶναι ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον.¹ Ὑπάρχει ὅμως μία δυσκολία. Ὁ Καντακουζηνὸς ἀναφέρει *μέγαν παπίαν* Ἀλέξιον Τζαμπλάκωνα τὸ 1327,² εἰς ἐποχὴν δηλαδὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἀλέξιος - Ἀρσένιος δὲν πρέπει νὰ ἦτο ἀκόμη μέγας παπίας, ἀφοῦ μέχρι τὸ 1332 τοὐλάχιστον μέγας παπίας εἶναι ὁ Ἀντώνιος Τζαμπλάκων, τὸν ὁποῖον εἶδομεν εἰς τὰ προηγούμενα ὑπογράφοντα τὴν μετὰ τῶν Βενετῶν συνθήκην τὸ 1332. Ἐξ ἄλλου ὁ Καντακουζηνὸς ἀναφέρει ἐπίσης *μέγαν παπίαν Ἀρσένιον* Τζαμπλάκωνα τὸ 1330,³ εἰς ἐποχὴν δηλαδὴ, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἀλέξιος δὲν εἶχε γίνῃ ἀκόμη μοναχὸς μονῆς καὶ δὲν εἶχεν ὀνομασθῆ Ἀρσένιος (1355). Εἰς ταῦτα ἐδόθη ἡ ἐξηγήσις, ὅτι ὁ Καντακουζηνὸς εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ὁμιλεῖ ἐν ἀναχρονισμῷ καὶ μεταφέρει ἐκ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν γράφει τὴν ἱστορίαν του (μετὰ τὸ 1354), τίτλους καὶ ὀνόματα εἰς τὸ παρελθόν.⁴ Ἄλλ' ὑπάρχει καὶ τὸ ἔγγραφον τῆς μονῆς Χελαν-

7. Ἄλλωστε ὁ κοιμωδούμενος ὑπὸ τοῦ ὄγλου ὡς «*Πατριάρχης Καντακουζηνοῦ*» Τζαμπλάκων (Καντακ., Βόνν. II, σ. 257,7) εἶναι φυσικώτερον νὰ ἦτο ὄρασοφόρος παρὰ ἀπλοῦς ιδιώτης.

¹ Βλ. Fr. Dölger ἐν BZ 31 (1931), σ. 451. (Ἐν βιβλιοκρισίᾳ τοῦ N. Bănescu). Βλ. ἐπίσης R. Guillaud ἐν Études Byzantines 3 (1945), σ. 208-210, ὅστις ταυτίζει τὸν Ἀλέξιον πρὸς τὸν Ἀρσένιον Τζαμπλάκωνα.

² Καντακ., I, 52. Βόνν. I, 262,15 κέ.: «*Ἀλεξίου Τζαμπλάκωνος τοῦ μεγάλου παπίου ἐνάγοντος πρὸς τοῦτο, ἐκ Χριστουπόλεως κρῖφα πρὸς αὐτὸν διαλεγόμενον...*» (Τὸ 1327).

³ Καντακ., II, 22. Βόνν. I, 437,18 κέ.: «*Ἀρσένιος δὲ Τζαμπλάκων ὁ μέγας παπίας παρελθὼν ἐπὶ τοῦ βασιλέως ἐδίωκε τὸν Συργιάννην ἀπιστίας...*» (Ἐσφαλμένως, ὡς θὰ ἴδωμεν περαιτέρω, τὸ 1330).

⁴ Fr. Dölger ἐν BZ 31 (1931), σ. 451.

δαρίου, τὸ ὁποῖον τὸ 1333 φέρει τὴν ὑπογραφήν μεγάλου παπία Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος καὶ ὄχι Ἀλεξίου. Εἰς τὸ γεγονός τοῦτο ἐδόθη ἡ ἐξήγησις, ὅτι ἡ ὑπογραφή τοῦ Ἀρσενίου ἐτέθη ἐκ τῶν ὑστέρων εἰς τὸ ἔγγραφον τοῦτο εἰς τὴν θέσιν τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Ἀλεξίου, καὶ τοῦτο ἐγένετο μετὰ τὴν εἰσοδὸν τοῦ Τζαμπλάκωνος τοῦτου εἰς τὴν μονὴν Βατοπεδίου, ὁπότε ἔλαβεν οὗτος τὸ μοναχικὸν ὄνομα Ἀρσένιος, μετὰ δηλαδὴ τὸ 1355, ἐνῶ τὸ ἔγγραφον τὸ 1333 δὲν θὰ ἔφερον οὐδεμίαν ὑπογραφήν μοναχοῦ, ἀφοῦ ὅλοι αἱ ἄλλαι ὑπογραφαὶ του εἶναι λαϊκῶν ἀρχόντων.¹

Ἡ λύσις ὄλων αὐτῶν τῶν δυσκολιῶν εἶναι ἴσως ἀπλουστερά. Ἦδη ἔχει γεννηθῆ ἡ πρώτη ἀμφιβολία ὡς πρὸς τὴν ὀρθότητα τῆς ταυτίσεως Ἀλεξίου - Ἀρσενίου Τσαμπλάκωνος,² δὲν παρατηρήθη ὅμως ὅτι τὸ ὄνομα Ἀντώνιος εἶναι μοναχικὸν καὶ δυνατὸν νὰ ὑποκρύπτῃ ἄλλον Τζαμπλάκωνα. Διὰ ταῦτα ἡμεῖς εἰς τὰ ἐπόμενα θὰ θεωρήσωμεν τὸν μέγαν παπίαν Ἀλέξιον Τζαμπλάκωνα καὶ τὸν μέγαν παπίαν Ἀρσένιον Τζαμπλάκωνα προσωρινῶς ὡς δύο διαφορετικὰ πρόσωπα.

Εἰς δύο προστάγματα τῶν συμφιλιωμένων πρὸς καιρὸν αὐτοκρατόρων, ἐν τοῦ Ἀνδρονίκου Β' τοῦ Ἰουλίου 1326 καὶ ἐν τοῦ Ἀνδρονίκου Γ' πάλιν τοῦ Ἰουλίου 1326, ἀμφότερα διατηρηθέντα εἰς τὴν παρὰ τὰς Σέρρας μονὴν τοῦ Προδρόμου, ἐμφανίζεται, ὡς γνωστόν, τὸ πρῶτον ὁ Ἀλέξιος Τζαμπλάκων ὄχι ὡς μέγας παπίας (22ος βαθμὸς),³ ἀλλὰ μὲ πολλὴ μικρότερον βαθμὸν, ὡς μέγας τζαούσιος (37ος βαθμὸς). Ὁ μέγας τζαούσιος οὗτος εἶναι διοικητὴς τῶν Σερρών καὶ τῶν κάστρων μεταξὺ Παγγαίου καὶ Συμβόλου (Ποπολίας).⁴ Ἡ διοικητικὴ λοιπὸν αὐτοῦ περιοχὴ ἐμπίπτει εἰς τὸ μερίδιον Ἀνδρονίκου Β' τοῦ Γέροντος κατὰ τὴν συμφωνηθεῖσαν τὸ 1321 μεταξὺ πάππου καὶ ἐγγόνου διανομὴν τοῦ κράτους. Εἶναι συνεπῶς διωρισμένος εἰς τὴν ἐμπιστευτικὴν αὐτὴν θέσιν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ κατὰ τεκμήριον παραμένει πιστὸς εἰς τὸν Ἀνδρόνικον τὸν Β'. Τὸ ἐπόμενον ὅμως ἔτος 1327 ὁ Καντακουζηνὸς ἀναφέρει μέγαν παπίαν πλὴν Ἀλεξίου Τζαμπλάκωνα, δρῶντα εἰς τὴν αὐτὴν περιοχὴν καὶ ἐνεργοῦντα κρυφίως ὑπὲρ Ἀν-

¹ Fr. Dölger, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 451.

² P. Lemerle, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 283, σημ. 3.

³ Βλ. André Guillou, Les archives de Saint-Jean-Prodrôme sur le mont Ménéce. Paris 1955, σ. 75 καὶ σ. 78: «... ἢ Οἰκίε τῆ βασιλείᾳ μου μέγα τσαούσιε κεφαλὴ τῆς θεοσώστου πόλεως Σερρών, ἀλλὰ δὴ καὶ τῶν κάστρων καὶ τῆς χώρας Ποπολίας κῆρ Ἀλέξιε Τζαμπλάκων...». Περὶ μεγάλου τσαουσίου βλ. R. Guillaud, Sur quelques grands dignitaires byzantins du XIe siècle. Τόμ. Κωνστ. Ἀρμενοπούλου. Θεσσαλονίκη 1952 (Ἐτ. Ἐπετ. Σχολ. Νομ. καὶ Οἰκον. Ἐπιστ. 5), σ. 183 κέ. (μέγας τζαούσιος), σ. 188 κέ. (μέγας τζαούσιος Ἀλέξιος Τζαμπλάκων). Πρβ. Fr. Dölger ἐν BZ 31 (1931), σ. 451.

⁴ Περὶ κατεπανικίου Ποπολίας βλ. Γ. Ι. Θεοχαρίδου, Κατεπανίγια Μακεδονίας. Θεσσαλονίκη 1954, σ. 53 κέ.

δρονίκου Γ' του Νέου, ὁ ὁποῖος τὸ ἔτος τοῦτο ἦλθε διὰ δευτέραν φορὰν εἰς ὄξιν πρὸς τὸν πάππον του Ἀνδρονίκου Β'.¹ Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ διοικητοῦ Σερῶν καὶ τῶν κάστρων Ποπολίας Ἀλεξίου Τζαμπλάκωνος τοῦ 1326, ὅστις ἐν τῷ μεταξὺ ἔλαβε, διὰ νὰ κολακευθῆ ἴσως καὶ νὰ ἐξασφαλισθῆ ἡ νομιμοφροσύνη του, παρὰ τοῦ Ἀνδρονίκου Β' τὸν πολὺ μεγαλύτερον βαθμὸν τοῦ μεγάλου παπία.² Τὸ γεγονός ὅμως ὅτι οὗτος ἐνεργεῖ κρυφίως ὑπὲρ τοῦ ἀντιπάλου τοῦ κυρίου του δεικνύει, νομίζομεν, ὅτι ἐπισήμως θεωρεῖται ἄνθρωπος τοῦ Ἀνδρονίκου Β', ἐνῶ κρυφίως τὸν προδίδει. Αὐτὴν τὴν ἐπαμφοτερίζουσαν προδοτικὴν στάσιν ἐτήρησαν, ὡς γνωστόν, πολλοὶ ἀξιωματοῦχοι καὶ μεγιστᾶνες κατὰ τὸν πόλεμον τῶν δύο Ἀνδρονίκων καὶ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Καντακουζηνοῦ (ὅπως π.χ. ὁ Συργιάννης, ὁ Συναδηνὸς καὶ ὁ Κοκκαλᾶς εἰς τὴν Θεσσαλονίκην), μὴ διαβλέποντες ποῖος ἐν τέλει θὰ ἐπικρατήσῃ καὶ προσπαθοῦντες νὰ διατηρήσουν ἀξιώματα καὶ περιουσίας. Τὸν αὐτὸν Ἀλέξιον Τζαμπλάκωνα, ἂν καὶ δὲν ἀναφέρεται τὸ μικρὸν αὐτοῦ ὄνομα, ἄφησε προφανῶς εἰς Ζίγναν μετὰ τῶν ἀποσκευῶν καὶ τῶν ἀχθοφόρων ζῶων ὁ Ἀνδρόνικος ὁ Γ', ὅταν εἰδοποιήθη τὸ 1328 ὅτι ἡ Θεσσαλονίκη ἦτο ἐτοιμὴ νὰ παραδοθῆ ἐκ νέου εἰς αὐτὸν καὶ ἔσπευσε πρὸς τὰ ἐκεῖ.³ Ἐξεδηλώθη λοιπὸν φανερῶς τὸ 1328, ὅταν διαφαίνεται πλέον ἡ καταστροφὴ τοῦ γέροντος αὐτοκράτορος, ὁ Ἀλέξιος Τζαμπλάκων ὑπὲρ τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Νέου.

Μετὰ τὸ 1328 ἐξαφανίζεται τὸ ὄνομα Ἀλέξιος καὶ συμβαίνουν τὰ περιεργα, τὸ 1330 νὰ ἐμφανίζεται παρὰ τῷ Καντακουζηνῷ μέγας παπίας Ἀρσένιος Τζαμπλάκων, τὸ 1332 εἰς τὴν ἀναφερθεῖσαν συνθήκην μέγας παπίας Ἀντώνιος Τζαμπλάκων καὶ ἀπὸ τοῦ 1333 πάλιν μέγας παπίας Ἀρσένιος Τζαμπλάκων ἢ μόνον μέγας παπίας Τζαμπλάκων. Διὰ νὰ ἐξομαλυνθῆ αὐτὴ ἡ δυσκολία ἐγένετο ἡ ταύτισις Ἀλεξίου - Ἀρσενίου καὶ διὰ νὰ ὑπερηδηθῆ ὁ μεσολαβῶν ἐνοχλητικὸς Ἀντώνιος ἀπεδόθη εἰς τὸν Καντακουζηνὸν ἢ ἀπόδοσις τοῦ ἀξιώματος «μέγας παπίας» εἰς τὸν Ἀλέξιον, ὅταν μέγας παπίας ἦτο ἀκόμη ὁ Ἀντώνιος, καὶ ἡ πρόληψις τοῦ μοναχικοῦ ὀνόματος «Ἀρσένιος», ὅταν οὗτος ἐλέγετο εἰσέτι Ἀλέξιος, μὴ ὄν ἀκόμη μοναχός.

Τί ἀπέγινεν ὁ Ἀλέξιος Τζαμπλάκων μετὰ τὸ 1338; Ἐὰν ἀπέθανεν ἢ ἄλλως ἀπεσύρθη τῆς δημοσίας ζωῆς, ποῖος τὸν διεδέχθη εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ μεγάλου παπία; Εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Καντακουζηνοῦ τὸ πρῶτον τὸ 1330

¹ Καντακ. Ι, 52. Βόνν. Ι, 262,15 κέ.: «...Ἀλεξίου Τζαμπλάκωνος τοῦ μεγάλου παπίου ἐνάγοντος πρὸς τοῦτο, ἐκ Χριστουπόλεως κρύφα πρὸς αὐτὸν διαλεγόμενον...».

² Βλ. ἀνωτέρω σημ. 1, σελ. 155.

³ Καντακ. Ι, 53. Βόνν. Ι, 267, 9 κέ.: «...τὰ τε ἀχθοφόρα τῶν ζῶων καὶ τὰς ἀποσκευὰς καὶ σιραισιωτῶν ὅσοι μὴ εὐπόρουν ἵππων εὐρώσιων καὶ τὰ πολέμια ἀγαθῶν καταλείπειν ἀπολεξάμενος ἐν Ζίγνῃ ἅμα Τζαμπλάκωνι τῷ μεγάλῳ παπία καὶ τιον ἐτίροις ὀλίγοις...».

ἐμφανίζεται ὁ μέγας παπίας Ἀρσένιος Τζαμπλάκων, ὁ ὁποῖος κατηγορεῖ τὸν Συργιάννην, ὅτι συγκροτεῖ συνωμοτικὴν ὀργάνωσιν ὀρκίζων Θεσσαλονικεῖς νὰ παραμείνουν, ὅ,τι καὶ ἂν συμβῆ, πιστοὶ εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὸν μέλλοντα νὰ γεννηθῆ διάδοχον τοῦ θρόνου, τὸν ἔπειτα Ἰωάννην Ε΄.¹ Αἱ χρονολογίαι ὅμως τοῦ Καντακουζηνοῦ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς ἱστορίας τὸν ἐλέγχονται, ὡς παρετήρησεν ἤδη ὁ St. Binon, μὴ ἀκριβεῖς. Δεδομένου ὅτι αἱ συνωμοτικαὶ ἐνέργειαι τοῦ Συργιάννη ἔλαβον χώραν ὀλίγον πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰωάννου τοῦ Ε΄, ἥτις ἐγένετο κατὰ τὴν 18ην Ἰουνίου τοῦ 1332,² δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀπεκαλύφθη δύο ἔτη προηγουμένως, τὸ 1330, συνωμοσία, ἣ ὁποία πράγματι ἐγένετο μετὰ δύο ἔτη, τὸ 1332. Ἡ ἀποκάλυψις ἄρα τῆς συνωμοσίας τοῦ Συργιάννη καὶ ἐπομένως καὶ ἡ πρώτη ἐμφάνισις τοῦ μεγάλου παπία Ἀρσένιου Τζαμπλάκωνος πρέπει νὰ τοποθετηθοῦν μερικὸς μῆνας μετὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1332, ἕως καὶ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 1333, ἀφοῦ ἡ συνωμοσία ἀπεκαλύφθη χρόνον τινα μετὰ τὴν ἐξύφανσίν της.

Οὐδείς λοιπὸν μέγας παπίας Ἀρσένιος Τζαμπλάκων ἀναφέρεται πράγματι ἀπὸ τοῦ 1328, τὴν τελευταίαν φορὰν, καθ' ἣν ἀναφέρεται ὁ Ἀλέξιος, μέχρι τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1332, τὴν πρώτην φορὰν, καθ' ἣν ἀναφέρεται ὁ Ἀντώνιος Τζαμπλάκων. Τὴν 24 Μαΐου ὅμως τοῦ 1328 παρητήθη τοῦ θρόνου ὁ γέρον αὐτοκράτωρ Ἀνδρόνικος Β΄, τὸν ὁποῖον κατεπρόδωσεν, ὡς εἶδομεν, ὁ Ἀλέξιος Τζαμπλάκων, καὶ μετὰ δύο ἔτη, τὸ 1330, ἀναγκασθεὶς νὰ ἀποσυρθῆ εἰς μονὴν ἔλαβε τὸ μοναχικὸν ὄνομα Ἀντώνιος. Ὀλίγους δὲ μῆνας πρὸ τῆς ὑπογραφῆς τῆς μετὰ τῶν Βενετῶν συνθήκης καὶ τῆς μοναδικῆς ἐμφανίσεως τοῦ μεγάλου παπία Ἀντωνίου Τζαμπλάκωνος ἀπέθανε τὴν 13 Φεβρουαρίου 1332 ὁ αὐτοκράτωρ - μοναχὸς Ἀνδρόνικος - Ἀντώνιος. Δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ὑποθέσωμεν ἄρα γε, οὐδενὸς πλέον ἐμποδίζοντος πρὸς τοῦτο, ὅτι ὁ ἄλλοτε εὐεργετηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ διοικητῆς Σερρῶν μέγας παπίας Ἀλέξιος Τζαμπλάκων, αἰσθανόμενος τύψεις διὰ τὴν προδοσίαν του, ἅμα τῇ ἀγγελίᾳ τοῦ θανάτου τοῦ εὐεργέτου του τὸν ἐμμήθη, διὰ νὰ ἐξιλεωθῆ πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἐφόρεσεν ἐν τῷ κόσμῳ ἀκόμη τὸ μοναχικὸν ἔνδυμα, μετονομασθεὶς καὶ αὐτὸς εἰς Ἀντώνιον, βοηθοῦντος καὶ τοῦ ἀρχικοῦ γραμμάτου τοῦ ὀνόματός του ; Εἶναι ἀληθὲς ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ μίαν εἰκασίαν, ἀλλὰ ἡ ταῦτισις Ἀλέξιος - Ἀντώνιος αἶρει περισσοτέρας δυσκολίας, παρὰ ἡ ταῦτισις Ἀλέξιος - Ἀρσένιος, ἣ ὁποία, μὴ γνωρίζουσα ποῦ νὰ τοποθετήσῃ τὸν Ἀντώνιον Τζαμπλάκωνα, ἐπιρροῖται εἰς τὸν Καντακουζηνὸν τὴν εὐθύνην ἀπιθάνων ἀναχρονισμῶν. Ἄλλωστε θὰ ἴδωμεν περαιτέρω ὅτι δὲν εἶναι πιθανὸν ὁ Ἀρσένιος νὰ ἐλέγγοτο κατὰ κόσμον Ἀλέξιος, ἀφοῦ ἔχει

¹ Καντακ. II, 22. Βόνν. I, 437, 15 κέ.

² St. Binon, A propos d' un prostagma inédit d' Andronic III Paléologue. BZ 38 (1938), σ. 382 καὶ σ. 386.

δμώνυμον υἱὸν Ἀλέξιον. Θεωροῦμεν λοιπὸν λίαν πιθανὸν ὅτι πρὸ τοῦ Νοεμβρίου 1332 ὁ μέγας παπίας Ἀλέξιος Τζαμπλάκων ἐφόρεσεν ἐν τῷ κόσμφ ἀκόμη τὸ καλογηρικὸν ῥάσον καὶ μετωνόμασεν ἑαυτὸν εἰς Ἀντώνιον.

Ὁ μέγας παπίας Ἀντώνιος Τζαμπλάκων δὲν ἐμφανίζεται πλέον μετὰ τὸ 1332. Ὁ Καντακουζηνός, ὁ ὁποῖος παρίστατο τότε ὡς μάργος κατὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς συνθήκης τοῦ 1332, οὐδέποτε ἀνέφερε μέγαν παπίαν Ἀντώνιον Τζαμπλάκωνα, πράγμα περίεργον, προκειμένου περὶ μεγάλου κρατικοῦ ὑπαλλήλου, ὑπογράφοντος συνθήκην τοῦ κράτους. Ὁ Καντακουζηνὸς γνωρίζει μόνον Ἀλέξιον καὶ Ἀρσένιον Τζαμπλάκων. Φαίνεται ὅτι ἀμέσως μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς συνθήκης ὁ Ἀντώνιος Τζαμπλάκων εἰσῆλθεν εἰς μονὴν καὶ ἀπεσύρθη τοῦ δημοσίου βίου. Ἡ ὑπογραφή τῆς συνθήκης ἦτο ἡ τελευταία ὑπηρεσιακὴ πράξις τοῦ μεγάλου παπία, ὁ ὁποῖος ἠτοιμάζετο ἤδη νὰ εἰσέλθῃ εἰς μονήν. Ἀμέσως κατόπιν, τὸν Δεκέμβριον τοῦ ἔτους 1333, ἐμφανίζεται μέγας παπίας Ἀρσένιος πλέον Τζαμπλάκων, τοῦ ὁποῖου, ὡς εἶδομεν, καὶ ὁ πατὴρ ὑπῆρξε μέγας παπίας. Ὁ Ἀλέξιος - Ἀντώνιος λοιπὸν ἦτο λίαν πιθανῶς ὁ πατὴρ τοῦ Ἀρσενίου. Πρὸς τοῦτο συμφωνεῖ, ὡς θὰ ἴδωμεν, τὸ γεγονός, ὅτι ἕγγονος τοῦ Ἀρσενίου ἐκ τοῦ υἱοῦ του Μιχαὴλ φέρει τὸ ὄνομα Ἀλέξιος, ὄνομα τοῦ πάππου του.¹

Ἐὰν ἡ ταύτισις αὕτη Ἀλέξιος = Ἀντώνιος εἶναι ὀρθή, τότε κατ' ἀνάγκην ἀπὸ τοῦ 1326 μέχρι τοῦ 1333 πᾶς μέγας παπίας Τζαμπλάκων, ἄνευ μικροῦ ὀνόματος ἀναφερόμενος, εἶναι ὁ Ἀλέξιος. Οὕτω καὶ ὁ διευθύνων τὸ ἀριστερὸν κέρας κατὰ τὴν μάχην τοῦ Ῥωσοκάστρου τοῦ 1331 μέγας παπίας Τζαμπλάκων εἶναι προφανῶς ὁ Ἀλέξιος.² Δὲν συμβαίνει ὁμοως τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τοὺς μετὰ τὸ 1333 ἄνευ μικροῦ ὀνόματος ἀναφερομένους μεγάλους παπίας Τζαμπλάκωνας, τοὺς ὁποίους θὰ συναντήσωμεν παρακατιόντες.

γ) Ὁ μέγας παπίας Ἀρσένιος Τζαμπλάκων.

Πρώτην φορὰν ὑπογράφεται πράγματι μέγας παπίας Ἀρσένιος Τζαμπλάκων εἰς τὸ ἔγγραφον τῆς μονῆς Χελανδαρίου τῆς 24 Δεκεμβρίου 1333, ὅπου οὗτος θέτει τὴν ὑπογραφὴν του ὡς κρατικὸς ὑπάλληλος, ἂν καὶ φέρει τὸ καλογηρικὸν ῥάσον καὶ ἀρέσκειται νὰ αὐτοτιτλοφορῆται μοναχός. Δὲν γνωρίζομεν πῶς ἐλέγετο κατὰ κόσμον ὁ Ἀρσένιος Τζαμπλάκων καὶ ποία ἦτο

¹ Βλ. περαιτέρω ἔγγραφον 4α (ὁ Ἀλέξιος Καβαλλάριος Τζαμπλάκων).

² Καντακ. II, 27. Βόνν. I, 465, 10 κέ.: «...ἤρχε δὲ τοῦ μὲν δεξιοῦ κέρως ὁ πρωτοστράτωρ (ὁ Συναδηνὸς δηλ.), τοῦ δὲ ἀριστεροῦ Τζαμπλάκων ὁ μέγας παπίας, τὸ μέσον δὲ αὐτὸς ἐπέχεν ὁ βασιλεύς.. (ὁ Ἀνδρόνικος Γ' δηλ.).». Ὁ Ἀλέξιος πρέπει νὰ εἶναι ὁ μέγας παπίας Τζαμπλάκων, ὁ ἐκδόσας ὀρθωμοτικὸν γράμμα διὰ τοὺς χωρικοὺς τῆς Ῥεντίας, ἀναφερόμενον ἀργότερον εἰς ἔγγραφον τῆς μονῆς Ἐσφιγμένου τοῦ 1334. Act. Esph. VIII, 24 (σ. 23). Πρβ. Lemerle, *Autour d' un proto-stagma etc.*, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 283, σμμ. 5.

ἡ σταδιοδρομία του πρὸ τοῦ Δεκεμβρίου 1333. Ἡ μόνη γνωστὴ πρᾶξις του πρὸ τῆς χρονολογίας ταύτης εἶναι ἡ κατηγορία του κατὰ τοῦ Συργιάννη, ἡ ὁποία, ὡς εἰδομεν, πρέπει νὰ τοποθετηθῆ μεταξὺ Νοεμβρίου 1332 (τελευταίαν φορὰν, καθ' ἣν ἀναφέρεται ὁ Ἀντώνιος Τζαμπλάκων) καὶ Δεκεμβρίου 1333 (πρώτην φορὰν, καθ' ἣν ἀναφέρεται ὁ Ἀρσένιος) καὶ ὄχι εἰς τὸ ἔτος 1330, ὅπως θέλει ἡ ἐσφαλμένη χρονολογία τοῦ Καντακουζηνοῦ. Ἀκριβέστερον ἡ κατὰ τοῦ Συργιάννη κατηγορία πρέπει νὰ ἔλαβε χώραν τὸν Ἰούλιον τοῦ 1333 διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους. Μετὰ τὴν κατηγορίαν ἐπὶ συνωμοσίᾳ ὁ Ἀνδρόνικος ὁ Γ', ὁ Καντακουζηνὸς καὶ ὁ Συργιάννης ἐπιστρέφουν ἐκ Θεσσαλονίκης εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου πρόκειται νὰ ἀρχίσῃ ἡ δίκη τοῦ Συργιάννη. Ἀναβάλλεται ὁμως αὕτη ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, διότι ἀνηγγέλθη ὅτι ὁ Ὅρχάν πολιορκεῖ τὴν Νικομήδειαν.¹ Τὸ διαρρῦσαν ὁμως χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς κατηγορίας δὲν δύναται νὰ εἶναι πολὺ μεγάλυτερον τοῦ μηνός. Τόσος χρόνος εἶναι φυσικὸν νὰ ἀπητήθη διὰ τὸ ταξείδιον, τὴν τυχὸν χρονοτριβὴν καὶ ἀναβολὴν. Κατὰ τὸ ἀνώνυμον ὁμως χρονικὸν τοῦ ἔλλην. κώδ. 42ὸ τῆς Μόσχας ὁ Ἀνδρόνικος Γ' ἔπλευσε τότε, ἅμα τῇ ἀναγγελίᾳ τῆς πολιορκίας, μετὰ τοῦ στόλου εἰς Νικομήδειαν, ὅπου συνήψε συνθήκην μετὰ τοῦ Ὅρχάν, πληρώσας 12.000 ὑπέρπυρα διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν καὶ ἄλλων ὀχυρῶν πόλεων.² Αὕτη εἶναι ἡ πρώτη συνάντησις μεταξὺ Ἀνδρονίκου Γ' καὶ Ὅρχάν. Ἐπικολούθησε καὶ δευτέρα μέχρι τῆς ὀριστικῆς καταλήψεως τῆς Νικομηδείας ὑπὸ τῶν Τούρκων τὸ 1337. Ἡ συνθήκη ὁμως αὕτη πρέπει κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ St. Binon νὰ συνήφθη τὸν Αὐγούστον τοῦ 1333. Ἐπομένως διὰ νὰ ἐξοικονομηθῆ τὸ χρονικὸν διάστημα διὰ τὴν μετάβασιν εἰς Κωνσταντινούπολιν, τὴν μικρὰν χρονοτριβὴν ἐκεῖ καὶ τὴν ἀναβολὴν τῆς δίκης μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ Ἀνδρονίκου μετὰ τὴν κατ' Αὐγούστον σύναψιν τῆς συνθήκης, πρέπει νὰ ὀπισθοχωρήσωμεν ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου τοῦλάχιστον ἕνα μῆνα. Ὅθεν ἡ κατὰ τοῦ Συργιάννη κατηγορία τοῦ Ἀρσένιου Τζαμπλάκωνος ἔλαβε χώραν τὸν Ἰούλιον τοῦ ἔτους 1333. Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Ἀνδρονίκου καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ὡς γνωστόν, περὶ τὰ τέλη τοῦ Αὐγούστου ἢ τὰς ἀρχὰς Σεπτεμβρίου λίαν πιθανῶς, ὁ Συργιάννης διέφυγεν εἰς Γαλατὰν καὶ ἐκεῖθεν διεπεραιώθη εἰς Εὐβοίαν, ὅπου παρέμεινε μέχρι τέλους τοῦ ἔτους 1333.³

¹ St. Binon, A propos d' un prostagma etc., ἐνθ' ἀνωτ. σ. 384 καὶ σημ. 1.

² V. Laurent, La chronique anonyme du cod. Mosquensis gr. 426 et la pénétration turque en Bithynie au debut du XIVe siècle. REB 7 (1949), 211.

³ St. Binon, A propos d' un prostagma etc., ἐνθ' ἀνωτ. σ. 384. Δὲν εἶναι περιεργον διατὶ ὁ St. Binon, ἀσχολούμενος ἰδιαιτέρως μὲ τὴν σταδιοδρομίαν τοῦ Συργιάννη, ἀλλὰ μὴ ἔχων ὅλα τὰ ἀνωτέρω χρησιμοποιηθέντα στοιχεῖα, δὲν ἐπεχείρησε νὰ καθορίσῃ ἀκριβέστερον τὴν χρονολογίαν τῆς κατηγορίας τοῦ Τζαμ-

Τὸν Ἰουλίον λοιπὸν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τοῦ 1333 ὁ μέγας παπίας Ἀρσένιος Τζαμπλάκων εὐρίσκειτο εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπου ἀπεκάλυψε τὴν συνωμοτικὴν διαγωγὴν τοῦ Συργιάννη. Εἰς τὴν Θεσσαλονίκην δὲ πάλιν τὴν 24 Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1333 ὑπογράφει ὡς μέγας παπίας Ἀρσένιος μοναχὸς Τζαμπλάκων τὸ ἔγγραφον τῆς μονῆς Χελανδαρίου, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ πρωτοστράτωρ Θεόδωρος Δούκας Παλαιολόγος Συναδηνὸς πωλεῖ εἰς τὸν ἡγούμενον τῆς μονῆς Χελανδαρίου Γεωβάσιον μύλανα καὶ γῆν πενήκοντα μοδίων, κείμενα εἰς τὸ χωρίον Κρημνὰ παρὰ τὴν Ζίχναν.¹ Ὁ τόπος τῆς μονίμου διαμονῆς λοιπὸν τοῦ μεγάλου παπία Ἀρσενίου Τζαμπλάκων φαίνεται ὅτι ἦτο ἡ Θεσσαλονίκη, ὅπου ὁ Ἀρσένιος Τζαμπλάκων εἶχεν οἰκίαν καὶ κτήματα, τὰ ὁποῖα θὰ ἀφιερῶσθαι ἀργότερον εἰς τὴν μονὴν Βατοπεδίου εἰσερχόμενος εἰς αὐτὴν ὡς μοναχός, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Ἀλέξιον - Ἀντώνιον Τζαμπλάκωνα, τὸν ὁποῖον εἶδομεν ἐδρεύοντα εἰς Σέρρας καὶ Χριστούπολιν.

Ἐπὶ ὀκταετίαν κατόπιν, μέχρι τοῦ 1341, δὲν ἀναφέρεται ὁ μέγας παπίας Ἀρσένιος Τζαμπλάκων. Τὴν 15 Ἰουνίου 1341 ἀπέθανεν ὁ Ἀνδρόνικος ὁ Γ.² Τότε ὁ διοικητὴς τῆς Θεσσαλονίκης Θεόδωρος Συναδηνός, ἄλλοι ἀξιωματοῦχοι καὶ ὁ μέγας παπίας Τζαμπλάκων, συμφωνήσαντες μεταξὺ των, ἀπέστειλαν εἰς Διδυμότειχον πρὸς τὸν μέγαν δομέστικον Ἰωάννην Καντακουζηνὸν ὡς πρεσβευτὰς τὸν πιγκέρην Ἰωάννην Ἀγγελον, τὸν Κωνσταντῖνον Παλαιολόγον καὶ τὸν Τζαμπλάκωνα, ἵνα ἀνακοινώσουν εἰς τὸν μέγαν δομέστικον τὴν κοινὴν αὐτῶν ἀπόφασιν. Ἦτο δὲ ἡ κοινὴ αὐτῶν ἀπόφασις νὰ ἀναγνωρίσουν τὸν Καντακουζηνὸν ὡς συναυτοκράτορα, ἐπίτροπον τοῦ ἀνηλίκου διαδόχου Ἰωάννου τοῦ Ε', καὶ τοῦτο ἐπεχείρησαν νὰ ἐκδηλώσουν ἐπισήμως, ὅταν συνητήθησαν μετ' αὐτοῦ, καταβάντες τῶν ἵππων καὶ προσκυνήσαντες αὐτόν, ἀποδίδοντες οὕτω τιμὰς, ὀφειλομένας εἰς αὐτοκράτορα, δι' ὅπερ ἐπέπληξεν αὐτοὺς ὁ Καντακουζηνός.³ Ὁ ἄνευ μικροῦ ὀνόματος ἀναφερόμενος μέγας παπίας Τζαμπλάκων οὗτος εἶναι ἀναμφιβόλως ὁ ἐκ Θεσσαλονίκης Ἀρσένιος Τζαμπλάκων, ἀφοῦ ἄλλος μέγας παπίας δὲν δύναται νὰ ὑπάρχη συγχρόνως.

πλάκωνος κατὰ τοῦ Συργιάννη. Τὸ χρονικὸν τῆς Μόσχας ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ὑπό τοῦ Μ. Goria nov πολὺ ἀργότερον, ἐν *Vizantijskij Vremennik* II (1949), σ. 281-287.

¹ Τὸ ἔγγραφον ἐγράφη διὰ χειρὸς τοῦ Δημητρίου Διαβασημέρη, οἰκονόμου καὶ ταβουλλαρίου. Ὁ Δημήτριος Διαβασημέρης εἶναι καὶ ἐξ ἄλλων ἐγγράφων γνωστός ἀξιωματοῦχος τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης. Οὕτω π.χ. τὴν 9ην Νοεμβρίου ὑπογράφει ἐν Θεσσαλονίᾳ ἔγγραφον διὰ τὴν μονὴν Χελανδαρίου. *Act. Chil.*, 84, 114.

² G. Ostrogorsky, *Geschichte des Byzantinischen Staates*. München 1952, 405.

³ Καντακ. III, 11. Βόνν. II, 77, 15 κέ.: «...Τζαμπλάκων τε ὁ μέγας παπίας καὶ ὅσοι τῶν ἐν τέλει ἦσαν πόλεον ἐπιτροπεύοντες...».

Τὸ ἐπόμενον ἔτος, 1342, ὁ Καντακουζηνὸς χρησιμοποιοεῖ τοὺς αὐτοὺς πρέσβεις εἰς ἀποστολὴν πρὸς τὸν κράλην τῆς Σερβίας Στέφανον Δουσάν, ἵνα λάβῃ ἐπιβεβαίωσιν τῶν μετ' αὐτοῦ συνθηκῶν, καὶ εἶναι οἱ πρέσβεις αὐτοὶ πάλιν ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος καὶ ὁ Τζαμπλάκων, ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην ὁ Καντακουζηνὸς ἀναφέρει τὸ μικρὸν ὄνομα Ἀρσένιος καὶ παραλείπει τὸν τίτλον μέγας παπίας. Τότε συνέβη τὸ γνωστὸν ἐπεισόδιον τοῦ Τζιμπάνου, ὅπως διηγεῖται τοῦτο ὁ Καντακουζηνός. Οἱ πρέσβεις κατὰ τὴν ἐπιστροφήν των ἐκ τῆς αὐλῆς τοῦ Δουσάν, ταξειδεύοντες ἐφιπποῖ, ἐστάθμευσαν πρὸς ἀνάπαυσιν εἰς τὸ χωρίον τοῦ Δαβὶδ πλησίον τοῦ φρουρίου Προσάκου καὶ ἐφιλοξενήθησαν ὑπὸ τινος Σέρβου νομάδος ποιμένος ὀνόματι Τζιμπάνου. Οὗτος γνωρίζων τὰ γεγονότα τοῦ Γυναικοκάστρου, ὅπου ὁ Καντακουζηνὸς εἶχεν ἐγκαταλειφθῆ ὑπὸ τοῦ πλείστου ἐκ τῶν ὀπαδῶν του, ἐνῶ ὁ Ἀπόκαυκος καὶ οἱ Ζηλωταὶ ἦσαν πανίσχυροι ἐντὸς τῆς Θεσσαλονίκης, διέκρινε μὲ τὴν βαρβαρικὴν του πονηρίαν ὅτι εἶχεν εἰς χεῖράς του τὴν εὐκαιρίαν νὰ ὠφελθῆ διττῶς. Κατέστησε τοὺς πρέσβεις αἰχμαλώτους, δεσμεύσας αὐτοὺς ἴσως κατὰ τὸν ὕπνον τῇ βοηθείᾳ ἀνθρώπων του, καὶ κατόπιν ἠτόμολῃσεν εἰς Θεσσαλονικὴν πρὸς τὸν Ἀπόκαυκον μετὰ τῆς οἰκογενείας του καὶ τῶν ποιμνίων του, κατακρατήσας τοὺς ἵππους καὶ ὄλην τὴν πολυτελεῆ ἀποσκευὴν τῶν βασιλικῶν πρέσβεων. Ὁ Ἀπόκαυκος ἐδώρησεν εἰς τὸν βάρβαρον ὄλην τὴν ἀκίνητον περιουσίαν τοῦ Τζαμπλάκωνος ἐν Θεσσαλονικίᾳ, οἰκίας δηλαδὴ καὶ κτήματα. Ἐκ τῶν αἰχμαλώτων τὸν μὲν πρωτοσεβαστὸν Κωνσταντῖνον Παλαιολόγον ἔρριψεν εἰς τὴν φυλακὴν, τὸν δὲ Τζαμπλάκωνα παρέδωκεν εἰς τὰ πληρώματα τῶν πλοίων του πρὸς διαπόμπευσιν.¹ Διὰ τὴν ἔξαιρετικὴν αὐτῆ μεταχειρίσιν; Πρόκειται περὶ συγγενοῦς τοῦ Καντακουζηνοῦ. Ὅπως θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, ὁ Ἀρσένιος Τζαμπλάκων εἶναι συμπέθερος τοῦ Καντακουζηνοῦ.² Κατὰ τὴν ἀφήγησιν τοῦ Καντακουζηνοῦ ἡ διαπόμπευσις ἐγένετο κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον. Ἀνεβίβασαν τὸν Τζαμπλάκωνα, ἐνδεδυμένον, ὅπως ἐσυνήθιζε, τὸ μοναχικὸν ἔνδυμα, εἰς πολεμικὸν πλοῖον, ἠγκυροβολημένον παρὰ τὴν προκυμαίαν. Κατόπιν, θεωμένου ἐκ τῆς παραλίας ὄλου τοῦ λαοῦ τῆς Θεσσαλονίκης, ἔθεσαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του γελοῖον τουρκικὸν σκοῦφον καὶ ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ κρατῆ εἰς χεῖρας δύο ἀνημμένας λαμπάδας. Τὰ πληρώματα παρερχόμενα ἐλάκτιζον αὐτὸν ἐκ τῶν ὀπισθεν καὶ προσεκύνουν αὐτὸν κατόπιν ἐκ τῶν ἐμπροσθεν ὡς πατριάρχην τοῦ Καντακουζηνοῦ ὑπὸ τοὺς καγχασμοὺς πάντων. Ἐν τέλει, τερματισθείσης τῆς «ἐρσεχελείας», ἔρριψαν καὶ αὐτὸν εἰς τὸ δεσμοτήριον.³ Ἡ σκηνὴ τῆς διαπομ-

¹ Καντακ. III, 42. Βόνν. II, 256, 4 κέ.

² Χρυσόβουλλον Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ περὶ τῆς μονῆς Ψυχοσωστρίας. Byzant. Neugr.-Jahrbücher 13 (1937), στ. 45: «...παρὰ τοῦ περιποθῆτου συμπεθέρου τῆς βασιλείας μου κυροῦ Ἀρσενίου τοῦ Τζαμπλάκωνος (τοῦ ἔτους 1349)...».

³ Καντακ. III, 42. Βόνν. II, 256, 24 κέ.

πεύσεως ἐνθυμίζει ἀρχαιότατα πρότυπα.¹

Τὴν 3 Φεβρουαρίου 1347 εἰσῆλθεν ὁ Καντακουζηνὸς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν 13 Μαΐου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐστέφθη ἐπισημῶς αὐτοκρατορ.² Μέχρι τοῦ χρόνου τούτου τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ προστάτου αὐτοῦ ὁ Ἄρσένιος Τζαμπλάκων παρέμεινε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς τὴν φυλακὴν, ἥτοι ἐπὶ πέντε περίπου ἔτη, ἀπὸ τοῦ 1342 μέχρι τοῦ 1347.³ Συναντῶμεν αὐτὸν πάλιν τὸ 1349 ὡς ἀπογραφέα τοῦ Καντακουζηνοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν. Συνέταξε τότε ἀπογραφικὸν σιγιλλιώδες γράμμα διὰ τὴν μονὴν Ψυχρῶστριας τῆς Κωνσταντινουπόλεως.⁴ Ὁ Καντακουζηνὸς μετὰ τὴν ἐπικρατήσιν του ἀπληθυνέρωσε προφανῶς τὸν Τζαμπλάκωνα καὶ καλέσας αὐτὸν πλησίον του ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν κρατικὴν ὑπηρεσίαν. Μετὰ τὴν διαπόμπευσιν, φυλάκισιν καὶ ἀπώλειαν τῆς ἀκινήτου αὐτοῦ περιουσίας ὁ Ἄρσένιος Τζαμπλάκων δὲν ἐλέστρεψε ποτὲ πλέον εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. Τὸ 1352 συναντῶμεν διὰ τελευταίαν φορὰν τὸν μέγαν πατίαν Ἄρσένιον Τζαμπλάκωνα ἐν δημοσίᾳ ὑπηρεσίᾳ. Ὡς ἀρχὸν Διδυμοτείχου ἐρωτᾷ μετὰ τοῦ πρωτοστράτορος Ταρχανειώτου τὸν Καντακουζηνὸν ἐὰν δύναται νὰ δεχθῆ εἰς τὸ Διδυμοτεῖχον τὸν ἕξ Αἴνου ἐπιστρέφοντα αὐτοκράτορα Ἰωάννην τὸν Ε΄.⁵

¹ Πρόκειται περὶ τοῦ ἀρχαιοτάτου καὶ τυπικοῦ σχήματος τῆς γελοιοποιήσεως ψευδοβασιλείας, τὸ ὅποιον ἐφήμωσαν καὶ οἱ Ῥωμαῖοι στρατιῶται εἰς τὸν Χριστόν. Βλ. H. Reich, Der König mit der Dornenkrone. Neue Jahrbücher für das klassische Altertum 7 (1904), Abt. I, 705-733. Πρβ. BZ 14 (1905), 661-663. Βλ. ἐπιβίωσιν τοῦ σχήματος εἰς τὸ λαϊκὸν θέατρον τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων εἰς G. J. Theoharides, Beiträge zur Geschichte des byzantinischen Profantheaters im IV. und V. Jahrh. (Diss. München). Thessaloniki 1940, 91/2.

² G. Ostrogorsky, Geschichte, 414.

³ Πρὸς τοῦτο δὲν ἀντιτίθεται τὸ γεγονός, ὅτι εἰς χρυσόβουλλον τοῦ Στεφάνου Δουσάν διὰ τὴν μονὴν Βατοπεδίου τοῦ Ἀπριλίου 1348 ἀναφέρεται τόπος ἐν Χρυσουπόλει, «ὃν ἐκράτησεν ὡς οἰκίον ὁ μέγας πατίης Τζαμπλάκων». Βλ. Μ. Λάσκαριν εἰς Byzantinoslavica 6 (1935), ἀριθ. 2, στ. 60 κέ. Πρβ. P. Lemerle, Autour d' un prostagma etc., ἐνθ' ἀνωτ. σ. 284, σημ. 3. Τὸ χρυσόβουλλον ἀναφέρει βεβαίως γεγονός, συμβάν παλαιότερον τοῦ 1348 καὶ ἀφορῶν λίαν πιθανῶς εἰς τὸν μέγαν πατίαν Ἄρσένιον Τζαμπλάκωνα, ὅστις φαίνεται ὅτι ἐκράτησε τὸ κτήμα κληρονομικῶν δικαιωμάτων, ἀπορροῦντι ἐκ τοῦ ἔχοντος κτήματα εἰς τὴν περιοχὴν ἐκεῖνην πατρὸς του Ἀλεξίου, ὡς δεικνύει ἡ φράσις «ὡς οἰκίον». Τὸ γεγονός ὁμῶς τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ἔλαβε χώραν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς φυλακίσεως τοῦ Ἄρσενίου. Τούναντίον, εἰς τοῦτο διαφαίνεται ἡ προσπάθεια τοῦ ἀποκατασταθέντος μετὰ τὸν Μάϊου τοῦ 1347 μεγάλου πατία, νὰ ἀνακτήσῃ τὴν ἐκ τῶν γεγονότων ἀπολεσθεῖσαν περιουσίαν του.

⁴ Byzant. Neugr. - Jahrbücher 13 (1937), στ. 44: «...παρὰ τοῦ περιποθῆτου συμπεθέρου τῆς βασιλείας μου κυροῦ Ἄρσενίου τοῦ Τζαμπλάκωνος...». Χρυσόβουλλον Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ διὰ τὴν μονὴν Ψυχρῶστριας (1349).

⁵ Καντακ. IV, 32. Βόνν. III, 237, 10: «...οἱ δὲ ἐν Διδυμοτείχῳ ἄρχοντες, Ἄρσένιος τε ὁ μέγας πατίης καὶ πρωτοστράτορ ὁ Ταρχανειώτης...».

Τὴν 22 Νοεμβρίου 1354 ὁ Καντακουζηνὸς παρητήθη τοῦ θρόνου καὶ ἀπεσύρθη εἰς μονὴν ὡς μοναχὸς Ἰωάσαφ. Τὸν Φεβρουάριον τοῦ ἐπομένου ἔτους, 1355, εἰσέρχεται, ὡς δεικνύει τὸ πρῶτον ἔγγραφον ἡμῶν, καὶ ὁ φίλος καὶ συμπέθερος τοῦ Καντακουζηνοῦ μέγας παπίας Ἀρσένιος Τζαμπλάκων εἰς τὴν μονὴν Βατοπεδίου καὶ ὑποστάς νῦν τὸ πρῶτον τὴν μοναχικὴν κουρὰν καθίσταται κανονικὸς πλέον μοναχός, ἀποβαλὼν τοὺς κοσμικοὺς τίτλους καὶ ὑπογράφων ἄνευ αὐτῶν.

Κατὰ τὸ Βατοπεδινὸν ἔγγραφον τοῦ Ἰανουαρίου 1373, τὸ ἀναφερομένον ἀνωτέρω, ὁ Ἀρσένιος Τζαμπλάκων ἀπέθανεν ὡς μοναχὸς ἐν τῇ μονῇ τοῦ Βατοπεδίου (*ἐν αὐτῇ κατέλυσε τὸν βίον*). Προαισθανόμενος δὲ τὸ τέλος τῆς ζωῆς του προσέβη εἰς τὴν σύνταξιν τῆς διαθήκης του (*ὅτε δὲ ἤμελλε τελευτᾶν, διαθήκην διαθέμενος*).¹ Ἡ διαθήκη ὅμως αὕτη εἶναι τὸ δεύτερον ἔγγραφον ἡμῶν τοῦ Μαΐου τοῦ 1356. Λέν φαίνεται ἐν τούτοις πιθανὸν ὅτι ὁ γράφων τὸ 1372 τὸ Βατοπεδινὸν ἔγγραφον, μετὰ δέκα ἕξ δηλονότι ἔτη ἀπὸ τῆς συντάξεως τῆς διαθήκης τοῦ Ἀρσενίου τὸ 1356, ἀκριβολογεῖ λέγων ὅτι ὁ Ἀρσένιος Τζαμπλάκων ὄλιγον πρὸ τοῦ θανάτου του ἔγραψε τὴν διαθήκην του. Δυνατὸν νὰ ἐπέζησε ταύτης μερικὰ ἔτη. Ἐξ ἄλλου ὅμως τὸ ἔγγραφον τοῦτο τοῦ 1373 δὲν ἔχει ὑπ' ὄψει του πρόσφατον, ἀλλὰ *«πρὸ πολλῶν ἐτῶν»* ἐπισυμβάντα θάνατον τοῦ Τζαμπλάκωνος. Ὁ Ἀρσένιος λοιπὸν Τζαμπλάκων ἀπέθανεν ὡς μοναχὸς ἐν τῇ μονῇ Βατοπεδίου ὅχι ἀκριβῶς τὸ 1356, ἀλλὰ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1356 καὶ 1360 περίπου. Πάντως πρὸ τοῦ 1362, ὁπότε, ὅπως θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, μόνος ἐπιζῶν ἐκ τεσσάρων ἀδελφῶν Τζαμπλακῶνων εἶναι ὁ ἀδελφός του Δημήτριος.²

δ) Οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος.

1. Ὁ μέγας δούξ Τζαμπλάκων. Ἐκ τοῦ δευτέρου ἔγγραφου ἡμῶν (2, στ. 19 - 20, τοῦ 1356) πληροφοροῦμεθα τώρα μετὰ βεβαιότητος δύο νέα πράγματα. Πρῶτον, ὅτι ὁ μέγας δούξ Τζαμπλάκων καὶ ὁ μέγας στρατοπεδάρχης Δημήτριος Τζαμπλάκων εἶναι δύο διάφορα πρόσωπα καὶ ἀμφότεροι εἶναι ἀδελφοὶ τοῦ Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος. Μέχρι τοῦδε ὑπῆρχον ἀμφιβολίαι περὶ τούτου.³ Δεύτερον, ὅτι τὸ ἄγνωστον μέχρι τοῦδε μικρὸν ὄνομα τοῦ μεγάλου δουκὸς Τζαμπλάκωνος ἦτο Ἀσωματιανός. Ὑπεστηριζόμεν ἀνωτέρω ὅτι εἰς τὸ κείμενον τοῦ ἔγγραφου (2, στ. 19) ἡ

¹ Γρηγόριος Παλαμᾶς 4 (1920), σ. 631.

² Βλ. ἔγγραφον ἡμῶν 3, 12/13: *«...παρὰ τῶν μακαριτῶν καὶ φιλιτῶν μου ἀγαθέλων ἐκείνων τῶν Τζαμπλακῶνων...»*. Ὁμιλεῖ ὁ Δημήτριος Τζαμπλάκων τὸν Αὐγούστον τοῦ 1362.

³ P. Lemerle, *Autour d' un prostagma etc.*, ἐνθ' ἀνωτ. σ. 284, σημ. 3: *«Qui est ce mégaduc frère d' Arsenios ?., Serait-ce Dèmètrios, grand stratégarque en 1362...»*.

φράσις «*τοῦ μεγάλου δουκὸς τοῦ Τζαμπλάκωνος*» εἶναι παράθεσις εἰς τὸ Ἀσωματιανὸς καὶ πρέπει νὰ τεθῆ ἐντὸς κομμάτων.¹ Ὑπάρχει δὲ ἰσχυρὸν, νομίζομεν, ἐπιχειρημα, ὅτι τὸ Ἀσωματιανὸς εἶναι μικρὸν ὄνομα τοῦ μεγάλου δουκὸς Τζαμπλάκωνος καὶ ὅτι πρόκειται περὶ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου. Ὅπως θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, εἰς τὸ ἔγγραφον ἡμῶν τοῦ Αὐγούστου 1362 (3, στ. 6), ὁ μόνος πλέον ἐπιζῶν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐκ τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος, ὁ μέγας στρατοπεδάρχης Δημήτριος Τζαμπλάκων, ἀφιερώνει εἰς τὴν μονὴν Βατοπεδίου τὸ εἰς αὐτὸν ἀνήκον «*τέταρτον μεριδικόν*» ἐκ τοῦ πατρικοῦ κτήματός των τοῦ Γαλικοῦ παρὰ τὴν Θεσσαλονίκην. Τέσσαρα λοιπὸν ἦσαν τὰ μερίδια τοῦ κτήματος καὶ τέσσαρες οἱ κληρονόμοι ἀδελφοί, ἦτοι α) ὁ Ἀρσένιος Τζαμπλάκων, β) ὁ Ἀσωματιανὸς μέγας δοῦξ Τζαμπλάκων, γ) ὁ μέγας στρατοπεδάρχης Δημήτριος Τζαμπλάκων καὶ δ) ἡ Τορνικίνα, ἡ ἀδελφὴ αὐτῶν. Ἐὰν τὸ Ἀσωματιανὸς καὶ τὸ μέγα δοῦξ Τζαμπλάκων ἀντεπροσώπευον δύο πρόσωπα, τότε οἱ ἀδελφοὶ θὰ ἦσαν πέντε καὶ τὰ μερίδια πέντε καὶ ὁ Δημήτριος δὲν θὰ ἔλεγε τὸ «*τέταρτον μεριδικόν*», ἀλλὰ τὸ «*πέμπτον μεριδικόν*».

Ὁ μέγας δοῦξ Τζαμπλάκων δὲν ζῆ πλέον τὸ 1356, ὅτε ὁμιλεῖ περὶ αὐτοῦ ὡς μακαριτοῦ ὁ ἀδελφὸς του Ἀρσένιος Τζαμπλάκων εἰς τὸ ἀνωτέρω ἀναφερθὲν ἔγγραφον αὐτοῦ. Ἄλλως ἀναφέρεται οὗτος δις ὑπὸ τοῦ Καντακουζηνοῦ ἄνευ μικροῦ ὀνόματος τὸ 1343. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο φέρεται οὗτος ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ εἰς τὸ Κοντοσκάλιον τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατασκευασθέντος στόλου, τοῦ προοριζομένου νὰ προσβάλλῃ τοὺς Γενουάτας τοῦ Γαλιταῦ.² Μετὰ τὴν ναυμαχίαν ὁ μέγας δοῦξ Τζαμπλάκων ἐπέζησε τοῦ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος καταστραφέντος αὐτοκρατορικοῦ στόλου.³ Τὸ 1356 φέρεται, ὡς εἶδομεν, μεταξὺ τῶν τεθνεώτων. Δὲν γνωρίζομεν ὅμως πότε οὗτος μετὰ τὸ 1348 καὶ τοῦ 1356 ἀπέθανεν.

2. Ὁ μέγας στρατοπεδάρχης Δημήτριος Τζαμπλάκων. Οὗτος εἶναι ὁ δευτέρος ἀδελφὸς τοῦ Ἀρσενίου. Περὶ τούτου κατόπιν τῶν ἀνωτέρω δὲν δύναται πλέον, νομίζομεν, νὰ ὑπάρξῃ σοβαρὰ ἀμφιβολία. Κατὰ τὰ φαινόμενα θὰ ἔπρεπε νὰ ἦτο ὁ μικρότερος ἐκ τῶν τριῶν ἀρρένων ἀδελφῶν Τζαμπλάκωνων, ἀφοῦ, ὅπως θὰ ἴδωμεν ἀμέσως κατωτέρω, ζῆ ἀκόμη τὸ 1362 καὶ ὁμιλεῖ περὶ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν αὐτοῦ ὡς μακαριτῶν. Δὲν ζῆ λοιπὸν πλέον τὸ 1362 οὔτε ὁ Ἀσωματιανὸς οὔτε ὁ Ἀρσέ-

¹ Βλ. ἀνωτέρω σ. 157, σημ. 1.

² Καντακ. IV, 11. Βόνν. III, 74, 5 (1348): «...στρατηγούς τε ἐφίστη, ταῖς μὲν πρὸς τῇ Πίση τρισὶ τριήρεσι Φακεωλάτον τὸν πρωτοστράτορα, ταῖς δὲ ἐν τῷ Κοντοσκαλίῳ ναυπηγηθείσας Τζαμπλάκωνα τὸν μέγα δούκα...».

³ Καντακ. IV, 11. Βόνν. III, 77, 9 κ.έ. (1348): «...ἀπέθανον δὲ ἐν τοῖς ὕδασι δλίγη ἐλάσσους διακοσίων καὶ ἐκ τῶν μετὰ τοῦ Τζαμπλάκωνος τεταγμένων τοῦ μεγάλου δουκὸς ὁ Φιλανθρωπινὸς Μανουήλ, τῆς ναυαρχίδος ἀρχων...».

νιος οὔτε κἄν ἡ ἀδελφή των Τορνικίνα καὶ ὁ Δημήτριος φαίνεται ὡς ὁ ἐπιζῶν μικρότερος ἀδελφὸς ὅλων τῶν ἄλλων. Δευτέρα ὁμως σκέψις ἐμφανίζει ἄλλῶς τὰ πράγματα.

Ἐν τῷ Δημήτριος Τζαμπλάκων ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Καντακουζηνοῦ τὸ 1345 τὸ πρῶτον μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου (9ος βαθμὸς) ὑπερασπίζων τὰς Φεράς. Ἴδου τὸ χωρίον τοῦ Καντακουζηνοῦ: «..Παλαιολόγος δὲ Κωνσταντῖνος, ὁ τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου θεῖτος, καὶ Τζαμπλάκων Δημήτριος μέγας στρατοπεδάρχης, ὁ τούτου γαμβρός, τὰ Ῥωμαίων φρονοῦντες ἀντέπειταίον τε τοῖς πράττουσι τὰ Τριβαλλῶν..»¹ Περὶ τὸ 1350 λοιπὸν ἐκ τῶν τριῶν ἀδελφῶν Τζαμπλακῶνων ὁ μὲν Ἀσωματιανὸς εἶναι, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, τὸ 1348 μέγας δούξ (2ος βαθμὸς), ὁ δὲ Δημήτριος τὸ 1345 μέγας στρατοπεδάρχης (9ος βαθμὸς), μόνον δὲ ὁ Ἀρσένιος ἔχει τὸν πολὺ κατώτερον βαθμὸν τοῦ μεγάλου παπία (22ος βαθμὸς). Τὸ ὅτι ὁμως τὸ 1362 ἐπιζῆ ἔξ αὐτῶν μόνον ὁ Δημήτριος δὲν σημαίνει κατ' ἀνάγκην ὅτι οὗτος εἶναι καὶ ὁ νεώτερος. Ἀσφαλέστερον νομίζομεν εἶναι νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὸν βαθμὸν ἐκάστου, ἡ κατάκτησις τοῦ ὁποίου φυσικῶς ἀπαιτεῖ μακρὰν σταδιοδρομίαν καὶ χρόνον πολὺν, καὶ νὰ θεωρήσωμεν τὸν μέγα δούκα Ἀσωματιανὸν ὡς τὸν μεγαλύτερον ἀδελφόν, τὸν μέγαν στρατοπεδάρχην Δημήτριον ὡς τὸν δεύτερον κατὰ ἡλικίαν καὶ τὸν μέγαν παπία Ἀρσένιον ὡς τὸν νεώτερον ἐκ τῶν τριῶν, ἃν καὶ ὁ θάνατος δὲν ἐτήρησε τὴν σειρὰν ἡλικίας τῶν ἀδελφῶν καὶ ὁ μεσαῖος Δημήτριος ἐπέζησε τοῦ νεωτέρου Ἀρσενίου, τοῦ μεγαλυτέρου Ἀσωματιανοῦ ἀποθανόντος κανονικῶς πρώτου, ἀφοῦ ὁ Ἀρσένιος ἤδη ὠμίλησεν, ὡς εἶδομεν, περὶ αὐτοῦ ὡς μακαρίτου τὸ 1356 ἀκόμη.

Εἰς τὸ ἔγγραφον λοιπὸν ἡμῶν ὑπ' ἀρ. 3 τοῦ Αὐγούστου 1362 ὁ μέγας στρατοπεδάρχης Δημήτριος Τζαμπλάκων μετὰ τῆς συζύγου του μεγάλης στρατοπεδαρχίσσης Εὐδοκίας Παλαιολογίνας Τζαμπλακωνίσσης ἀφιερώνει εἰς τὴν μονὴν τοῦ Βατοπεδίου τὸ μερίδιόν του, ἐν τέταρτον τοῦ ὅλου, ἐκ τοῦ παρα τὸν Γαλικὸν ἔξωθι τῆς Θεσσαλονίκης κληρονομικοῦ πατρικοῦ κτήματος του, ἀφοῦ οἱ ἀποθανόντες πλέον ἀδελφοὶ του Τζαμπλάκωνες εἶχαν ἀφιερῶσαι τὰ ἰδικὰ των μερίδια πρὸ ὀλίγων ἐτῶν εἰς τὴν αὐτὴν μονήν. Οὕτω λέγεται εἰς τὸ ἔγγραφον: 3,6 κέ.: «..τὸ ἀπὸ τῶν ἁγίων μου αὐθεντῶν καὶ γονέων ἐκείνων δοθέν μοι τέταρτον μεριδικὸν ἀπὸ τοῦ καθόλου κτήματος, τοῦ καλουμένου Γαλικοῦ, τοῦ πλησίον τῆς μεγαλοπόλεως καὶ περιβοήτου Θεσσαλονίκης διακειμένου..». Καὶ 3,11 κέ.: «..καθὼς καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων τριῶν μεριδικῶν τοῦ αὐτοῦ κτήματος ἀποκερδαίνουσι, ὅσον ἀπὸ τῆς πρὸ μετρίου καιροῦ ἐπιγενομένης προσενέξεως παρὰ τῶν μακαρίτων καὶ φιλιτάτων μου ἀιδέλφων ἐκείνων τῶν Τζαμπλακῶνων πρὸς τὴν

¹ Καντακ., III, 87. Βόνν. II, 535, 9/10.

αὐτὴν.. *μονήν...*». Μεταξὺ τῶν μακαριτῶν αὐταδέλφων αὐτοῦ ὁ Δημήτριος συγκαταλέγει καὶ τὴν ἀδελφὴν του Τορνικίαν, ἡ ὁποία εἶχεν, ὡς εἶδομεν, λάβει δι' ἔγγραφου συμφωνίας ὡς προῖκα ἐν τέταρτον τοῦ κτήματος εἰς τὸ μεριδίον της, ὅπως ἀναφέρει ὁ ἀδελφός της Ἀρσένιος τὸ 1356 εἰς τὸ δευτέρου ἔγγραφου αὐτοῦ: 2,20/1: «...ἄνευ τῆς δι' ἔγγραφου συμφώνου προεκπροικισθείσης μερίδος πρὸς τὴν αὐταδέλφην μου ἐκείνην παρακοιμωμένην, τὴν Τορνικίαν...».

Τὸ ὑπ' ἀρ. 3 ἔγγραφον ἡμῶν ὑπογράφει καὶ ἡ σύζυγος τοῦ Δημητρίου, ἡ μεγάλη στρατοπεδάρχισσα Εὐδοκία Παλαιολογίνα Τζαμπλακωνισσα. Πόθεν ἡ Εὐδοκία εἶναι Παλαιολογίνα; Εἰς τὸ ἀνωτέρω παρατεθὲν χωρίον τοῦ Καντακουζηνοῦ ὁ μέγας στρατοπεδάρχης Δημήτριος Τζαμπλάκων ὀνομάζεται γαμβρός τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, ὁ δὲ Κωνσταντίνος Παλαιολόγος ὀνομάζεται θεῖος τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου τοῦ Γ'. Πρόκειται περὶ τοῦ μεγάλου παπία τὸ 1321 καὶ πρωτοσεβαστοῦ τὸ 1342 Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, ὅστις ἦτο ἀνεψιὸς τοῦ Ἀνδρονίκου Β' καὶ θεῖος τοῦ Ἀνδρονίκου Γ'.¹ Τοῦτου τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου γαμβρὸς φέρεται εἰς τὸ ἀναφερθὲν χωρίον τοῦ Καντακουζηνοῦ ὁ Δημήτριος Τζαμπλάκων, σύζυγος λοιπὸν θυγατρὸς αὐτοῦ.² Ἡ Εὐδοκία Τζαμπλακωνισσα συνε-

¹ Βλ. Α. Παπαδόπουλος, Archim., Versuch einer Genealogie der Palaiologen (1259-1453). Diss. München 1938, Nr. 48 (S. 30). Ὁ Κωνσταντίνος Παλαιολόγος φέρεται αὐτόθι ὡς γενόμενος τὸ 1342 διοικητὴς τῆς Θεσσαλίας. Τοῦτο φαίνεται λαθασμένον. Ἡ πληροφορία προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀνωτέρω χωρίον τοῦ Καντακουζηνοῦ, III, 87. Βόνν. II, 535, 9 κέ., ὅπου ὁ Κωνσταντίνος Παλαιολόγος δρᾷ ἐκ Φερῶν (Papađopoulos, αὐτόθι, σ. 30 σημ. 242). Πρόκειται ὁμοῦς περὶ τῶν Φερῶν τῆς Μακεδονίας καὶ ὄχι τῆς Θεσσαλίας, διὰ τὰς σημειρὰς δηλαδὴ Σέρρας. Βλ. ὀλίγον περαιτέρω Καντακ. III, 87. Βόνν. II, 536, 10 κέ.: «...πρὸς Χριστοῦ-πολιν ἐχώρει καὶ ἐστρατοπεδεύετο ἐν κόμῃ τοῦ Γαβριὴλ προσαγορευομένη ὡς ἀφιζόμενος εἰς Φεράς...». Αἱ Φεραὶ εἶναι λοιπὸν πλησίον τῆς Χριστουπόλεως (Καβάλας), ὁ δὲ Καντακουζηνός, ὡς γνωστόν, ὀνομάζει πάντοτε τὰς Σέρρας Φεράς. Βλ. Καντακ. ἐκδ. Βόνν. III, εὐρετήριον (σ. 604) λ. Φεραί. Ἰδίᾳ Καντακ. III, 89. Βόνν. II, 548, 15 κέ.

² Εἶναι περιεργὸν ὅτι ὁ Κωνσταντίνος Παλαιολόγος φέρεται ἐν Παπαδόπουλος, Genealogie Nr. 48 (S. 30) ὡς πατὴρ μόνον ἐνὸς υἱοῦ, τοῦ Ἀνδρονίκου, γενομένου μεγάλου στρατοπεδάρχου, ἐνῶ εἶναι γνωστὸν εἰς αὐτὸν τὸ ἀνωτέρω χωρίον τοῦ Καντακουζηνοῦ, III, 87. Βόνν. II, 535, 9 κέ., ὅπου ὁ Κωνσταντίνος Παλαιολόγος ἔχει γαμβρὸν ἐν τῇ κυριαλεξίᾳ τοῦ ὄρου, ἐπομένως εἶχε καὶ θυγατέρα. Σύζυγος ἀδελφῆς αὐτοῦ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἦτο ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ Δημήτριος Τζαμπλάκων, διότι ὁ Κωνσταντίνος Παλαιολόγος δὲν εἶχεν ἀδελφὴν. Βλ. Παπαδόπουλος, Genealogie, Nr. 47 (S. 29), ὅπου οἱ γονεῖς αὐτοῦ, Ἄννα Παλαιολογίνα καὶ Μιχαὴλ Κουρτσούλης, ἔχουν μόνον δύο υἱοὺς καὶ καμμίαν θυγατέρα. Ἀντιστοίχως πάλιν ἡ Εὐδοκία Τζαμπλακωνισσα, Παπαδόπουλος, Genealogie Nr. 124 (S. 77), φέρεται ὡς ἀγνωστων γονέων, ἐνῶ ἐκ τοῦ ἀνωτέρω χωρίου τοῦ Καντακουζηνοῦ ἐξάγεται ὅτι αὐτὴ ἦτο θυγάτηρ τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, ἀφοῦ ὁ σύζυγος αὐτῆς Δημήτριος Τζαμπλάκων εἶναι γαμβρὸς ἐκείνου.

πῶς εἶναι καὶ Παλαιολογίνα ἐκ τοῦ πατρὸς αὐτῆς Κωνσταντίνου Παλαιολόγου.

Μετὰ τὸ 1362 δὲν ἀναφέρονται πλέον ὁ Δημήτριος Τζαμπλάκων καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ Εὐδοκία καὶ δὲν γνωρίζομεν τί ἀπέγινον.

3. Ἡ ἀ δ ε λ φ ῆ τ ῶ ν Τ ζ α μ π λ α κ ῶ ν ω ν Τ ο ρ ν ι κ ῖ ν α. Οἱ τρεῖς ἀδελφοὶ Τζαμπλάκωνες, ὁ Ἀσωματιανός, ὁ Δημήτριος καὶ ὁ Ἀρσένιος, εἶχον καὶ μίαν ἀδελφήν, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει, ὡς εἶδομεν, ὁ Ἀρσένιος εἰς τὸ δεύτερον ἐκ τῶν δύο ἐγγράφων αὐτοῦ (τοῦ ἔτους 1356) : 2,20/1: «... ἀνευ τῆς δι' ἐγγράφου συμφώνου προεκπροικισθείσης μερίδος πρὸς τὴν ἀνταδέλφην μου ἐκείνην παρακοιμωμένην, τὴν Τορνικίαν...». Περὶ αὐτῆς μανθάνομεν λοιπὸν μόνον ὅτι ἦτο σύζυγος ἐνὸς Τορνίκη, ἔχοντας τὸ ἀξίωμα τοῦ παρακοιμωμένου, καὶ ὅτι τὸ 1356 ἦτο ἤδη ἀποθαμμένη (πβλ. ἐ κ ε ἶ ν η ν). Ζῶσα ἀκόμη εἶχεν ἀφιερῶσει καὶ αὐτῇ τὸ μεριδίον τῆς ἐκ τοῦ κληρονομικοῦ οἰκογενειακοῦ κτήματος εἰς τὴν μονὴν Βατοπεδίου, ὡς τοῦτο φαίνεται ἐκ τοῦ τρόπου, μὲ τὸν ὁποῖον ὁμιλεῖ τὸ 1362 ὁ τελευταῖος ἐπιζῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν, ὁ Δημήτριος. (Πβλ. ἀνωτέρω: ἀπὸ τῆς... προ-σενέξεως παρὰ τῶν μακαριτῶν καὶ φιλιτάτων μου ἀνταδέλφων ἐκείνων τῶν Τζαμπλακῶνων, πρὸς τὴν αὐτὴν... μονήν).

Τίνος σύζυγος ἦτο ὁμοῦς ἡ Τορνικίνα καὶ ποῖος ὁ παρακοιμώμενος Τορνίκης; Ἀφοῦ τὸ 1356, ὅταν ὁμιλεῖ ὁ Ἀρσένιος περὶ αὐτῆς, ἡ Τορνικίνα, ὅπως εἶδομεν ἀνωτέρω, εἶναι ἀποθαμμένη μὲ τὸν τίτλον τῆς παρακοιμωμένης, πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν ἓνα παρακοιμώμενον Τορνίκην πρὸ τοῦ 1356. Ὁ μόνος γνωστὸς παρακοιμώμενος Τορνίκης ἐντὸς τοῦ πρώτου ἡμισείους τοῦ ΙΔ' αἰῶνος εἶναι ὁ Ἀ ν δ ρ ο ν ι κ ο ς Κ ο μ ν η ν ὸ ς Δ ο ὕ κ α ς Π α λ α ι ο λ ὄ γ ο ς Τ ο ρ ν ι κ ῆ ς. Τούτου γνωρίζομεν τοὺς γονεῖς, ἀλλὰ πολὺ ὀλίγα εἶναι γνωστὰ περὶ τοῦ ἰδίου. Δὲν εἶναι γνωστὸν οὐδὲ κἄν ἐὰν ἐνυμφεῦθι ποτέ, πρὶν γίνῃ μοναχὸς Ἀντώνιος.¹ Ἡ Θεοδώρα, ἡ κτητόρισσα τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῆς τῆς Βεβαίας Ἑλπίδος, ἀναφέρει αὐτὸν εἰς τὰ μνημόσυνα τῶν συγγενῶν αὐτῆς ὡς ἀνεψιὸν τῆς, ἀποθανόντα μίαν 3ην Ἰουλείου.² Δὲν δυνάμεθα ὁμοῦς νὰ βεβαιώσωμεν ἀπολύτως ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ σύζυγος τῆς παρακοιμωμένης Τορνικίνας, τῆς ἀδελφῆς τοῦ Ἀρσενίου Τζαμ-

¹ Βλ. Παπαδόπουλος, Genealogie Nr. 9 (S. 8). Οἱ γονεῖς αὐτοῦ εἶναι ἡ Μαρία Κομνηνὴ Βράναινα Λασκαρίνα Δούκαινα Παλαιολογίνα, ἀνεψιὰ ἐκ τοῦ ἀδελφοῦ Κωνσταντίνου τοῦ αυτοκράτορος Μιχαὴλ Η' Παλαιολόγου, καὶ ὁ Ἰσαάκιος Κομνηνὸς Δούκας Τορνίκης. Βλ. Παπαδόπουλος, Genealogie Nr. 8 (S. 8).

² Τυπικὸν τῆς μονῆς τῆς Βεβαίας Ἑλπίδος. Ἐκδ. Η. Delahaye, Deux Typica byzantines de l' époque des Paléologues. Bruxelles 1921, σ. 92, 20 καὶ 93 κέ. Αὐτόθι, Kommentar A., σ. 148 καὶ 149. (Εἰς ἡμᾶς ἀρροῦσιον. Παλαιότερα δημοσίευσις περὶ τοῦ Τυπικοῦ ὑπὸ Η. Omon t, Portraits de différents membres de la famille des Comnènes, peints dans le Typicon du monastère de Notre—Dame—de Bonne—Espérance à Constantinople. Revue des Études Grecques 17 [1904], σ. 371).

πλάκωνος. Ὁ Καντακουζηνός, ὁ ὁποῖος τὸν ἀναφέρει ὡς ἐντεταλμένον ὑπὸ τοῦ Ἀνδρονίκου Β' νὰ διαπραγματευθῆ τὰ τοῦ γάμου τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Γ' τὸ 1324 μετὰ τῆς Ἀννης τῆς Σαβοΐας, οὐδὲν περισσότερον λέγει περὶ αὐτοῦ.¹

ε) Οἱ υἱοὶ τοῦ Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος.

1. Ὁ Μιχαὴλ Καβαλλάριος Τζαμπλάκων. Τὸ εἰς δύο παραλλαγὰς διασωθὲν τέταρτον ἔγγραφο, 4α καὶ 4β τοῦ Αὐγούστου 1370, ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Καβαλλαρίου Τζαμπλάκωνος, ὅστις διὰ τούτου ἀφιεροῖ εἰς τὴν μονὴν Βατοπεδίου ἐν μέρος τοῦ κτήματος τῶν Τζαμπλάκων Πριναρίου. Τοῦ κτήματος τούτου ἄλλο τμήμα εἶχεν ἀφιερῶσει, ὅπως εἶδομέν,² εἰς τὴν αὐτὴν μονὴν τὸ 1355/6 ὁ μέγας παπίας Ἀρσένιος Τζαμπλάκων. Ἐπομένως ὁ Μιχαὴλ Καβαλλάριος Τζαμπλάκων ὡς μερικὸς κληρονόμος τοῦ αὐτοῦ κτήματος πρέπει νὰ ἔχη συγγενικὴν σχέσιν πρὸς τὸν μέγαν παπῖαν Ἀρσένιον Τζαμπλάκωνα. Ποίαν ὅμως συγγενικὴν σχέσιν; Ταύτην μᾶς προδίδει πολὺ ἀργότερον ὁ υἱὸς τοῦ Μιχαὴλ Καβαλλαρίου Τζαμπλάκωνος, ὁ Ἀλέξιος Καβαλλάριος Τζαμπλάκων, ὁ ὁποῖος ὁμιλῶν τὸν Μάξιον τοῦ 1376 εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 6 ἔγγραφο ἡμῶν περὶ τοῦ πάππου του, λέγει τὰ ἑξῆς: 6,10 κέ.: «.. τὴν σχέσιν καὶ διάθεσιν, ἣν εἶχεν ὁ μακαρίτης ἀθέντης καὶ πάππος μου, ὁ μέγας παπίας ἐκεῖνος, πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς μονὴν καὶ ὁσην ζῶν καὶ ἐν τῇ τελευτῇ αὐτοῦ ἐνεδείξαιτο πρὸς ἡμᾶς». Ὁ πάππος οὗτος εἶναι Τζαμπλάκων καὶ ἐξ αὐτοῦ ἔχει τὸ ἐν Βεροῖα περιβόλιον, τὸ ὁποῖον δωρεῖται ἐν τῷ ἔγγραφῳ 6 πρὸς τὴν μονὴν Βατοπεδίου: 6,10 κέ.: «...ὅπερ κατεῖχον ἐγὼ ἐκ διαδοχῆς ἀπὸ τε τοῦ μακαρίτου ἀθέντου καὶ πατρός μου καὶ ἀπὸ τοῦ μακαρίτου ἀθέντου καὶ πάππου μου, μεγάλου παπίου τοῦ Τζαμπλάκωνος...». Ὁ πάππος του ὅμως, ὁ μέγας παπίας Τζαμπλάκων, ὁ ὁποῖος τόσῃν σχέσιν εἶχε πρὸς τὴν μονὴν τοῦ Βατοπεδίου καὶ τόσα ἀφιέρωσε πρὸς αὐτήν, δὲν εἶναι πιθανὸν νὰ εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὸν μέγαν παπῖαν Ἀρσένιον Τζαμπλάκωνα, τὸν ὁποῖον ἐγνωρίσαμεν ὡς μοναχὸν τῆς μονῆς Βατοπεδίου, δεδομένου μάλιστα ὅτι τόσον ὁ μέγας παπίας Ἀρσένιος Τζαμπλάκων μαρτυρεῖ ὅτι εἶχε τέκνα,³ ὅσον καὶ ὁ πατὴρ τοῦ ἀνωτέρω ὁμιλοῦντος ἔγγονου, ὁ Μιχαὴλ Καβαλλάριος Τζαμπλάκων, εἶναι συγγενικός τοῦ αὐτοῦ κτήματος Πριναρίου, μέρος τοῦ ὁποῖου ὁ μέγας παπίας Ἀρσένιος

¹ Καντακ., Ι, 40. Βόνν. Ι, 195, 4: «...αὐτίκα γοῶν ἐπιλεξάμενοι πρόσβεις, τὸν τε παρακοιμώμενον Ἀνδρόνικον τὸν Τορνίκην καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ στρατοῦ Τζουϊᾶν νιὲ Τζεπλιε, ἀπέστειλαν εἰς Σαβοΐαν...» Βλ. καὶ R. Guiland ἐν Études Byzantines II, 1945, σ. 200.

² Βλ. ἔγγραφο 1, 11 καὶ ἔγγραφο 2, 5.

³ Βλ. ἔγγραφο 2, 54: «...μνημονομένης καὶ τῆς συναδελφῆς μου μετὰ τῶν παιδίων μου...».

Τζαμπλάκων εἶχεν ἀφιερώσει καὶ αὐτὸς εἰς τὴν αὐτὴν μονὴν τοῦ Βατοπεδίου. Ὁ Μιχαὴλ Καβαλλάριος Τζαμπλάκων λοιπὸν εἶναι υἱὸς τοῦ μεγάλου παπῆ Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος, ἀφοῦ ἀφ' ἐνὸς μὲν ὁ ἔγγονος Ἀλέξιος λέγει ὅτι ὁ πάππος του ἦτο μέγας παπῆς Τζαμπλάκων καὶ δωρητὴς τῆς μονῆς Βατοπεδίου, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ κτῆμα, ἐκ τοῦ ὁποίου τόσον ὁ Ἀρσένιος ὄσον καὶ ὁ Μιχαὴλ δωροῦνται πρὸς τὴν μονὴν Βατοπεδίου μερίδια, εἶναι τὸ αὐτό.

Διατὶ ὅμως ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρσενίου Μιχαὴλ Τζαμπλάκων προσέθεσεν εἰς τὸ ὄνομά του τὸ ἐπίθετον Καβαλλάριος, τὸ ὁποῖον οὔτε ὁ Ἀρσένιος εἶχεν οὔτε προηγουμένως ἐνεφανίσθη εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν Τζαμπλάκωνων; Τὸ ἐπίθετον τοῦτο ἔχει καὶ εἰς ἀδελφὸς τοῦ Μιχαὴλ Ἀλέξιος, τὸν ὁποῖον ὁ Μιχαὴλ ἀναφέρει ὡς ἀποθαμμένον τὸ 1370,¹ ὅπως τὸ ἔχουν καὶ τὰ τέκνα τοῦ Μιχαὴλ, Ἀλέξιος καὶ Ἰωάννης.² Τὸ ἐπίθετον προσέρχεται κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀπὸ τὴν μητέρα τοῦ Μιχαὴλ, τὴν σύζυγον λοιπὸν τοῦ Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος. Ἐπομένως ὁ μέγας παπῆς Ἀρσένιος Τζαμπλάκων εἶναι ὁ πρῶτος Τζαμπλάκων, ὁ ὁποῖος ἐνυμφεύθη κόρην ἐκ τῆς παλαιᾶς γενουατικῆς οἰκογενείας τῶν Καβαλλαρίων³ καὶ τὸ ἐπίθετον μετεβίβασθη κληρονομικῶς εἰς τοὺς υἱοὺς του καὶ τοὺς ἔγγονους του.

¹ Βλ. ἔγγραφον 4α, 11: «...καὶ ὁ ἀδελφός μου κῆρ Ἀλέξιος ὁ Καβαλλάριος ἐκεῖνος...» (=4β, 14). Καὶ 4β, 21: «...τοῦ ἀδελφου μου ἐκεῖνου τοῦ Καβαλλαρίου κηροῦ Ἀλεξίου...» (=4β, 26).

² Βλ. ἔγγραφα 4α, 16 (=4β, 17): «...ἐπογραφαῖς τῶν τε γνησίων μου παίδων...». Αἱ ὑπογραφαὶ εἰς 4α, 45 καὶ 46 (=4β, 47 καὶ 48): Ἰωάννης Τζαμπλάκων ὁ Καβαλλάριος—Ἀλέξιος Καβαλλάριος ὁ Τζαμπλάκων.

³ Ἡ οἰκογένεια τῶν Καβαλλαρίων ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Παχυμέρους εἰς τὴν σειρὰν τῶν εὐγενῶν οἰκῶν τοῦ βασιλείου τῆς Νικαίας: Παχυμ., Μιχ. Παλαιολ. I, 21. Βόνν. I, 65, 9 κέ.: «...σὺν Καβαλλαρίοις τε οἱ Νοσιόγκοι καὶ οἱ Καμύτζαι...καὶ ὁσοὶ ἄλλοι, οἷς ἡ μεγαλογενὴς σειρὰ καὶ χρυσὴ συγκεκριμένη...». Ὁ Βασίλειος Καβαλλάριος ἦτο ὁ πρῶτος σύζυγος τῆς Θεοδώρας, τῆς ἀνεψιάς τοῦ Μιχαὴλ Η' ἐκ τῆς ἀδελφῆς του Μάρθας: Παχυμ., Μιχ. Παλαιολ. I, 12. Βόνν. I, 34, 8. Διαζεύξας τὴν Θεοδώραν ἀπὸ τοῦ Βασιλείου Καβαλλαρίου ὁ Μιχαὴλ Η' ἔδωκε ταύτην ὡς σύζυγον εἰς τὸν Βαλανειδιώτην: Παχυμ., Μιχ. Παλαιολ. II, 13. Βόνν. I, 109, 3.

Ὁ Ἀλέξιος Καβαλλάριος εἶναι ἀργότερον δομῆστικος τῆς τραπέζης ἐπὶ Μιχαὴλ Η': Παχυμ., Μιχ. Παλαιολ. IV, 31. Βόνν. I, 324, 13. Οἷτος ἔπεσε μαχόμενος κατὰ τοῦ ἐπαναστάτου Ἀνδρονίκου Ταρχανειώτου τὸ ἔτος 1270: Παχυμ., Μιχ. Παλαιολ. IV, 31. Βόνν. I, 324, 15. Διὰ χρονολογίαν βλ. Βόνν. I, 757.

Ὁ Μιχαὴλ Καβαλλάριος εἶναι μέγας κοντόσταβλος ἐπὶ Μιχαὴλ Η': Παχυμ., Μιχ. Παλαιολ. V, 27. Βόνν. I, 411, 20. Οἷτος ἔπεσε μαχόμενος κατὰ τοῦ Ἰωάννου Α' τοῦ Νόθου, τοῦ δεσπότη Νέων Πατρῶν, τὸ 1278: Παχυμ., V, 27. Βόνν. I, 412, 15. Διὰ χρονολογίαν βλ. Βόνν. I, 760.

Ὅλοι αὐτοὶ ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Καβαλλαρίων οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουν ἀκόμη μὲ τοὺς Τζαμπλάκωνας, ἀνήκοντες εἰς τὸν 13ον αἰῶνα. Οἱ Καβαλλάριοι εἶναι παλαιὰ γενουατικὴ οἰκογένεια καὶ ὁ Guilelmo Cavallario ἢ Cavallario εἶναι ἀποδοχεὺς σιγιλίου ἡδὴ τὸ 1156. Βλ. F r. D ö l g e r ἐν BZ 28 (1928), σ. 349 καὶ σμ. 2.

2. Ὁ Ἀλέξιος Καβαλλάριος Τζαμπλάκων. Εἶδομεν προηγουμένος ὅτι ὁ Μιχαήλ, ὁμιλῶν τὸ 1370 εἰς τὸ ἀναφερθὲν ἀφιερωτήριο ἐγγραφόν του (4 α, 4 β), ἀναφέρει ἀποθαμμένον ἀδελφόν του Ἀλέξιον Καβαλλάριον (Τζαμπλάκωνα).¹ Ὁ Ἀλέξιος οὗτος πρέπει νὰ εἶναι ὁ δευτέρος υἱὸς τοῦ μεγάλου παπία Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος. Τὸ μικρὸν ὄνομα αὐτοῦ Ἀλέξιος δεικνύει, νομίζομεν, ὅτι τὸ κατὰ κόσμον μικρὸν ὄνομα τοῦ πατρὸς του, μεγάλου παπία Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος, δὲν ἦτο καὶ αὐτὸ Ἀλέξιος, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πατὴρ καὶ υἱὸς θὰ εἶχον τὸ αὐτὸ μικρὸν ὄνομα, γεγονός μὴ συνηθισμένον καὶ μᾶλλον ἀπίθανον. Ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος τοῦναντίον φέρει λίαν πιθανῶς κατὰ τὰ εἰωθότα τὸ μικρὸν ὄνομα τοῦ πάππου του. Ὁ πάππος του λοιπόν, ὁ πατὴρ τοῦ μεγάλου παπία Ἀρσενίου, πρέπει νὰ ἐλέγετο Ἀλέξιος. Τοῦτο συμφωνεῖ πρὸς τὴν ἐν τοῖς προηγουμένοις ὑποστηριχθεῖσαν ἄποψιν ἡμῶν, ὅτι ὁ τὸ 1326 μέγας τζαούσιος καὶ τὸ 1327 μέγας παπίας παλαιότερος ἐκεῖνος Ἀλέξιος Τζαμπλάκων καὶ ὁ μέγας παπίας Ἀρσένιος Τζαμπλάκων εἶναι δύο διάφορα πρόσωπα καὶ εἶναι μεταξύ των πατὴρ καὶ υἱός. Τοῦ παλαιοῦ λοιπὸν ἐκείνου μεγάλου παπία Ἀλεξίου Τζαμπλάκωνος φέρει τὸ ὄνομα ὁ ἐγγονος Ἀλέξιος Καβαλλάριος Τζαμπλάκων, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρσενίου.

ς'). Οἱ ἐγγονοὶ τοῦ Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος.

Εἰς τὸ αὐτὸ δωρητήριο ἐγγραφόν του (4 α, 4 β) ὁ Μιχαήλ Καβαλλάριος Τζαμπλάκων τὸ 1370 κάμνει λόγον καὶ διὰ τοὺς υἱοὺς του Ἰωάννην καὶ Ἀλέξιον, οἱ ὅποιοι ὑπογράφουν καὶ ὡς μάρτυρες τὸ ἐν λόγῳ ἐγγραφόν.² Οὗτοι λοιπὸν πρέπει νὰ εἶναι ἐγγονοὶ τοῦ μεγάλου παπία Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος, ἀφοῦ ὁ πατὴρ των, Μιχαήλ Καβαλλάριος Τζαμπλάκων, εἶναι, ὅπως εἶδομεν, υἱὸς του.

1. Ὁ Ἰωάννης Καβαλλάριος Τζαμπλάκων εἶναι, καθ' ὅσον γνωρίζομεν, ἄγνωστος ἄλλοθεν καὶ οὐδὲν δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν εἰς τὴν ἀπλὴν μαρτυρίαν ταύτην περὶ τῆς ὑπάρξεώς του.

2. Ὁ Ἀλέξιος Καβαλλάριος Τζαμπλάκων φέρει κατὰ τὰ φαινόμενα τὸ μικρὸν ὄνομα τοῦ μακαρίτου θείου τοῦ Ἀλεξίου, ἡγαπημένου ἀδελφοῦ, ὅπως εἶδομεν, ἀποθανόντος πρὸ τοῦ 1370, τοῦ πατρὸς του Μιχαήλ.³ Ὁ ἐγγονος οὗτος Ἀλέξιος εἶναι γνωστός καὶ ἄλλοθεν. Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1597 ἀναφέρεται ὡς μέλος τῆς Συγκλήτου ἐν Κωνσταντινουπόλει. Εἰς τὰ Acta Patriarchatus Constantinopolitani λέγεται περὶ αὐτοῦ: «...παρόντων καὶ τῶν τῆς συγκλήτου, τοῦ τε κυροῦ Ἀλεξίου

¹ Βλ. ἀνωτέρω σ. 175, σημ. 1.

² Βλ. ἀνωτέρω σ. 157, σημ. 2.

³ Βλ. ἀνωτέρω σ. 175, σημ. 1.

Τζαμπλάκωνος τοῦ Καβαλλαρίου καὶ τοῦ Φιλανθρωπικοῦ κυροῦ Ἀνδρο-
νίκου κλ...».¹ Ὁ αὐτὸς Ἀλέξιος ἐταυτίσθη ὑπὸ τοῦ Μ. Τρεῦ πρὸς τὸν ἐν
τῇ «Ἐπιδημία εἰς Ἄδου» τοῦ Μάζαρι ἀναφερόμενον Τζαμπλάκωνα Καβαλ-
λάριον.² Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1399 εἰς τὰ αὐτὰ Acta Patriarchatus ὁ Ἀ-
λέξιος Τζαμπλάκων ὁ Καβαλλάριος διεκδικεῖ ἀπὸ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει
μονὴν τοῦ Σωτήρος Φιλανθρώπου τὸ κáθισμα, τὸ λεγόμενον τοῦ Χαβάρω-
νος. Λέγει περὶ αὐτοῦ ὁ Πατριάρχης εἰς τὸ σχετικὸν ἔγγραφόν του: «...†³ Ὁ
οἰκεῖος τῷ κρατίστῳ καὶ ἀγίῳ μου αὐτοκράτορι, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγα-
πητὸς υἱὸς τῆς ἡμῶν μετριότητος, κῆρις Ἀλέξιος Τζαμπλάκων ὁ Καβαλ-
λάριος, εἰς τὴν ἡμῶν μετριότητα παραγενόμενος εἶπεν...».³ Ἀφοῦ λοιπὸν
ὁ Ἀλέξιος Καβαλλάριος Τζαμπλάκων μαρτυρεῖται ζῶν τὸ 1370, τὸ 1397
καὶ τὸ 1399, τότε καὶ τὸ ὑπ' ἀρ. 6 ἔγγραφον ἡμῶν πρέπει νὰ εἶναι τοῦ ἰδίου.

Τοῦτο εἶναι ἐνοικιαστήριον τοῦ Μαρτίου 1376, διὰ τοῦ ὁποῖου ὁ Ἀ-
λέξιος Τζαμπλάκων λαμβάνει ἐπ' ἐνοικίῳ ἐφ' ὅσον ζῆ περιβόλιον ἐν Βε-
ροῖα πρὸς ἰδίαν τέρψιν, ὁμολογῶν ὅτι τοῦτο, κατεχόμενον ὑπ' αὐτοῦ πρό-
τερον αὐθαίρετως, ἀνήκει πράγματι εἰς τὴν μονὴν τοῦ Βατοπεδίου, εἰς τὴν
δεοῖαν καὶ πρέπει νὰ περιέλθῃ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἰδίου. Εἰς τὸ ἔγγρα-
φον δὲν ὑπογράφει ὄμως Καβαλλάριος, ἀλλὰ μόνον Ἀλέξιος Τζαμπλάκων.
Ἐν τούτοις ἡ χρονολογία τοῦ ἔγγραφου, 1376, δύναται νὰ ἀποκλείσῃ, νο-
μίζομεν, ὅλους τοὺς παλαιότερους Ἀλεξίους Τζαμπλάκωνας,⁴ πλὴν τοῦ ἡμε-
τέρου Ἀλεξίου Καβαλλαρίου Τζαμπλάκωνος, τοῦ ἐγγόνου τοῦ Ἀρσενίου.

ζ'). Ἀγνωστοὶ Τζαμπλάκωνες.

Διὰ τῶν ἀνωτέρω δὲν ἐξαντιλοῦνται, ἀσφαλῶς, ὅλα τὰ κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα μέλη τῆς μεγάλης οἰκογενείας τῶν Τζαμπλάκωνων. Ὅπως διὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα δὲν εἴμεθα βέβαιοι ὅτι ὁ παλαιὸς ἐκεῖνος δομῆστικὸς τῶν σχολῶν Τζαμπλάκων ἔνα μόνον πράγματι υἱὸν εἶχε, τὸν Ἀλέξιον διοικητὴν τῶν Σερωῶν, πολὺ περισσότερον διὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα ὑπάρχοντες σαφεῖς ἐνδεί-
ξεις εἰς αὐτὰ ταῦτα τὰ ἔγγραφα ἡμῶν, ὅτι πολλοὶ Τζαμπλάκωνες παραμέ-
νουν δι' ἡμᾶς ἄγνωστοι. Οὕτω π.χ. ἦδη ὁ μέγας στρατοπεδάρχης Δημή-
τριος Τζαμπλάκων τὸ 1362 εἰς τὸ ἔγγραφόν του ποιεῖται ἀορίστως μνείαν
τῶν παίδων του,⁵ ἀλλὰ δὲν γνωρίζομεν πόσοι καὶ ποιοὶ ἦσαν οὗτοι. Ἐπει-
τα εἰς τὸ ἔγγραφον 4 α, 12 (=4 β, 14) ὁ Μιχαὴλ Καβαλλάριος Τζαμ-
πλάκων τὸ 1370 λέγει: «...καθὼς εἶχον καὶ οἱ ἡμέτεροι ἀνεψιοί, οἱ

¹ MM, Acta Patriarchatus II, 566. († Μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ἰνδ. ζ' τοῦ 528 ἔτους [=6906=1397] ἔτους).

² M. T r e u, Mazaris und Holobolos. BZ 1 (1892), 91.

³ MM, Acta Patriarchatus II, 324,5 (Δεκ. 1399). Πατριάρχου Ἀντωνίου.

⁴ Οὕτως ἀποκλείεται, ὡς πολὺ παλαιός, ὁ μέγας παπίας τοῦ 1326 Ἀλέξιος Τζαμπλάκων καὶ ὁ Ἀλέξιος Καβαλλάριος Τζαμπλάκων, ὡς ἀποθαρμῆνος πρὸ τοῦ 1370.

⁵ Βλ. ἔγγραφον 3, 32 (1362): «...μήτε δὲ καὶ πρὸς τῶν παίδων ἡμῶν...».

Τζαμπλακωναῖοι ἐκείνοι...». Ποιοὶ ἦσαν οἱ ἀνεψιοὶ τοῦ οὗτοι Τζαμπλάκωνες, οἱ ἀποθαμμένοι ἤδη τὸ 1370 (πρβ. ἐκείνοι); Τέκνα ἴσως τοῦ μακαρίτου ἀδελφοῦ τοῦ Ἀλεξίου Καβαλλαρίου Τζαμπλάκωνος. Ἐκτὸς ἐὰν τὸ ἀνεψιοὶ ἐνταῦθα ἔχει, ὡς συμβαίνει πολλάκις εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς, τὴν σημασίαν τῶν πρώτων ἐξαδέλφων, ὅπως, ὡς γνωστόν, εἰς τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν καὶ τὸ θεῖος καὶ τὸ γαμβρός ἔχουν χάσει τὴν σημασίαν τῶν καὶ χρησιμοποιοῦνται ἐν εὐρυτέρῳ ἑνωίᾳ.¹ Τότε ἀνεψιοὺς ὀνομάζει ὁ Μιχαὴλ Καβαλλάριος Τζαμπλάκων τοὺς υἱοὺς τῶν θεῶν τοῦ καὶ ἀδελφῶν τοῦ πατρὸς τοῦ, τοῦ μεγάλου δηλαδὴ δουκὸς Ἀσωματιανοῦ ἢ τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου Δημητρίου, ὀλιγώτερον δὲ τοὺς υἱοὺς τῆς Τορνικίνας, τῆς ὁποίας τὰ τέκνα εἶναι πρώτων Τορνίκαί καὶ ἔπειτα Τζαμπλάκωνες. Οὔτε ὅμως πόσοι ἦσαν οἱ Τζαμπλάκωνες οὗτοι οὔτε ποῖα τὰ ὀνόματά τῶν γνωρίζομεν. Εἰς τὸ αὐτὸ ἔγγραφο (4 α, 25) ὁ Μιχαὴλ ὀμιλεῖ καὶ περὶ τῶν ἐγγόνων τοῦ, τῶν τέκνων δηλαδὴ τῶν υἱῶν τοῦ Ἰωάννου καὶ Ἀλεξίου. Ἐκ τῶν δύο τούτων υἱῶν ὁ Ἀλέξιος ὀμιλεῖ ὁ ἴδιος εἰς τὸ ἔγγραφόν τοῦ (6,24) περὶ παίδων τοῦ. Δὲν γνωρίζομεν ὅμως πάλιν οὔτε πόσα ἦσαν τὰ τέκνα τοῦ Ἰωάννου (ὑποτιθέμενα) καὶ τοῦ Ἀλεξίου (μαρτυρημένα) οὔτε ποῖα ἦσαν τὰ ὀνόματα αὐτῶν. Μεταξὺ τῶν ἀγνώστων Τζαμπλακῶνων τούτων δύνανται νὰ ἀναζητηθῶσιν οἱ κατωτέρω ἀναφερόμενοι, χρονολογημένοι καὶ ἀχρονολογητοί, ἀταύτιστοι Τζαμπλάκωνες τῶν πηγῶν :

1. Χρονολογημένοι Τζαμπλάκωνες.

α) Ὁ Ζ α μ β λ α σ ο τῶν ἐγγράφων τῆς Ῥαγούζης. Τὸ 1344 καὶ τὸ 1346 δύο ἔγγραφα τῆς πολιτείας τῆς Ῥαγούζης ὀμιλοῦν περὶ ἐνὸς Ζαμβλακο, παρὰ τοῦ ὁποίου ἢ πολιτεία ἀγοράζει σῖτον.²

β) Ὁ π α ν ν π ε ρ σ έ β α σ τ ο ς Τ ζ α μ π λ ά κ ω ν. Τὸ 1371, συμφώνως πρὸς Βραχὺ Χρονικόν, ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης ὁ Ε΄, ἐπιστρέψας ἐξ Ἰταλίας εἰς Κωνσταντινούπολιν, διέταξε καὶ συνελήφθησαν ὠρισμένοι ἄρχοντες, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ὁ πανυπερσέβαστος Τζαμπλάκων: «Ἐ-
τει ,σωπ' (6880=1371) Ὀκτωβρίου κη' ἐφθάσεν στὴν Πόλιν βασιλεὺς Ἰωάννης καὶ Δεκεμβρίῳ ε' ἐκράτησαν τοὺς ἄρχοντας Γλαβάν, Ἰωάννην Ἀσάνην, Μανουὴλ Βρυνήν, τὸν πανυπερσέβαστον τὸν Τζαμπλάκων καὶ τὸν Ἀγάλον».³

¹ Βλ. S t. B i n o n, A propos d'un prostagma inédit d'Andronic III Paléologue. BZ 38 (1938), σ. 145 (ἀνεψιά=cousine) καὶ σ. 146 κέ. (Le sens de θεῖος), σ. 388 κέ. (Le sens de γαμβρός).

² Βλ. B â n e s c u, Peut-on identifier le Zamblacus des documents ragsains? Mélanges Ch. Diehl I. Paris 1930, σ. 31-35.

³ Σ π. Ἀ ά μ π ρ ο υ - Κ. Ι. Ἀ μ ά ν τ ο υ, Βραχέα Χρονικά. Ἐν Ἀθήναις 1932, ἀριθ. 47, σ. 81, 32 κέ. Πρβ. P. C h a r a n i s, The strife among Palaeologi and Ottoman Turks. Byzantion 16 (1942/43), σ. 291.

γ) Ὁ Γεώργιος Τζαμπλάκων καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ Τζαμπλάκων ἐκεῖνος. Τὸ 1378, τὸν Μάϊον, εἰς χρυσόβουλλον τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου Δ' Παλαιολόγου διὰ τὸν Μανουὴλ Ταρχανειώτην, εὑρισκόμενον εἰς τὸ ἀρχεῖον τῆς μονῆς τῆς Λαύρας, ὁ Γεώργιος Τζαμπλάκων καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ Τζαμπλάκων ἐκεῖνος ἔχουν ἐν Καλαμαριά εἰς τὴν Χαλκιδικὴν ὡς κτῆμα τὸ χωρίον Λωρωτός: «...τοῦ περὶ τὴν Καλαμαρίαν χωρίου τοῦ Λωρωτοῦ, τοῦ κατεχομένου μετὰ καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ πύργου παρὰ τε τοῦ οἰκείου τῆ βασιλείᾳ μου κῆρ Γεωργίου τοῦ Τζαμπλάκωνος καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τοῦ Τζαμπλάκωνος ἐκεῖνου...».¹

δ) Ὁ Ἀλέξιος Παλαιολόγος Τζαμπλάκων. Τὸ 1438 26 Ἰανουαρίου ὁ γνωστὸς ἱστορικὸς Γεώργιος Σφραντζῆς ἐνυμφεύθη τὴν κόρην τοῦ ἐπὶ τοῦ κανικλείου Ἀλεξίου Παλαιολόγου Τζαμπλάκωνος Ἐλένην: «Τῷ δὲ ἡμεῖς» (6946=1438) ἔτει, τῆς κς' Ἰανουαρίου μηνός, ἠδολογήθη ἐγὼ Ἐλένην τὴν θυγατέρα τοῦ ἐπὶ κανακλείου (sic) Ἀλεξίου Παλαιολόγου τοῦ Ἐξαμπλάκωνος.».²

ε) Ἰωάννης Τζαμπλάκων. Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1458 ἀναφέρειται δρῶν ἐν Πελοποννήσῳ ὁ Ἰωάννης Τζαμπλάκων, θεῖος τῆς συζύγου τοῦ δεσπότη Θωμᾶ Φραντζῆς, IV, 16. Βόνν. σ. 390. Ὁ αὐτὸς Ἰωάννης Τζαμπλάκων ἀναφέρειται εἰς ἔγγραφον τῆς 16 Μαρτίου 1463. Βλ. D. A. Zakythinos, Le Despotat grec de Morée. Τομ. I. Paris 1932, σ. 277, σημ. 2 (ἐνθα ἑλλιπῆς παραπομπὴ εἰς τὸν Jorga).

2. Ἀχρονολόγητοι Τζαμπλάκωνες.

α) Ὁ Δημήτριος Τζαμπλάκων. Εἰς τὸν κώδικα 192 τῆς μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης περιείχετο ἀνέκδοτον ποίημα, εὑρεθὲν ὑπὸ Σπ. Λάμπρου καὶ φέρον τὸν τίτλον: *Εἰς τάφον τῶν τέκνων κῆρ Δημητρίου τοῦ Τζαμπλάκωνος ἐν τῇ αὐτῇ μονῇ* (δηλ. τῶν Ξανθοπούλων ἐν Κωνσταντινουπόλει). Εἰς τοῦτο ὁ Δημήτριος Τζαμπλάκων ἐμφανίζεται ὡς υἱὸς τοῦ περιφήμου δεσπότη Ἀγαίας Benedetto: «...πατὴρ γὰρ αὐτῷ δεσπότης Ἀγαίας. Τίς οὐκ ἀκούει τὸν πολλὸν Βενεδέτον;».³

β) Ὁ Τζαμπλάκων κῆρ... Εἰς ἀκέφαλον, κολοβόν, ἀχρονολόγητον καὶ ἐφθαρμένον πρόσταγμα ἀγνώστου αὐτοκράτορος, δημοσιευθὲν ὑπὸ Σπ. Λάμπρου, λέγεται: «... ἀπὸ τῆς περὶ τὰς Ζίχνας καὶ τὰς Σέρας ἀφαιρεθείσης ἀρτίως οἰκονομίας παρὰ τοῦ Τζαμπλάκωνος κυροῦ...».⁴

γ) Ὁ μέγας πριμικήριος Τζαμπλάκων. Οὗτος ἀνα-

¹ Fr. Dölger, Facsimiles byzantinischer Kaiserurkunden. München 1931, Nr. 32, 2 κέ. Πβλ. J. Duc'ev, Izvestia Bulg. Arch. Inst. 7 (1933), 440.

² Φραντζῆς, 11, Βόνν. 191, 7 κέ.

³ Βλ. N. Banescu, ἔνθ' ἄνωτ. σ. 33.

⁴ Βλ. Σπ. Λάμπρου, Ἀγιορειτικά. Νέος Ἑλληνομνήμων 18 (1924), σ. 354.

φέρεται ἐν Βουλγαρία κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ ΙΔ' αἰῶνος ὑπὸ τῆς σλαβικῆς βιβλιογραφίας.¹

δ) Ὁ Κυριανὸς Τζαμπλάκων. Ἀναφέρεται ὑπὸ τῆς σλαβικῆς βιβλιογραφίας ὡς μητροπολίτης Κιέβου κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΔ' αἰῶνος.²

ε) Ὁ Γρηγόριος Τζαμπλάκων. Ἀναφέρεται ὑπὸ τῆς σλαβικῆς βιβλιογραφίας ὡς ἡγούμενος τῆς μονῆς Ντέσιανι κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα.³

Πρέπει λοιπὸν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι παραμένουν ἄγνωστοι πολὺ περισσότεροὶ Τζαμπλάκωνες ἀπὸ ὅσους ἐγνωρίσαμεν καὶ οἱ Τζαμπλάκωνες οὗτοι ἐλλείψει στοιχείων δὲν εἶναι δυνατόν πρὸς τὸ παρὸν νὰ ταυτισθοῦν. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἀνήκουν πλεον εἰς τὸν ΙΕ' αἰῶνα, εἶδον τὴν Ἄλωσιν καὶ διασκορπισθέντες εἰς τὰς Βαλκανικὰς χώρας καὶ εἰς τὴν Δύσιν διαφεύγουν τὰς ἐλληνικὰς πηγὰς. Ἐν μόνον φαίνεται βέβαιον, ὅτι οἱ Τζαμπλάκωνες τῶν σλαβικῶν χωρῶν εἶναι μέλη τῆς μεγάλης βυζαντινῆς οἰκογενείας τῶν Τζαμπλάκωνων καὶ οὐχὶ Σλάβοι.

η) Ἀνακεφαλαίωσις.

Τὰ διὰ πρώτην φοράν ὀλόκληρα δημοσιεύμενα ἔγγραφα τῶν Τζαμπλάκωνων ἔδωκαν νέα στοιχεία, βάσει τῶν ὁποίων κατέστη νῦν δυνατόν νὰ ἐπιχειρηθῇ μία ταύτισις τῶν κυριωτέρων μελῶν τῆς μεγάλης αὐτῆς βυζαντινῆς οἰκογενείας, μία ἐξακριβωσις τῶν συγγενικῶν σχέσεων αὐτῶν κατὰ τὸν ΙΔ' ἰδίως αἰῶνα καὶ νὰ διαπιστωθοῦν οἱ δεσμοὶ τῆς οἰκογενείας πρὸς τὴν μακεδονικὴν γῆν. Τὰ κτήματα τῆς οἰκογενείας εὐρίσκονται ἐπὶ μακεδονικοῦ ἐδάφους, τὸ Πρινάριον παρὰ τὴν Ἐλευθερούπολιν εἰς τὸ Σύμβολον καὶ τὸ κτῆμα τοῦ Γαλικοῦ ἔξωθι τῆς Θεσσαλονίκης παρὰ τὸν Γαλικὸν ποταμόν. Ὁ Ἀρσένιος Τζαμπλάκων δωρεῖται εἰς τὴν μονὴν Βατοπενίου οἰκίας του ἐντὸς αὐτῆς ταύτης τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ὁ ἔγγονός του Ἀλέξιος Καβαλλάριος Τζαμπλάκων ἀρέσκειται νὰ διαμένῃ εἰς τὸ παρὰ τὴν Βέρροιν περιβόλιόν του, ὅπου εἶχεν ἐξοχικὴν ἔπαυλιν.

Ἀνακεφαλαιοῦντες τώρα ὅσα νέα ἐμάθθημεν περὶ τῆς οἰκογενείας, δυνάμεθα νὰ ἐπιχειρήσωμεν σύντομον σκιαγράφησιν τῆς ἱστορίας τῆς. Ἡ οἰκογένεια φαίνεται γενουατικῆς καταγωγῆς, ἀλλ' ὁ ἐκβυζαντινισμὸς αὐτῆς καθίσταται ἔκδηλος κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, ὅταν ἐμφανίζεται ὁ μέγας δομέστικος Τζαμπλάκων, στρατιωτικὸς ἀναμφιβόλως ἀνὴρ, ὅστις καὶ ἔλαβε παρὰ τοῦ ἐπικρατήσαντος εἰς τὰς λατινοκρατουμένας εὐρωπαϊ-

¹ Βλ. J. Duc'ev, ἐν BZ 51 (1958), σ. 422, ὅπου ἡ παλαιότερα βιβλιογραφία.

² Βλ. J. Duc'ev, ἐνθ' ἄνωτ.

³ Βλ. J. Duc'ev, ἐνθ' ἄνωτ.

ἰκὰς χώρας τοῦ βυζαντινοῦ κράτους αυτοκράτορος τῆς Νικαίας Ἰωάννου Βατάτζη (1222-1254) μέγα κτήμα ὡς φέουδον παρὰ τὴν Ἐλευθερούπολιν τῆς Καβάλας, τὸ Πριναρίον.

Τοῦ μεγάλου τούτου δομεστίκου ὁ υἱός, Ἀλέξιος Τζαμπλάκων, ἐμφανίζεται τὸ 1326 κατὰ τὸν πόλεμον τῶν δύο Ἀνδρονίκων ὡς μέγας τζαούσιος καὶ διοικητὴς τῶν Σερρών εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἀνδρονίκου Β' τοῦ Γέροντος. Μεταπηδήσας εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Γ' τοῦ Νέου, προβιβάζεται τὸ 1327 εἰς μέγαν παπίαν καὶ μετὰ τὴν ἐπικράτησιν αὐτοῦ λαμβάνει λίαν πιθανῶς εἰς ἀνταμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν του τὸ παρὰ τὸν Γαλικὸν κτήμα, τὸ ὀνομασθὲν τοῦ μεγάλου παπία. Τὸ 1332 μετὰ τὸν θάνατον τοῦ αυτοκράτορος Ἀνδρονίκου τοῦ Β', ὁ ὁποῖος εἶχε παραιτηθῆ τοῦ θρόνου ἀπὸ τοῦ 1328 καὶ εἶχε ἀποσυρθῆ εἰς μονὴν ὡς μοναχὸς Ἀντώνιος ἀπὸ τοῦ 1330, καὶ ὁ μέγας παπίας Ἀλέξιος Τζαμπλάκων ἀποσύρεται τῶν ἐγκοσμίων ὡς μοναχὸς Ἀντώνιος κατὰ μίμησιν τοῦ προδοθέντος ὑπ' αὐτοῦ παλαιοῦ κυρίου του.

Ὁ υἱὸς αὐτοῦ, γνωστὸς μόνον μὲ τὸ μοναχικὸν ὄνομα Ἀρσένιος, μέγας παπίας καὶ αὐτὸς, ἠγωνίσθη εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ κατὰ τὸν ἀγῶνα αὐτοῦ πρὸς ἐπικράτησιν καὶ ἔξ αὐτοῦ ἔλαβεν ὡς ἀνταμοιβὴν οἰκήματα ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ κτήματα παρὰ τὴν Βέροιαν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα. Περιπεσὼν εἰς χεῖρας τοῦ Ἀποκαύκου, τοῦ ἐχθροῦ τοῦ Καντακουζηνοῦ, καὶ ὑποστὰς τὸν ἐξευτελισμὸν διαπομπεύσεως καὶ καταστροφῆν τῆς ἀκινήτου περιουσίας του ἐν Θεσσαλονίκῃ, παρέμεινεν ἐπὶ ἔτη ἐν φυλακῇ. Μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ κυρίου του ὑπηρετεῖ εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς ἀπογραφεὺς τοῦ Καντακουζηνοῦ, ἐγκαταλείψας τὴν Θεσσαλονίκην, ὅπου τόσας πικρίας ἐδοκίμασεν. Ὅταν ὁ Καντακουζηνός, παραιτηθεὶς τοῦ θρόνου τὸ 1354, ἀπεσύρθη εἰς μονὴν ὡς μοναχὸς Ἰωάσαφ, ἀπεσύρθη καὶ αὐτὸς τὸ 1355 εἰς τὴν μονὴν τοῦ Βατοπεδίου ὀριστικῶς πλέον ὡς μοναχὸς Ἀρσένιος, ἐνῶ καὶ ἐν τῷ κόσμῳ ἔφερεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὸ καλογηρικὸν ῥάσον καὶ τὸ μοναχικὸν τοῦτο ὄνομα. Εἰς τὴν ἀγιορειτικὴν ταύτην μονήν, ὅπου καὶ μετ' ὀλίγα ἔτη ἀπέθανεν, ἐδώρησεν ὅλην σχεδὸν τὴν ἀκίνητον περιουσίαν του, τὰ μεριδιά του δηλαδὴ ἐκ τῶν ἀναφερθέντων κτημάτων καὶ ὅτι ἀπέμεινεν ἐκ τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ οἰκῶν του.

Περὶ τῶν τριῶν ἀδελφῶν του, μεγάλου δοκὸς Ἀσωματιανοῦ, μεγάλου στρατοπεδάρχου Δημητρίου καὶ τῆς ἀδελφῆς των Τορνικίνας, συζύγου τοῦ παρακοιμωμένου Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου Τορνίκη, ὁ τὸ 1362 ἐπιζῶν Δημήτριος μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἅπαντες εἶχον ἀφιερῶσαι τὰ μεριδιά των ἐκ τοῦ κτήματος τοῦ Γαλικοῦ εἰς τὴν αὐτὴν μονὴν τοῦ Βατοπεδίου.

Τὸ 1370 ἐμφανίζεται ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρσενίου, Μιχαὴλ Καβαλλάριος Τζαμπλάκων, μαρτυρῶν διὰ τοῦ νέου ἐν τῇ οἰκογενείᾳ τῶν Τζαμπλακῶνων ἐπιθέτου Καβαλλάριος ὅτι ὁ πατὴρ του Ἀρσένιος εἶχε νυμφευθῆ κόρην ἐκ

τῆς παλαιᾶς γενουατικῆς οἰκογενείας τῶν Καβαλλαρίων. Ὁ αὐτὸς Μιχαὴλ μᾶς ὁμιλεῖ περὶ τοῦ ἀποθαμμένου ἀδελφοῦ του Ἀλεξίου Καβαλλαρίου Τζαμπλάκωνος καὶ περὶ τῶν υἱῶν του Ἰωάννου καὶ Ἀλεξίου καὶ οὕτως εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ ταυτίσωμεν τὰ κυριώτερα μέλη τῆς οἰκογενείας τοῦ μεγάλου παπῆ Ἀρσενίου Τζαμπλάκωνος.

Ἐπειδὴ ὅμως δὲν εἶναι βέβαιοι ὅτι ὁ παλαιὸς ἐκεῖνος μέγας δομέστικος Τζαμπλάκων εἶχε μόνον ἓνα υἱόν, τὸν Ἀλέξιον διοικητὴν τῶν Σερρών, καὶ ἔπειδὴ τόσον οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἀρσενίου, ὅσον καὶ οἱ ἔγγονοι αὐτοῦ ὁμιλοῦν περὶ ἀγνώστων εἰς ἡμᾶς τέκνων αὐτῶν, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι πολλὰ μέλη τῆς οἰκογενείας τῶν Τζαμπλάκωνων μᾶς διαφεύγουν. Διὰ τοῦτο δὲν δυνάμεθα νὰ ταυτίσωμεν μερικοὺς ἐνδιαφέροντας Τζαμπλάκωνας, ὅπως τὸν τῶν ἐγγράφων τῆς Ῥαγούζης, τὸν μητροπολιτὴν Κιέβου καὶ τὸν ἠγούμενον τῆς μονῆς Ντέσιανι. Τὰ τέκνα πάντως τῶν ἐγγόνων τοῦ Ἀρσενίου ἀποτελοῦν τοὺς Τζαμπλάκωνας τοῦ ΙΕ' αἰῶνος καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν ἔζησαν τὴν Ἄλωσιν καὶ διεσκορπίσθησαν εἰς τὰς Βαλκανικὰς χώρας καὶ εἰς τὴν Δύσιν, ἐμφανιζόμενα καὶ εἰς τὸν σλαβικὸν κόσμον, εἰς τὸν ὁποῖον οὐδεὶς Τζαμπλάκων εἶναι γνωστὸς πρὸ τοῦ ΙΔ' αἰῶνος.

Ὅσοι τέλος Τζαμπλάκωνες κατέστη δυνατόν νὰ ταυτισθοῦν βάσει τῶν ἐγγράφων ἡμῶν τούτων δύνανται νὰ τοποθετηθοῦν εἰς γενεαλογικὸν δένδρον, ὡς ἑξῆς :

1292 - 1294 Μένγας δομέστικος Τζαμπλάκων + Α (- γνωστός)		
1327 Μένγας πατίας *Αλέξιος Τζαμπλάκων + Α ; ; ;		
(1332 μοναχὸς *Αντώνιος)		
1332 - 1356 Μένγας πατίας *Αρσένιος Τζαμπλάκων + κόρη Καβαλλάρη († πρὸ τοῦ 1362)	Μένγας δούξ *Αρσηματιανὸς Τζαμπλάκων + Α († πρὸ τοῦ 1356)	Τορνικίνα (σύζυγος *Ανδρονίκου Παλαιολόγου Τορνίκη, παρὰκου- μημένου;) († πρὸ 1356)
1370 Μιχαὴλ Καβαλλάρησιος Τζαμπλάκων + Α	Μένγας στρατοπεδάρχης Δημήτριος Τζαμπλάκων + Εἰδοκία Παλαιολογίνα (1362)	
1370 *Ιωάννης Καβαλλάρησιος Τζαμπλάκων + Α	*Αλέξιος Καβαλλάρησιος Τζαμπλάκων + Α († πρὸ 1370)	(Τέκνα. Πόσα ; Ποία ;)
;	;	
1376 *Αλέξιος Καβαλλάρησιος Τζαμπλάκων + Α		
(Τέκνα. Πόσα ; Ποία ;)		